

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 61102 LJUBLJANA

Planinski vestnik 10

glasilo Planinske zveze Slovenije

oktober 1992

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

oktober 1992

10

letnik XCII izhaja od leta 1895

vsebina

	Katedrala pod Triglavom	417
Marjan Raztresen	Planinske družine	419
	Mladi rod na gorski poti	421
	Trinajsti slovenski osemtisočak	422
Franc Ježovnik	Komu spomenik v Solčavi?	424
Pavle Šegula	Brezplačno reševanje v gorah	426
Janez Krušič	Z Žurotom v stenah	429
Miha Kajzelj	Prvenstvena v Illiampuju	431
Rudi Bregar	Pot od Litije do Čateža	433
Tone Frelih	V balonu nad Everestom	434
	Rojstvo planinstva na Vetrniku	436
Ivanka Korošec	Oskrbniki prijaznih obrazov	440
Erna Meško	Bajte, bajtice...	442
Viki Grošelj	Bela obzorja	443
Iztok Tomazin	Podoba raja	447
Dario Cortese	Rumena dišava zapuščenih	448
Franc Temelj	Večer na Kališniku	449
Srečko Pungartnik	Oda plenici	449
France Bernot	Letošnje poletno vreme na Kredarici	450
	Odmevi	451
	Iz planinske literature	455
	Društvene novice	459

Slika na naslovni strani: **Bivak v razpoki na višini 6000 metrov na Illiampuju**

Foto: Miha Kajzelj

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvofakova ulica 9, p.p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelínik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101 -678-47046. Naročnina za četrto trimesečje teta 1992 znaša 480 SIT, posamezna številka stane 160 SIT. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarífné številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

POD NAJVIŠJO SLOVENSKO GORO NA KREDARICI SPET STOJI KAPELA

KATEDRALA POD TRIGLAVOM

Blagoslovitve nove triglavske kapele na Kredarici v sredo, 19. avgusta, ni mogoče opisati, potrebno jo je bilo doživeti. Več kot 5000 planincev, ki so bili priče temu dogodku, bi s to ugotovitvijo najbrž rado soglašalo. Česa takšnega tudi Triglav še ni videl: pisana množica ljudi se je zgrnila okoli nove kapele in v čudovitem sončnem vremenu zbrano sledila obredu blagoslovitve in maši, ki jo je skupaj z 80 duhovniki iz vseh treh slovenskih škofij opravil ljubljanski nadškof in metropolit **dr. Alojzij Šuštar**. Med zbranimi planinci so bili tudi član Predsedstva Republike Slovenije **Ivan Oman**, predsednik Slovenskih krščanskih demokratov **Lojze Peterle**, številni poslanci republiške skupščine, župani gorenjskih občin in drugi.

POPRAVLJENA ZGODOVINSKA KRIVICA

Bila je še trda tema, ko sem brzel skozi Vrata in se začel vzpenjati na Kredarico. Pričakoval sem, da bom med prvimi, vendar sem se krepko uštel. Pri Aljaževem domu v Vratih je bila že prava gneča, na Tominškovi poti pa je migotalo svetilk. Veliko jih je hitelo čez Prag, iz doline Krme, Kota, s Pokljuke, prava množica pa se je prebujala v kočah pod očakom, v zasilnih zavetiščih, pa tudi zunaj, kjer je, vsak po svoje, skušal ujeti vsaj nekaj sna pred prazničnim dnevom.

Toliko ljudi na Kredarici še nikoli ni bilo kot ob blagoslovtvi kapele letošnjega 19. avgusta

Očak Triglav in njegovi sosedi so se komaj opazno bočili nad mano, ko sem z drugimi planinci grizel strmino Tominškove poti. Vendar ne dolgo, kajti kmalu se je začelo svetliti in potem smo bili priča čudovitim prizorom, ko sonce prebuja iz spanja kamnite velikane, zlasti njihove vrhove in stene. Trenutki, za katere je vredno rano vstati! Med planinci je bilo čutiti duhovno ubranost, notranje veselje pred velikim dogodkom. Potrpežljivo smo stopali drug za drugim, nekaj urnejših in bolje pripravljenih je hitelo naprej. Ko smo se priznojili, čeprav je bila rana ura, do table, kjer piše, da je do Kredarice še ura in četrť hoda, nas je zaslepilo sonce. Nikjer oblačka, ena sama nebesna sinjina, brezvetrje, gorska prelest. Obetal se je zares »dan, ki ga je naredil Gospod«. In tudi bil je.

Okrog kočje na Kredarici se je že trlo planincev, na Malem in Velikem Triglavu pa jih je bilo na stotine. Prostor okrog kapele se je začel polniti, v očeh in besedah vsakogar, s katerim sem spregovoril, je bilo čutiti, kako je vesel, da bo on sam, pa tudi slovenski narod doživel blagoslovitev kapele. Nekdanja, majhna, je bila porušena, zrasla je nova, veliko prostornejša, še ne povsem urejena, vendar dovolj za planinski romarski praznik. Ljudje obračamo, Bog obrne. Tudi dejanja brezvestnežev, ki so se dali zapejljati slepi ideologiji in so dvignili roko nad sveti kraj. Če ne bi bilo blagoslova, se ne bi danes iz ust pet tisoč planincev dvigala k Bogu in Materi božji zahvalna pesem in molitev, da je

Približno 80 duhovnikov z nadškofom in metropolitom dr. Alojzijem Šuštarjem na čelu je prvič maševalo pred triglavsko kapelo

popravljen zgodovinska krivica in vrnjeno spoštovanje graditelja prve kapele lurške Matere božje, dovškega župnika **Jakoba Aljaža**.

GOVORNICI PRED 5000 PLANINCI

Med slovesnostjo, ki se je začela ob 11. uri, se je izmenjavala pesem mešanega pevskega zbora Glasbene matice iz Ljubljane in Kolednikov iz Kamnika z navdušenim ljudskim petjem zbranih planincev. Bogoslužni obred se je prepletal s priložnostnim kulturnim programom.

Čestitka dovškemu župniku

Predsednik Planinske zveze Slovenije Andrej Brvar je poslal župniku Francetu Urbaniji na Dovje čestitko z naslednjo vsebino:

»Ob posvetitvi kapelice na Kredarici Vam iskreno čestitam. Nadvse cenim Vaše napore, ki so pripeljali do tega, da del Aljaževe zapuščine zopet domuje na Kredarici. Včerajšnji praznik nas je med drugim tudi spomnil na bližajočo se 100-letnico planinske organizacije.

Veselilo me bo, če se bova v bližnji prihodnosti srečala in ob tej priložnosti izmenjala poglede in načrte v zvezi z gorami.«

Na začetku je **dr. Stanko Buser** predstavil geološki nastanek triglavskega pogorja, radovljiški dekan **Martin Erklavec** pa je nanizal nekaj podatkov o prvi Aljaževi kapelici, ki je stala nedaleč stran, in pripravah na novo. Postavili so jo 1896. leta, posvečena je bila Lurški Mariji. Ideološki nestrpnosti in nasprotniki vere so jo leta 1952 skrivoma porušili. Ko je leta 1987 nadškof Šuštar 12. avgusta vodil somaševanje na Kredarici, so udeleženci sklenili, da bodo postavili novo kapelico.

O pripravah in zapletih v zvezi z zidavo bo treba napisati knjigo. - Načrte je izdelal arhitekt **Jože Marinko**, sodelovala je tudi arhitektka, tedaj še študentka **Vera Klepej**. »Sakralni objekt ni le uporabna stavba. Pričevati mora o svoji simbolični funkciji in biti hkrati vpet v čas in prostor svojega nastanka, kjer človek strmi nad lepoto stvarstva, kar je bil resnično velik izziv,« je dejal arhitekt, ko je predstavil idejne zasnove, ki so ga vodile pri izdelavi načrta. Za arhitektom je govoril še dovški župnik **France Urbanija**. Predstavil je gradnjo in se predvsem zahvalil vsem, ki so pri njej sodelovali, zlasti za skriti trud, za katerega ve samo Bog. Zbrane, ki so ga večkrat prekinili z aplavzom, je pozval, naj bodo trdno povezani med seboj in z Bogom, kot so trdno povezani kamni v stenah kapele, kot je trdna triglavska stena.

Nadškof je nato »kapelo na prostoru, ki je ena sama veličastna božja katedrala«, najprej blagoslovil, nato pa je blagoslovil še podobo »triglavske Matere božje - Marije Snežne«. Gre za delo znamenitega slovenskega baročnega slikarja **Fortunata Berganta** iz leta okrog 1760,

ki jo je kapeli podaril **Danijel Malenšek**, tajnik Liberalne stranke. Darovalec je bil pri posvetitvi navzoč in je tudi sam spregovoril o simbolnem pomenu slike.

Nadžkof je nato posvetil še tri nove zvonove: prvega Kraljici miru, drugega sv. Jakobu, varuhu popotnikov, obenem pa tudi Jakobu Aljažu, tretjega pa sv. Bernardu Mentonskemu, zavetniku planincev. Zvonove so v času lanske vojne v Sloveniji ulili v livarni **Jožeta Melika** v Ljubljani.

KORENINE SLOVENSKEGA NARODA

V masnem nagovoru je nadškof Šuštar množici planincev med drugim dejal, da je le malokatera gora na svetu tako povezana z narodovim življenjem kot Triglav z nami. Nova kapela je velik božji dar, nad katerim smo vsi zelo veseli in hvaležni, je dejal. Tu vlada božji mir, drugod, predvsem po Bosni in Hrvaški, divja vojna. Drugod rušijo cerkve in druge stavbe, mi lahko gradimo. Bodimo Bogu in Mariji hvaležni za tako velike darove. Tudi nova kapela na Kredarici bo govorila, da je Bog med nami, da tod živijo verni ljudje. Nevernim bo pripovedovala o koreninah, iz katerih je stoletja živel in se ohranjal slovenski narod. Vse pa bo spominjala na božje usmiljenje in božjo dobroto.

namesto komentarja

PLANINSKE DRUŽINE

Ljudje, ki so se v mlajših letih ukvarjali z najrazličnejšimi športnimi in prostočasovnimi dejavnostmi, se pogosto »posvetijo družini«, ko se poročijo: urediti je treba dom, skrbeti za naraščaj, opraviti vse obveznosti v službi in nemara še kakšno organizacijsko zadevo na amaterskem področju, potem pa še kaj prebrati - in tako se konča dan za dnem. Tako si človek le kdajpakdaj vzame toliko časa, da gre s prijateljem za kakšno uro na teniško igrišče ali za kakšno urico na tek v naravo ali za toliko časa na kolo za zdravo telo; toliko, misli, si lahko vzame časa, da družinsko življenje ne trpi pretirano, več pa že ne.

V nekaterih alpskih državah hočejo spet vključiti v planinske vrste »stare« planince, ki mislijo, da zaradi družine ne morejo več hoditi po gorah. Zakaj pa ne bi šla med gorske vrhove kar cela družina, pravijo - in propagirajo družinsko planinarjenje.

Nadžkof Šuštar se je še posebej zahvalil današnjemu dovškemu župniku **Francetu Urbaniji**. Brez njegove ljubezni, vztrajnega in požrtvovalnega dela kapele še dolgo ne bi imeli. Prav tako se je zahvalil PD Ljubljana Matica in planincem.

Nadžkof Šuštar je nato blagoslovil še nov kelih in oltar, ki ga je izdelal mizar **Marijan Vrišar**, poslikal pa akademski slikar **Lojze Čemažar**. Na koncu maše se je župnik Urbanija še enkrat zahvalil za opravljeno delo, zlasti Triglavskemu domu, oskrbniku, meteorologom in pilotom, ki so s helikopterji dovažali gradbeni material.

Mašo je vsak doživljal po svoje, toda kaj tako lepega doživeti v planinskem svetu je zares redkost. Pet tisoč Slovencev, zbranih v Gospodovem imenu pod Triglavom z nadškofofom Šuštarjem na čelu, okoli 80 duhovnikov kot bel venec okrog daritvene mize pred kapelo, izbrane besede govornikov, pesmi, zvonjenje, vse to bo še dolgo ostalo in odzvanjalo v spominu. Kljub bolečim nogam, žuljem, opečeni koži, utrujenosti po vrnitvi v dolino in na domove bo ta dan v vseh udeležencih živel kot prelep spomin. Je najlepša potrditev, kaj nam pomenijo naše gore, zlasti pa popravljena, blagoslovljena in na novo zgrajena svetišča v njih. Ta jim vdihujejo pravega duha, saj bi bile brez pomisli na Stvarnika le zunanji okras.

Deloma smo ga začeli tudi pri nas, vendar zelo deklarativno: pojdite vendar skupaj v gore, boste videli, da je lepo! Druge delajo še drugače: planinske družine imajo že pri plačilu letne planinske članarine posebne popuste, stroški prenočevanja v planinskih kočah se za planinske družine ne pomnožijo s številom družinskih članov, ampak priznavajo na tak zmožek znaten popust, skupine planinskih funkcionarjev se posebej ukvarjajo s planinskimi družinskimi izleti.

Tudi v slovenskih gorah videvamo planinske družine - pa ne le okoli Triglava, ko oče pelje na vrvi navezanega najmlajšega družinskega člana, družinska mati in še en otrok pa sta samostojna gorohodca. Videvamo jih na Ratitovcu in Raduhi, na Slavniku in Kumu, tudi na nekaterih transverzalnih poteh, pa tudi v takšnem visokogorju, kjer ne srečujemo prav veliko ljudi.

Družina je tako ves dan skupaj, veliko časa ima za pogovore, pa ne le o čisto družinskih zadevah, ampak tudi o smotrih življenja. Drug pri drugem spoznavajo tiste globine, ki bi sicer doma ostale skrite.

Zdaj jeseni je (tudi) še pravi čas za takšne družinske planinske izlete in ture.

Marjan Raztresen

Trije zvonovi v zvoniku pod Triglavom, ki bodo v megli pripeljali planince v varno zavetje planinske kočice.
Vse foto: Joco Žnidaršič

POTRKAVANJE POD TRIGLAVOM

Za dovškim župnikom Francetom Urbanijo je zbrane planince nagovoril tudi Lojze Peterle, predsednik Krščansko demokratske stranke, in jim duhovito zaželel, naj se dobro in skupaj držijo, za kar je požel buren aplavz.

Pred blagoslovom so organizatorji nadškofu podarili spominsko tablo s podobo kapele in Triglavskega doma.

Prijazen klepet, pesem in slovesno razpoloženje je na Kredarici vladalo še pozno popoldne. Med potrkavanjem zvonov z »najvišje ležeče katedrale pod Triglavom« so se ljudje počasi razhajali: eni so krenili proti vrhu Triglava in naprej v gore, drugi so se odpravili v dolino in proti domu. Vsi so doživeli dan, ki jim bo ostal še dolgo v lepem spominu.

Tisti, ki so prišli na Kredarico, so v glavnem popotnico prinesli s seboj. Ker sem s slovesnosti pred kapelo odhajal med zadnjimi, pa tudi lahko zapišem, da so smeti odnesli s seboj, kakor se za pravega planinca spodobi. Zato so seveda vsa namigovanja o ekološki nevarnosti zaradi tolike množice na Kredarici stranpoti. Če so nekateri zaskrbljeni, ker brez posebnega pompa in velike reklame pride skupaj toliko ljudi, potem bi bilo bolj prav, ko bi to svojo skrb usmerili v spraševanje, zakaj.

Križ na Matterhornu

Plodoviti švicarski planinar, pisatelj, pripovednik, publicist **Charles Gos**, ki je meseca sušca v Ljubljani v Francoskem inštitutu predaval o gorah, ima v svoji slovstveni prtljagi med drugim delo *La Croix du Cervin* (Križ na Matterhornu), prevedeno tudi v angleščino in nemščino. V tem delu omenja, da se je prvi krščanski znak pojavil na vrhuncu Rochemelonu (3537m) že v letu Gospodnjem 1356.

Navada, postavljati verska znamenja na vzvišenih prostorih, sega v bajeslovno dobo. Že kaldejska tajna veda govori o svetih gorah. Ako so Grki in Rimljani posvečali bogovom vrhunce svojih pokrajin, so pa tudi kristjani precej zgodaj jeli smatrati višavske točke za zblíževalno sredstvo med nebom in zemljo. Če ne upoštevamo hribovskih namigov, kakršnih je biblija polna, niti srednjeveških samostanov ali puščavniških bivališč, zgrajenih na skrajni meji sredogorja, smemo trditi, da se je prvo versko znamenje pojavilo v Alpah pred 580 leti. Tedaj je **Bonifacio Rotario** iz Astija zasadil na Rochemelonu težak bronast triptih: Devico z Detetom. Poslej se je ta šega močno razširila med prebivalstvom alpskih dolin. Zlasti

v početku tega stoletja so postavili obilo svetih soh. Tako se je križ pomikal iz vasi v planšarnico, potlej na prelaz in slednjič na nebotični vršac.

Najvišji religiozni simbol v Alpah je danes na Matterhornu. Vsak izletnik, ki je prišel v Zermatt ali v Breuil, je nanj naperil daljnogled iz svojega hotela; vsak hribolazec, ki je prišel z omenjenega vrhunca, je prinesel v svojem spominu živo sliko velikanskega križa, štrlečega v višino in tišino.

Občini Zermatt in Valtournanche sta l. 1900 sklenili, da zgradita monumentalen križ na vrhu Matterhorna: visok 2m 80 cm in težak 90 kg. Palice iz litega železa so prevlečene s posebno snovjo, da kljubujejo zobu časa in elementom. Za obrambo ima nadalje strelodod, katerega žice se gubijo v bližnje skale. Oblika je preprosta in lična: edini okrasni motiv je podoben črki S; na križišču obeh drogov je pritrjen medaljon z maltskim križem; na ročicah je zapisan latinski naziv obeh botrskih občin: Pratumbornu (pisano obrnjeno: z desne na levo!) el Vallisternensis (na spodnjem delu je vdrela letnica 1901).

V juniju 1901 je prispel križ, razstavljen na več kosov, v Valtournanche, toda Matterhornje imel še snežno kučmo. Čakati je bilo ugodnejše prilike. Šele v septembru so vod-

POLETNE AKCIJE MLADINSKE KOMISIJE PRI PZS

MLADI ROD NA GORSKI POTI

Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije je letošnje poletje organizirala vrsto vzgojnih in izobraževalnih akcij, velik del v Bavšici, nekatere drugod, med drugim v Bohinju, nekatere tudi v tujini. Navedemo naj le nekatere, ki so vredne še posebne pozornosti (čeprav s tem nočemo zmanjševati vrednosti drugim akcijam).

V Bavšici so bile tri izmene tečaja za mladinske planinske vodnike v letnih razmerah, na katerih je sodelovalo približno 80 tečajnikov. Čeprav so dolžno pozornost posvetili teoretičnim nalogam, je bil največji poudarek vendarle dan praktičnim vajam, ki so jih opravljali na planinskih turah. Na izpitih so morali pokazati ustrezna znanja iz gorskega reševanja, orientacije, prve pomoči, priprave in izvedbe planinskega izleta, metode, nevarnosti v gorah in gibanja v gorah.

V vzgojnoizobraževalnem centru v Bavšici je bil sredi avgusta seminar za mentorje planinske vzgoje, ki se ga je udeležilo 18 tečajnikov, od tega le dva moška, vsi razen enega pa imajo pedagoško izobrazbo. V okviru praktičnega dela so izvedli ture na Balo, Prevalo, Plešivec, Bricelj, Kal, v Koritnico, na Svinjak in na Kanin.

*n/to - 12 po številu - odrinili dalje. Klecaje pod težkim tovorom je dolga karavana dose-gla zavetišče Louis-Amadee de Savoie (3980 m), kar zadivja neznanska nevihta. Naprej ne ve odprava; ali pa sme nazaj? Sestavine križa so morale prezimiti v koči, vodniki pa so s težavo sestopili v dolino. Naslednje leto (1902) sta se zaradi hudih viharjev izjalovila dva poskusa, da bi preko-račili drugo postojanko. Naposled dosežejo vodniki, sami sorodniki s priimkom **Maquig-naz**, ob ugodnem vremenu in vetru planin-sko zavetišče dne 22. septembra. Nekaj delov križa je že na točki Echelle (4400 m). Ododond prisopihajo na vrh Matterhorna, kjer pripravijo vklado za spomenik; nato se še isti večer vrnejo v zavetišče. Tam se jim pridruži druga četa: kanonik **Avgust Carrel** in vodniki **Jakob Carrel**, **L. Pession**, **J. Pellisier**. Naslednje jutro so zarana privlekli kose iz litega železa po strašni strmini Le-stve (l'Echelle). Kmalu je zastrmel proti nebu orjaški križ, poslednji vijak je že pri-trjen. Na surovem oltarju opravi duhovnik sv. mašo. Potem se možje spuščajo po vrvi v nižino. V samoti, 4500 m visoko, pa moli novi monument: njegova senca se razprosti-ra po deviškem snegu kakor utrujene peroti.*

A. Debeljak.
PV 1936, str. 174

DRUGI TEČAJ GORNIŠTVA

Prav tako sredi avgusta je bil na Južnem Tirol-skem, in sicer v Oetztskih Alpah in v okolici Ortlerja, ledeniški tečaj Mladinske komisije PZS, na katerem je sodelovalo 11 tečajnikov, dva inštruktorja, zdravnik in kuhar. Kot je v poročilu zapisal vodja tečaja **dr. Tomaž Vrho-vec**, so vsi udeleženci pokazali veliko tehnično znanje in dobro telesno pripravljenost, tako da so brez težav sledili programu tečaja. Na turah so se povzpeli na več tritisočakov, opravili pa so tudi prečenje Ortlerja (3905 m).

Nadvse zanimiva sta bila dva tečaja gomištva, namenjena tistim planincem, ki si želijo poglobiti svoje znanje o hoji in plezanju v gorah in obiskati nekatere manj znane in težje dostopne vrhove. Po lanskoletni »premieri«
sta bila letošnja takšna tečaja drugič. Tečajniki (v prvi skupini jih je bilo 21, v drugi 16) so stanovali v vzgojnoizobraževalnem centru v Bavšici, kjer so imeli tudi prehrano, praktični del tečajev pa je bil v gorah nad Bavšico, Trento in Loško Koritnico, kjer so opravili vrsto tur, med drugim na Mangart po Slovenski ali Italijanski smeri, na Jerebici iz Možnice in na Krnska jezera iz Lepene, bivakirali so na Prevali in se nato povzpeli na Bricelj ali Jalovec, pa tudi plezali so v plezalnem vrtcu v Trenti, se s kajaki peljali po Soči in imeli vaje v orientaciji.

Cicibani so imeli v organizaciji Mladinske komi-sije pri PZS tabora v Bavšici in v Loki pod Raduho, pri Peruggiji pa je bil mednarodni tabor UIAA za cicibane, ki se ga je udeležilo pet Slovencev, od tega trije cicibani. V Bavšici je bil sredi avgusta letos prvič tabor mladih planincev, se pravi učencev nižjih razredov osnovne šole, na katerem je bilo ob petih vodnikih in dveh mamah 19 otrok, v začetku avgusta pa je Mladinska komisija pri PZS prev-zela organizacijo tabora mladih planincev UIAA, starih od 10 do 15 let, na katerega so bili vabljeni mladi iz vseh držav - članic Mednarod-ne zveze planinskih organizacij (UIAA), vabilu pa se je odzvalo 28 mladih iz Italije, Južne Tirolske, Koroške in Slovenije. Tabor je trajal teden dni, ta čas pa so mladi planinci hodili po planinskih poteh, tudi na Mangart, ter se vozili z gorskimi kolesi in čolni po Soči.

V začetku avgusta je bil enotedenski študentski tabor v Bohinju, na katerem je bilo 28 študentov in šest članov vodstva. Udeleženci so opravili turo na Debeli vrh in na Vogel, se spustili v kraško brezno Govic nad Bohinjskim jezerom, čolnarili s kanuji po Bohinjskem jezeru in se s kajaki spustili po Savi ter se spoznali z osnova-

mi plezanja v plezalnem vrtcu in jadralnega padalstva.

DELOVNI EKOLOŠKI TABOR

Kar 47 planincev in šest članov vodstva se je sredi julija udeležilo planinskega ekološkega delovnega tabora na Komni, ki sta ga skupaj organizirala Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije in Mladinska komisija pri PZS. Največ časa so udeleženci tabora namenili čiščenju planinskih poti in saniranju nekaterih divjih odlagališč v gorah. Pobirali so smeti po planinskih poteh in opozarjali planince na ekološko vedenje.

Sanirali so divje odlagališče pri Črnem jezeru na koncu doline Sedmerih triglavskih jezer in pospravili 25 vreč, tako da odlagališča pri Črnem jezeru ni več. Prav tako so se lotili večjega odlagališča na Planini na Kraju, kjer so napolnili 45 vreč in jih odnesli do žičnice na Komni. To odlagališče je zdaj popolnoma sanirano.

V stari lovski koči nad Krmo so odstranili štiri vreče odpadkov in jih odnesli v dolino, pri izviru Tolminke so počistili odpadke, ki so jih tam pustili vojaki jugoslovanske vojske, ter podrl taborne prostore in ognjišča, na Pokljuki so nabrali 15 vreč odpadkov ter odstranili staro šaro, tudi žimnice in štedilnike, z Bogatinskega sedla pa so odnesli devet vreč smeti.

Čistili so planinske poti Komna-Črno jezero, Črno jezero-Pršivec-Planina Jezero, Planina Jezero-Ovčarica-Sedmera jezera, Komna-Sedmera jezera, Sedmera jezera-Tičarica-Zel-narica-Hribarice, Sedmera jezera-Prehodavci-Lepo špiče, Hribarice-Dolič-Triglav-Planika in okolica, Planika-Krma, Planika-Dolič, Planika-Pokljuka, Komna-Bogatinsko sedlo-Krnsko jezero, Bogatinsko sedlo-Peski-Krn, Krnsko jezero-Krn, Bogatinsko sedlo-Polog, Bogatinsko sedlo-Bogatin ter Bogatinsko sedle—Lanževica-Lepa Komna.

Presekali so nekatere zaraščene planinske in lovske poti, opravili nekaj del okoli planinske koče PD Instalacije ter pomagali pri nošnji skodel do lovske koče na Melju. Pri izvedbi so sodelovali s Triglavskim narodnim parkom, ki jim je nudil strokovno pomoč in opremo.

Na taboru, ki so ga finančno in materialno omogočili Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije, Zavarovalnica Adriatic, TNP, Žito, Ljubljanske mlekarne, Pivovarna Union, Emona Ljubljana in Mladinska komisija pri PZS, je sodelovalo tudi šest udeležencev iz tujine, in sicer iz Belgije, Nizozemske in Finske, ki so bili navdušeni nad naravnimi lepotami Slovenije. Vsi so se dobro vključili v delo.

Kot je v poročilu zapisal vodja tabora **Samo Gjerek** iz Trbovelj, je ta ekološki tabor dosegel svoj namen, zato ima smisel nadaljevati takšno obliko dela.

SPET JE NA POTI SLOVENSKA HIMALAJSKA ODPRAVA

TRINAJSTI SLOVENSKI OSEMTISOČAK

Na pot na trinajsti, predzadnji osemtisočak, ki slovenskim alpinistom še manjka, da bi kompletirali serijo vseh štirinajstih osemtisočakov, kolikor jih je na našem planetu, je v soboto, 19. septembra, odpotovala ena od najmočnejših slovenskih alpinističnih odprav zadnjega časa, ki šteje kar 14 članov. Vodja odprave **Tone Škarja** je peljal na 8091 metrov visoko Anapurna I šest starih himalajskih mačkov in šest mladih alpinistov, ki so zdaj prvič v najvišjem pogorju sveta, poleg tega pa sta z odpravo odšla še splitski alpinist **Stipe Božič**, ki že od leta 1979, od odprave na Mount Everest, pleza s slovenskimi plezalci, in **Janez Hrovat**, snemalec slovenske televizije, ki bo o odpravi posnel kolikor bo le mogoče filmskega gradiva.

Poleg vodje odprave so na poti na to himalajsko goro operativni vodja odprave **Viki Grošelj** ter člani **Robert Supin**, **Vanja Furlan**, **Matjaž Jamnik**, **Iztok Tomazin**, **Benjamin Ravnik**, **Miha Kajzelj**, **Uroš Rupar**, **Filip Bence**, **Slavko Rožič** in **Igor Tekavčič**. Zdravnika odprave sta dr. Tomazin in dr. Tekavčič, med udeleženci

odprave pa ni poklicnega alpinista, ki bi se preživljal samo s plezalsko dejavnostjo.

Cilj odprave je južna stena Anapurne, kjer nameravajo naši alpinisti predvsem ponoviti Angleško smer in - kar je verjetno prvenstveni cilj odprave - preplezati prvenstveno direktno smer po stebri v steni. Če bodo naši alpinisti priplezali na vrh, bo to za Slovenijo trinajsti, predzadnji osemtisočak, za Vikija Grošlja pa v okviru njegove akcije 8000 plus deseti osemtisočak.

»To je ena od odprav, ki daje priložnost mladim slovenskim alpinistom,« je na tiskovni konferenci pred odhodom odprave v Nepal v prostorih Planinske zveze Slovenije v Ljubljani dejal vodja Tone Škarja. »Za Planinsko zvezo bi bilo seveda mnogo ceneje, če bi poslala na pot samo nekaj svojih najboljših alpinistov, ki bi poskusili opraviti načrtane naloge, vendar bi bila ob taki politiki Planinske zveze Slovenije ogrožena prihodnost slovenskega vrhunškega himalajzma. Zato odhaja skupaj z izkušenimi alpinisti tudi mlada generacija.«

Anapurna I: celotna Anapurna je pogorje, v katerem se dvigajo posamezni vrhovi, med katerimi je tudi sedanji cilj slovenskih alpinistov

Celotna odprava na Anapurno I stane 105000 ameriških dolarjev, vredna pa je 140000 dolarjev; razlika med obema vrednostima je oprema, ki je večinoma last udeležencev odprave.

Vsi alpinisti plezajo na Anapurno v alpskem slogu, tudi Viki Grošelj, ki je pred odhodom na pot dejal, da nima drugačnih ambicij kot po Angleški smeri priplezati na vrh. Verjetno bo šel na strmo pot proti vrhu v skupni navezi s Stipetom Božičem, kot sta doslej šla že nekajkrat.

Anapurna, predzadnji osemtisočakov, ki še manjka v slovenski zbirki osemtisočakov (prihodnje leto bodo naši alpinisti odšli še na zadnjega, 8611 metrov visoki drugi najvišji vrh na svetu, K-2, in tako ob stoletnici slovenske planinske organizacije kompletirali serijo - če jim bo seveda uspel letošnji podvig), zavzema posebno mesto v zgodovini svetovnega alpinizma. Bila je prvi osemtisočakov, na katerega je stopila človeška noga (Francozi leta 1950). Ko so alpinisti priplezali na vse najvišje vrhove, so tudi v Himalaji prišle na vrsto stene. In spet je bila Anapurna tista, kjer se je začelo novo obdobje: leta 1970 so Angleži preplezali njeno južno steno, prvo veliko steno kakšnega osemtisočaka. Ob tem pa Anapurna spada, kot je dejal načelnik komisije za odprave v tuja gorstva in vodja sedanje slovenske odprave Tone Škarja, med težje in nevarnejše himalajske velikane.

Slovenci smo se v njeno kroniko zapisali z neuspešnim poskusom v južni steni leta 1983, tudi skupna odprava s Hrvati pozimi 1990/91 s

severa ni bila uspešna, pač pa je **Slavko Svetičič** sam jeseni lanskega leta deloma po novi smeri preplezal zahodno steno, vendar mu je močan veter preprečil vzpon na vrh.

Anapurna je torej predzadnji osemtisočakov, na katerem Slovenci še nismo bili. Zdaj je na poti močna ekipa plezalcev, ki bodo poskušali priplezati na vrh. V domovino se bodo naši alpinisti vrnili 9. novembra, na vrh pa bodo po predvidevanjih in načrtih plezali med 18. in 25. oktobrom.

Wolfgang Gullich je mrtev

Umetnik kamnitih navpičnih sten Wolfgang Gullich se je prve letošnje septembrske dni smrtno ponesrečil v avtomobilski prometni nesreči. Skoraj 32-letni meščan Ntirnberga v Nemčiji, ki je kot prvi in doslej edini vrhunski plezalec na svetu preplezal smer enajste težavnostne stopnje, ni postavil samo novih meril, ampak je začrtal tudi nove poti v športnem plezanju. Plezati je začel v stenah peščenjakov v Pfalzu, kot študent na akademiji za šport se je nato preselil v Frankovsko Švico, kjer mu je minulo leto uspelo preplezati znamenito »Action directe«, najtežjo smer. Wolfgang Gullich je postal idol kamnite scene. Tudi v Patagoniji in v Himalaji si je s prvenstvenimi smermi naredil ime. Živel ni samo za plezalni šport, ampak je s pisanjem knjig, tečaji in prispevki sponzorjev lahko živel samo od plezanja.

70 LET CESTE V LOGARSKO DOLINO

KOMU SPOMENIK V SOLČAVI?

FRANC JEŽOVNIK

Savinjske novice so v prvi polovici leta objavile sestavek »100 let ceste v Solčavo in 70 let v Logarsko dolino«. V njem je prikazana zgodovina izgradnje cest v tem predelu. Med drugim je navedeno, da so se 20. maja 1922 pripeljali v Logarsko dolino prvi trije avtomobili. V prvem avtomobilu se je pripeljal **Peter Majdič**, veletrgovec iz Celja. V sestavku ni navedeno, kdo je bil v drugem in tretjem avtomobilu. Po pričevanju hčerke Frana Robleka sta se v drugem avtomobilu pripeljala **Fran Kocbek** in **Fran Roblek**.

V Savinjskih novicah je bilo objavljeno tudi poročilo, da sta 27. junija 1992 TD Solčava in podjetje EPSI Nazarje organizirala zanimivo prireditev ob 70-letnici. V Mozirju so se zbrali lastniki starejših avtomobilov in krenili proti Logarski. V Logarski dolini je bila zaključna prireditev.

Zanimivo je, da v nobenem sestavku ni omenjeno SPD. Toda Savinjska podružnica SPD ima nedvoumne zasluge za izgradnjo ceste v Logarsko dolino.

DELEŽ SPD PRI GRADNJI

Omenjena sta samo Franc Kocbek in **dr. Frischauf**: »Franja Kocbeka in dr. Frischaufa je solčavska občina zaradi njunih zaslug imenovala za častna občana. Njima in drugim pravim pionirjem napredka v Solčavi, Logarski dolini in v Savinjskih gorah postavimo vsaj skromen spomenik. To bi bila vsaj majhna oddolžitve ob tej obletnici.«

Ta predlog posredno pove, da je imel Kocbek zasluge za cesto.

Vrnimo se k SP SPD!

Če listamo po »Savinjskih Alpah«, ki jih je uredil Fran Kocbek, najdemo podatke, da si je leta 1921 Žalski odsek SP SPD postavil za nalogo, da s pomočjo prostovoljnih darov, državne podpore in s sodelovanjem domačinov izboljša cesto iz Solčave v Logarsko dolino, in sicer tako, »da se bodo lahko vozili vozovi in avti«. Navedeno je, da je bila otvoritev 20. maja 1922. Prav tako je navedeno, da sta k izgradnji veliko prispevala **Logar** in **Plesnik**.

V »Savinjskih Alpah« je navedeno, da sta bila v prvem avtomobilu Kocbek in Roblek, kar pa ne drži. Tudi Plesnik navaja, da se je prvi pripeljal v Logarsko dolino Majdič.

Fran Roblek je bil načelnik sekcije Savinjske podružnice SPD v Žalcu, znan rodoljub, v letih med 1907 in 1911 je bil poslanec v dunajskem

parlamentu, žalski župan, načelnik Savinjske posojilnice itd. Med drugim je bila njegova zasluga, da je Savinjska posojilnica Žalec 12. aprila 1922 prispevala za cesto v Logarsko dolino 1000 kron, leta 1923 500 kron in leta 1924 400 kron. Dela, ki jih je vodil Fran Roblek, so bila končana leta 1925. Uresničen je bil sklep iz leta 1921, da Žalski odsek SP SPD zgradi cesto v Logarsko dolino; zgradil jo je v štirih letih, tako da je lahko pripeljal prvi avto v dolino že leta 1922.

Prvi avtobus je pripeljal v dolino leta 1926 in, recimo, leta 1934 je bila dvakrat dnevna povezava s Celjem in enkrat dnevna z Ljubljano.

ZASLUŽNI MOŽJE

Res je, da v sestavkih ob 70-letnici ceste ni omenjena SP SPD. Vendar ne smemo biti

Znanstveno-alpinistična odprava v Himalajo

V zadnjem tednu septembra se je v Nepal odpravila znanstveno-alpinistična odprava, ki jo organizira center športne medicine iz Trziča pod pokroviteljstvom Občine Trzič. Kot je znano, se je dr. Borut Špacial z dvema sodelavcema s svojim znanstvenim programom priključil leta 1990 odpravi na Everest, ki jo je organiziralo SPD Trst. Izsledki takratne raziskave so bili objavljeni v publikacijah ter na državnih in mednarodnih kongresih. Dr. Špacial nam je povedal, da je program letošnje odprave sprejel tudi CNR (Comitato nazionale per le ricerche) in bo izveden v sodelovanju z raziskovalci iz tržaške Univerze.

V Nepalju bodo testirali vse člane znanstveno-alpinistične odprave. Predvsem bodo preučevali telesne spremembe pri zmanjšani razpoložljivosti kisika. Veliko pozornosti bo posvečeno študiju vpliva pomanjkanja kisika, višine, mraza, napora itd. na obrambne sisteme in na znižanje odpornosti do nekaterih vnetnih bolezni.

Drugo področje raziskave bo posvečeno testiranju nekaterih zdravil (novih in nekaterih že preizkušenih), ki lahko preprečijo višinsko bolezen. Dr. Špacial nam je povedal, da je še vedno najboljše prilagajanje na višino postopno z aklimatizacijo, vendar se posebno pri trekingih

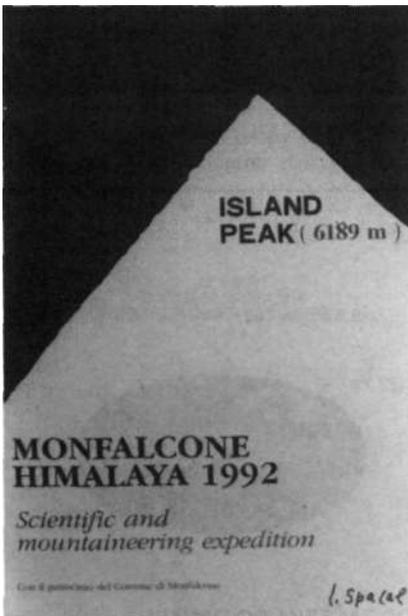
krivični. 10. junija 1922 je bil v Savinjskih novicah objavljen sestavek »Komu spomenik v Solčavi?«. Tu je navedena izgradnja ceste v Solčavo, ki so jo gradili leta 1894, in je zapisano: »Univerzitetni profesor v Gradcu dr. Johannes Frischauf in nadučitelj Fran Kocbek sta bila prvoboritelja za cesto v Solčavo, naprej v Logarsko dolino in še čez Vrh v Železno Kaplo. Obenem sta za SPD gradila v Savinjskih Alpah gorske poti in koče ter jih ohranila narodu...« Mogoče je prav, da ponovimo predlog »Komu spomenik v Solčavi« tudi v **PV**.

Valentin Vider med zaslužnimi možmi, ki jim je uspelo povezati Solčavo z Logarsko dolino in sploh Savinjske Alpe s Savinjsko dolino in svetom, omenja:

Franca Štifterja (1846-1913), jezikoslovca, slovstvenega pisca in turističnega propagatorja. Prvi je zapisal ime Solčava. Bil je oče turizma v Zgornji Savinjski dolini. Lepote doline je propagiral že kot dijak v Gradcu, za Savinjske Alpe je trajno pridobil Johannesa Frischaufa.

Pomemben pospeševalec razvoja Solčavskega

zgodji, da udeleženci nimajo veliko časa za dobro aklimatizacijo. Na članih letošnje odprave bodo zato opravljeni testi in vsakodnevne valutacije, če se z določenimi zdravili organizem lažje prilagaja višini. Vsi člani odprave so bili pred odhodom testirani in njihove specifične vrednosti, ki jih imajo shranjene doma, bodo kasneje primerjali s podatki z visi-

je bil **Janez Piskernik**, po domače Plesnik v Logarski dolini in oskrbnik Piskernikove koče. Veliko zaslug ima za cesto v Logarski dolini.

Kristijan Germel je bil prvi poštar v Solčavi in blagajnik pri gradnji koče na Okrešlju.

Vneti sodelavci za razvoj planinstva, turizma in splošnega napredka Solčave so bili iz znane Herletove družine: **Anton Herle**, gostilničar, **Vladimir Herle**, profesor v Kranju, in **Franci Herle**, študent, ki je kot partizan padel v Ziljski dolini.

CESTA PROTI KOROŠKI

Valentin Vider ne omenja župnika **Šmida** iz Solčave, vendar ne moremo mimo njega. **Prof. Orožen** v zgodovini SP SPD navaja, da je bil v okviru Savinjske podružnice SPD ustanovljen v Solčavi poseben odbor z župnikom Šmidom na čelu, ki je imel za nalogo, da pospeši izgradnjo ceste v Logarsko dolino. Dosegel je to, da je deželni odbor leta 1896 poslal na teren višjega inženirja, da je pregledal, kako bi dela začeli, vendar jih niso.

ne nad 4000 metrov. Vsak član odprave bo namreč na sebi nosil poseben aparat celih 24 ur.

Namen odprave, ki je bila poimenovana »*Monfalcone - Himalaya 1992 - Scientific and mountaineering expedition*«, pravi Špacal, je seveda poglوبيtev prvih raziskav iz leta 1990. Predmet študija ne bodo več vrhunski alpinisti, kot so bili tisti, ki so sodelovali pri ekspediciji Alpe-Adria, temveč planinci in trekingaši, ki se podajajo v visokogorja. Teh je v Nepalu čez 300000 na sezono in so najbolj izpostavljeni višinski boleznim.

Odprava bo imela tudi svoj alpinistični program, ki predvideva vzpon na 6189 metrov visoki Island Peak, na katerega bi se moralo povzpeti pet alpinistov. Poleg tega bo na programu tudi trekking do baznega tabora pod Everestom in ogled jezer Gokio, ki se razprostirajo na območju med osemtisočakoma Makalu in Čo Oju.

V odpravi bo sodelovalo 16 italijanskih in slovenskih raziskovalcev, alpinistov in trekingašev iz goriške (CAI Tržič in SPDG) in tržaške pokrajine pod pokroviteljstvom občine Tržič. Poleg dr. Špacala se bosta odprave udeležila tudi slovenska zdravnik *Rafko Dolhar* in *Danijel terjal*. Povedati velja tudi, da je simbol odprave Island Peak in Monfalcone Himalaya 1992 narisal slovenski tržaški umetnik *Lojze Spacal*.

Marko Jarc

Omenimo še, da je Solčava leta 1897 dobila pošto in da je bil leta 1912 na terenu komisijski ogled, kako naj bi potekala cesta proti Koroški. Korošci so bili za cesto prek Pastirkovega sedla neposredno v Kaplo, Savinjčani pa so želeli, da bi cesto gradili prek Pavličevega sedla in bi se v Beli združila s cesto Jezerski vrh-Železna Kapla. Ob teh jubilejih in pred 100-letnico SPD verjetno

vsi planinci lahko podpremo predlog iz prispevka »Komu spomenik v Solčavi?«: »Vsaj ob 100-letnici velikih dogodkov je čas, da se jih spomnimo s hvaležnostjo in v Solčavi postavimo ne bahav, pač pa trajen spomin nanje. Tudi sedanji rod naj živi ob njihovem zgledu, spodbujan za nadaljnji napredek. Torej ni vprašanje, komu spomenik v Solčavi, pač pa gre za vprašanje dolžnosti in hvaležnosti.«

PRAZNOVALI SMO OSEMDESETLETNICO GRS

BREZPLAČNO REŠEVANJE V GORAH

PAVLE ŠEGULA

V prvi polovici letošnjega junija smo se z različnimi prireditvami spomnili osemdesetletnice obstoja slovenske Gorske reševalne službe.

Začelo se je na sejmu zaščite in reševanja v Kranju, kjer je GRS na različne načine in v sodelovanju z vrstniki iz Avstrije prikazala svoje delo ter z grafi in diagrami tudi nekaj statističnih podatkov o nesrečah v naših gorah po letu 1945.

Predstavitve GRS za javnost se je v obdobju okrog osrednje proslave preselila v izložbe nekaterih ljubljanskih poslovnih hiš, kjer so si domačini in obiskovalci Ljubljane lahko poglobljevali, kaj je GRS, kaj počne in kaj se je dogajalo v gorah, kadar sreča njihovim obiskovalcem ni bila naklonjena.

Visok jubilej GRS je ob nedavnem mednarodnem priznanju samostojne Republike Slovenije kar vabil k izdaji posebne znamke, ki jo je v ta namen zasnoval častni predsednik PZS, arhitekt **Vlasto Kopač**. Prvič smo jo imeli priložnost videti na tiskovni konferenci 12. junija letos.

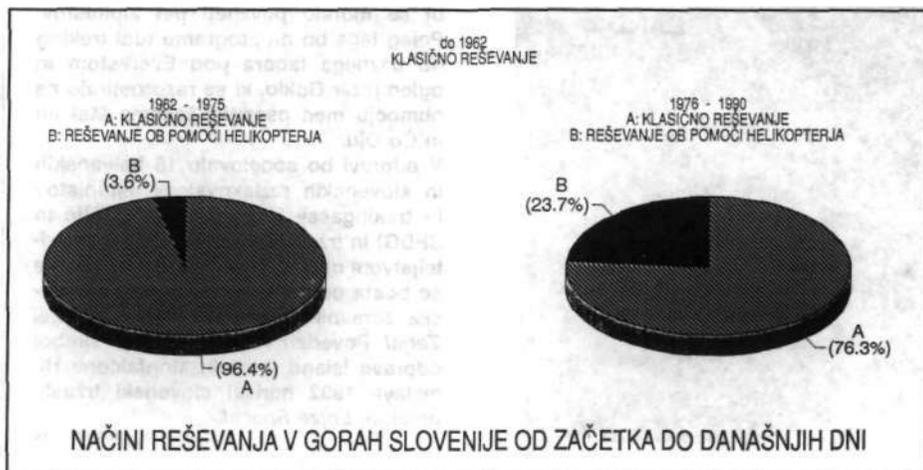
Tega dne se je v prostorih PZS zbralo nekaj predstavnikov sedme sile, novinarjev, članov komisije za GRS (med njimi kar trije načelniki),

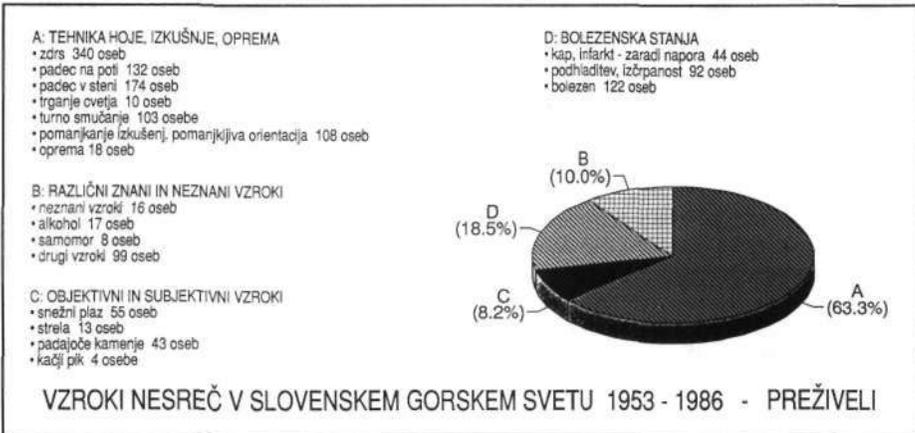
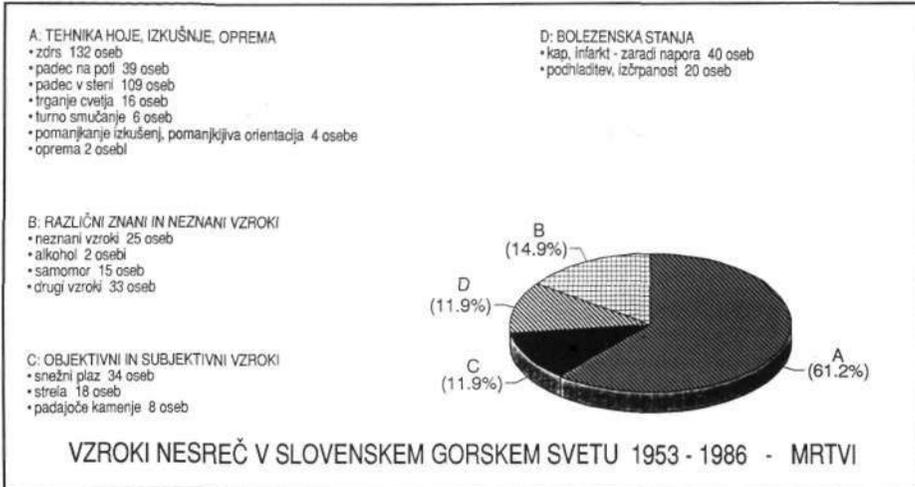
predstavnikov PZS, Sestavljenega PTT podjetja Slovenije in Ministrstva za promet in zveze Slovenije.

Razvil se je umirjen pogovor, v katerem smo sodelovali skoraj vsi udeleženci. Največ časa smo posvetili minulim desetletjem. Ob pripovedi **dr. Mihe Potočnika**, ki se spominja svojih akcij iz let 1924 in 1926 in drugih, smo v duhu obnovili spomin na reševanje v časih, ko je bilo to treba opraviti peš, brez avtomobila in telefona, s pičlimi in pretežno zasebnimi sredstvi, pa do današnjih dni, ko dogajanju dajejo ton najsoodobnejše zveze in prometna sredstva, ko je preventivna in planinskovzgojna dejavnost v Sloveniji del vsakdanjika in ko reševalci že 25 let veliko posegov opravijo s pomočjo helikopterjev.

Sploh se je od petdesetih let, ko je tedanji načelnik dr. Miha Potočnik na zboru v Makedoniji zahteval, da naj državna uprava Gorski reševalni službi prizna položaj javne službe, marsikaj spremenilo. Tako je sedaj za njeno financiranje v precejšnji meri poskrbljeno iz proračuna prek Republiške Uprave za zaščito in reševanje.

O vsem tem je veliko napisanega v zbornikih GRS in številnih drugih dokumentih, vendar

kljub temu vedno znova opozarjamo na nekatere osnovne usmeritve.

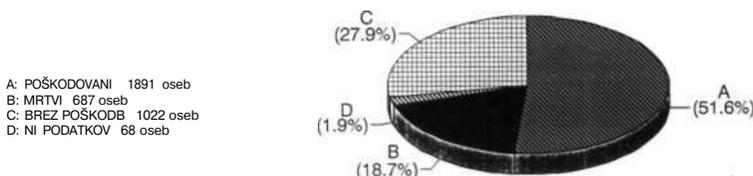
Tako na staro načelo, da naj noben poseg GRS ne poteka brez zdravnika, da naj bodo postaje GRS tam, kjer je njihovo delovno torišče, in da naj bo pomoč GRS brezplačna.

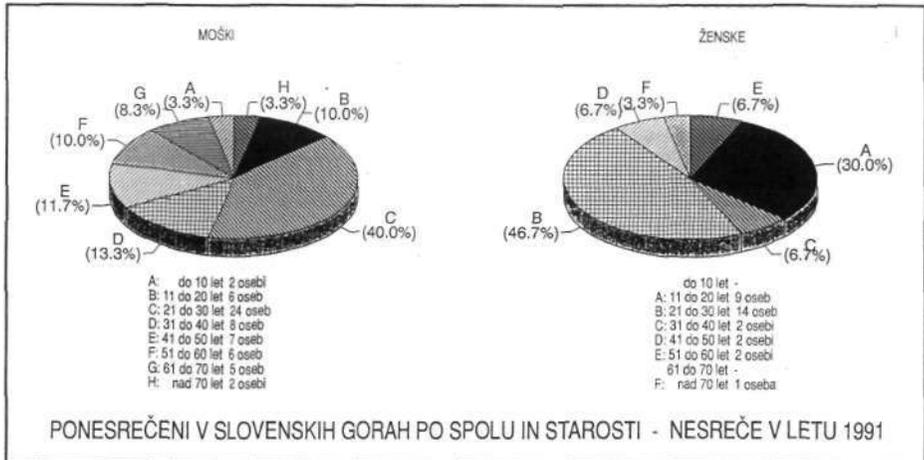
Glede slednjega večkrat slišimo tudi nasprotna mnenja, vendar trenutno ni resnih vzrokov niti zahtev po spremembi. Iz preventivnih vzrokov pa GRS nima pomislekov proti sodni obravnavi nekaterih nesreč, če so posledica očitne malo-

marnosti posameznikov ali organizatorjev izletov.

Komisija za GRS že lep čas tudi sama analizira nesreče in z rezultati v preventivne namene seznanja javnost. Izsledki analize hkrati iz najrazličnejših zornih kotov dopolnjujejo redni letni pregled gorskih nesreč, ki že od petdesetih let izhaja v Planinskem vestniku.

Podpredsednik UO PZS **Jože Dobnik** se je zastopnikoma PTT in MPZ zahvalil za pomoč pri izdaji znamke in ugotovil, da je to že tretja

znamka, ki je v dobrih desetih letih posvečena gorniški tematiki. Priporočil se je za najklonjenost v prihodnje, saj že naslednje leto praznujemo 100-letnico SPD in njegovih dveh najstarejših podružnic.

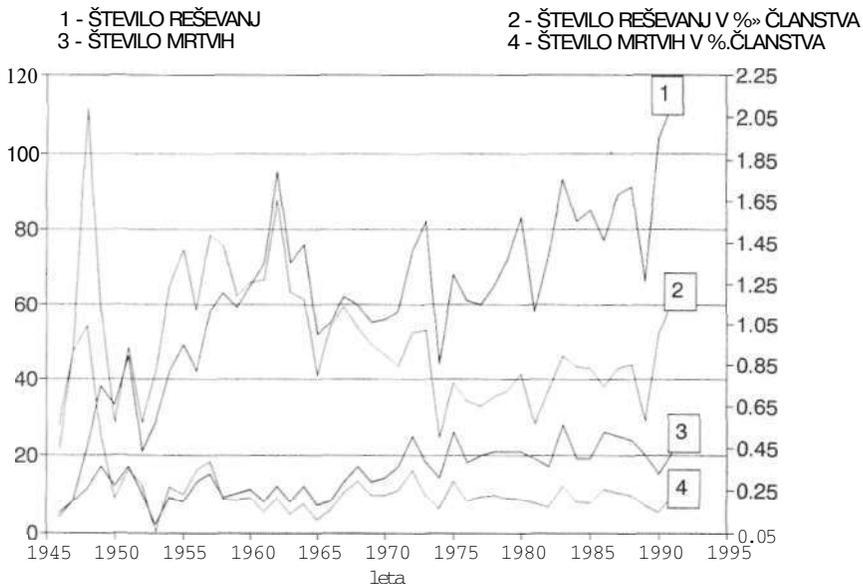
Zastopnik SP PTT **Tone Krauthaker** je pojasnil, da z odobritvijo znamke ni bilo težav. Poudaril je, da bo znamka, namenjena za frankiranje pismem za inozemstvo, v nakladi 100000 izvodov glas o Sloveniji, naših gorah in GRS zanesljivo ponesla v tujino.

Na koncu je, seveda, vzniknilo tudi vprašanje, kako v prihodnje. **Danilo Škerbinek**, sedanjí načelnik Komisije za GRS, je menil, da je ta hip

težko napovedati kaj bistveno novega, nedvomno pa bo - še bolj kot doslej - imela največji vpliv smotno in preudarno zastavljena preventivna dejavnost, saj vsa znamenja kažejo, da bo v naših gorah vse več obiskovalcev.

Zadnji dan praznovanja so člani najmlajše postaje GRS z Jezerskega v domačem kraju sodelovali v vajah Civilne zaščite in pokazali svoje vsestransko znanje, v Ljubljani pa je bila v polni dvorani Skupščine Republike Slovenije svečana proslava, o kateri smo že poročali v prejšnji številki PV.

Na podlagi statističnih podatkov in analiz Marjana Salbergerja je diagrame izdelal M. Šegula

ŠTEVILO REŠEVANJ IN SMRTNO PONESREČENIH V SLOVENSKEM GORSKEM SVETU 1945 - 1991

NI NEKROLOG, JE LE SPOMIN NA GORNIKA IN SAMOTARJA

Z ŽUROTOM V STENAH

JANEZ KRUŠIČ

Iz literature in pripovedovanj prijateljev sem v tistih začetnih letih svojega gorniškega udejstvovanja izbral svoje vzornike: **Klementa Jurga**, **Jožo Čopa**, pa tudi **Uroša Župančiča**. Z Žurotom sva se v prvih povojnih letih našla tudi v kamenitih rebah.

Škrbina v Zadnjem Prisojniku - Kriška grapa. - Stene v ledu in snegu. Plezali smo dve navezi, prvo je vodil Žuro. Hiteli smo, vsakršno varovanje pa je bilo iluzorno, saj je nekaj redkih klinov druga naveza večinoma izruvala brez kladiva. Čeprav z velikim tveganjem je Žuro preplezal težka, poledenela mesta res mojstrsko. V manj kot dveh urah smo bili zunaj. Še prečka za Cerkvanim stolpom nad steno Razorja in sestop po Kriški grapi z nekaj spusti ob vrvi. Pod grapo je Žuro odvihral v dolino. Tisti dan ga nismo več videli.

Rigljica. - Zvečer, ko je sonce tonilo tam za trentarskimi gorami, smo si nasmejani segli v roke z Žurotom in **Vodebom** na vrhu Rigljice. Čakal nas je še nelahek sestop po severozahodnem grebenu proti Kurjemu vrhu v mraku oziroma temi. Le tri ure smo potrebovali za težavno smer.

Z Žurotom sva sredi popoldneva po službi v Železarni oddirkala iz Martuljka pod steno Rigljice, kjer naju je čakal Vodeb, ki je tja prišel zložno že dopoldne. Vodil je Žuro. Šli smo po tesni, večkrat prekinjeni sneženi grapi, v kateri sta se leta 1942 ponesrečila dva pomožna reševalca. Sledili so težavni kamini, žmule, plati, prevese - vse do vrha. Sicer smo bili navezani, vendar smo zaradi pomanjkanja časa lezli vsi istočasno, torej proti vsem pravilom plezalne tehnike in varnosti.

Pozno ponoči smo bili spet v Martuljku.

NEVARNO VPADNO KAMENJE

Severna stena Frdamanih polic. - Dne 31. avgusta 1933 sta preplezala v Severni steni Frdamanih polic novo smer Gradčana **Schinko** in **Bischofsberger**. Ocenila sta jo za vsaj tako težavno kot je centralna (Debelakova) v Špiku. Smer ni bila več ponovljena.

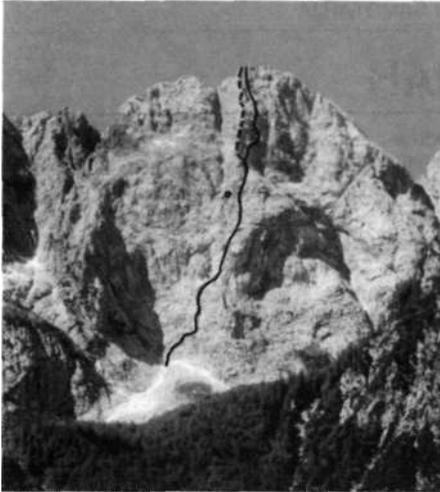
Še pred svitanjem smo z Žurotom in Jankom spešili iz koč v Martuljku proti knici Pod Srcem. Vrh plaznega stožca v vpadnici levega vrha Frdamanih polic smo se navezali. Žuro je seveda moral biti spredaj, čeprav je to leto bolj malo plezarij, kar se mu je tudi poznalo pri razpoloženju. Plezali smo zelo počasi, tudi v lažjem terenu. Stena postane navpičnejša, pre-

ide v centralno grapo in pelje v izpostavljene plati. Tam je Žurotom kratek zdrs ustavljal vmesni klin. Tehnično težaven visok previs z zarjavlim klinom prejšnjih plezalcev nam je s težavo le uspelo preplezati. Ko smo bili skupaj na ozki polički, je v prostem padu prižvižgal za pest debel kamen in se razletel med nama z Žurotom. Morda ga je sprožil veter ali pa gams nekje v vršnem pečevju. Iskali smo kritje, ki pa ga tam sploh ni bilo, kar so dokazovale številne bele lise na bližnjem pečevju. Dalje smo hiteli po lažjem, krušljivem terenu in prišli do markantne plitve votline, v katero smo postavili možica z imeni. V navpičnem rebu smo našli drug klin prvopristopnikov. Od tod dalje je bilo nekaj plati, poraslih z rušjem, travo in planikami, levo od naše smeri pa smo opazili v steni široko teraso, poraslo z rušjem. Takrat še nismo vedeli, kako prav nam bo prišla.

Po lažjem pečevju smo prilezli na značilno streho v srednjem delu stene, ki ni pretirano strma, je pa precej obtolčena od vpadnega kamenja. Po dveh vrvnih dolžinah smo bili na slemenu strehe, ki se na drugi strani grezi prepadno v grapo. Duškali smo in postavili možica. Bilo je že pozno popoldne - neverjetno, kako beži čas. Po opisu moramo malo pod slemenom desno v plitev žlambor s prečenjem strme stene. Žuro je dvomil v možnost prehoda, vendar je poskusil, pa je po petih do šestih metrih odnehal. Čudno, da na tako težkem terenu prva plezalca nista pustila nobenega klina!

NEPOTREBNI REŠEVALCI

Poskusil sem še jaz - šlo bi naprej, čeprav težko. Toda do noči je bilo le še malo časa. Bivakirali bi v gladkih plateh. Ne, vrnili smo se nazaj na streho in sestopili vsaj še tri vrve dolžine do široke terase z rušjem. Žuro je bil brez volje - hotel nama je kar sam uiti prek glavne grape proti Potočnikovi smeri. Bal se je svojega prvega bivakiranja. Z Jankom mu tega seveda nisva pustila. Na terasi sva nabrala suhljadi in kmalu je veselo zaplapolal prijeten ogenj. Žuro je skoraj ves čas molčal; dejal je le, da ne bo več plezal. Nisva mu verjela - preveč je zrasel z gorami. Zaradi varnosti smo se privezali k rušju, da se kdo v dremavici ne preseli v večnost. Od časa do časa smo prilagali ognju suhljad, da je visoko vzplamtelo in da je plamen rdeče ožaril navpično steno nad nami. Nič nismo pomislili, da smo s tem vznemirili domačine v dolini, predvsem prometnika na

Severna stena Frdamanih polic - polna črta: smer Schinko-Bischotsberger 31. 8. 1933, črtkana črta: izstopna varianta Ž-S-K 13. 9. 1948, krožeč: bivak Ž-Š-K 12.-13. 9.

Foto: Jaka Čop

postaji, ki je mislil, da je nesreča in je oddal znak SOS.

Alarmiral je jeseniške gorske reševalce, ki so nato že ponoči prišli v Martuljek in dajali svetlobne signale na naše dozdevne znake SOS. Mi tega seveda nismo opazili, saj nas ni dolina prav nič zanimala. Šteli smo le ure do dneva, gledali zvezde, dremali in se grelji. Ni nam bilo hudega.

Počasi se je le zasvitalo, okoliške gore so dobile svoje prave oblike. Prav ko smo hoteli nadaljevati vzpon, smo zagledali spodaj v zatrepu Pod Srcem skupino ljudi. Reševalci! Kmalu smo se lahko sporazumevali: »Ali je nesreča?« - »Ne, vse je v redu!« Za podkrepitev sem še veselo zavriskal, da je odmevalo od sten. Spodaj pa je nekdo krepko zaklel; pozneje sem zvedel, da je bil **Gandi**. Vendar domnevam, da mu ni bilo žal takega razpleta; toliko zlobe mu nisem prisodil.

Začeli smo plezati; tokrat sem sam vodil navezo, kajti počutil sem se odlično. Tembolj, ker sem varovanje zaupal Janku, ki je bil sposoben, požrtvovalen prijatelj, kakršnih je le malo. Hitro smo bili na slemenu strehe in tam smo se posvetovali: ali naj gremo desno po smeri Avstrijcev ali naravnost navzgor. Žuro sploh ni hotel odločati in tako sva z Jankom izbrala drugo možnost.

VESELI DO PREŠERNOSTI

Lezli smo izpostavljeno nad grapo, prek kamina na prvi stolpič v razu, nato je bil previs, strm žleb, drugi stolpič in nato nam je bilo malo lažje. Toda glej, megle so se začele oprijemati bližnje Rušice, nato tudi naše gore, dokler ni izginila v

zopni sivini. Začelo je deževati in nas pridno namakati. Pa smo morali naprej, kajti vrnitve ni bilo več. - Nad nami se je izoblikoval oster, na obe strani prepaden rob, podoben ladijskemu klunu. Tam je bila luskasta krušljiva skala, visoka dolžino vrvi. Več klinov mi je od tod omogočilo težaven prehod. Temu je sledil vse lažji teren do možica na zahodnem vrhu.

Temeljito namočeni, a veseli do prešernosti smo si segali v premrle roke - sredi dopoldneva. Mokri, a srečni smo se vrnili v dolino.

Misel: Čas in spoznanja opravijo svoje. Svetli vzorniki potemnjijo, ugasnejo. Ostanajo le resnični, pravi prijatelji.

1. Škrbina v Zadnjem Prisojniku (delno Jugova smer)-Mlinarica-Kriška grapa; plezali Župančič, Bizjak, Gorjanc, Krušič 31. 3. 1946; prvi zimski vzpon.
2. Severna stena Rigljice-Mariborska smer; plezali Župančič, Vodeb, Krušič 17. 7. 1946; prva ponovitev.
3. Severna stena Frdamanih polic (smer Schinko-Bischofsberger iz stopno varianto; plezali Župančič, J. Šilar, Krušič 12. in 13. 9. 1948; prva ponovitev.

Solo ženski Eiger

Vzponi v severni steni Eigerja so že od nekdaj pritegnili pozornost medijev in javnosti. Še pred kratkim je bil vsak vzpon prek stene atrakcija, dandanes pa pozornost zaslužijo le še nenavadni in pomembni vzponi ali spektakularna reševanja iz stene.

Tako pozornost je zbudil tudi prvi ženski solo vzpon prek te zahtevne alpske stene. *Catherine Destivelle* je 9. marca letos preplezala klasično, Heckmairovo smer. 32-letna Francozinja je znana že kot odlična športna plezalka in tekmovalka. Za vzpon je ob stalnem rahlem sneženju potrebovala 70 ur. Ta brez dvoma pomemben vzpon je v medijih razumljivo dobil visoke ocene in predstavlja nov mejnik v obsežni zgodovini te stene.

Alpinistke so se že pred tem aktivno vključevale v osvajanje te stene. Leta 1964, 26 let po prvem vzponu, je Estonki *Daisy Voog* uspel prvi ženski vzpon v mešani navezi. Pri prvem vzponu po japonski direktissimi leta 1969 je sodelovala *Michiko Imai*, pri češki direktissimi leta 1976 pa *Sylvia Kisilkova*. Leta 1990 je steno preplezala tudi prva Slovenka *Marija Frantar*.

VRHOVI, ZAZNAMOVANI Z LEDENIMI DEČKI

PRVENSTVENA V ILLIAMPUJU

MIHA KAJZELJ

Odločitev, da smo šli plezat v Bolivijo, je bila preprosta. V nekem trenutku je imel Matjaž v rokah ugoden avion do La Paza, poleg tega pa je v Peruju začela razsajati kolera in tudi z vse hujšimi peruanskimi guerillosi ni imel nihče od nas izkušenj.

In smo poleteli v La Paz.

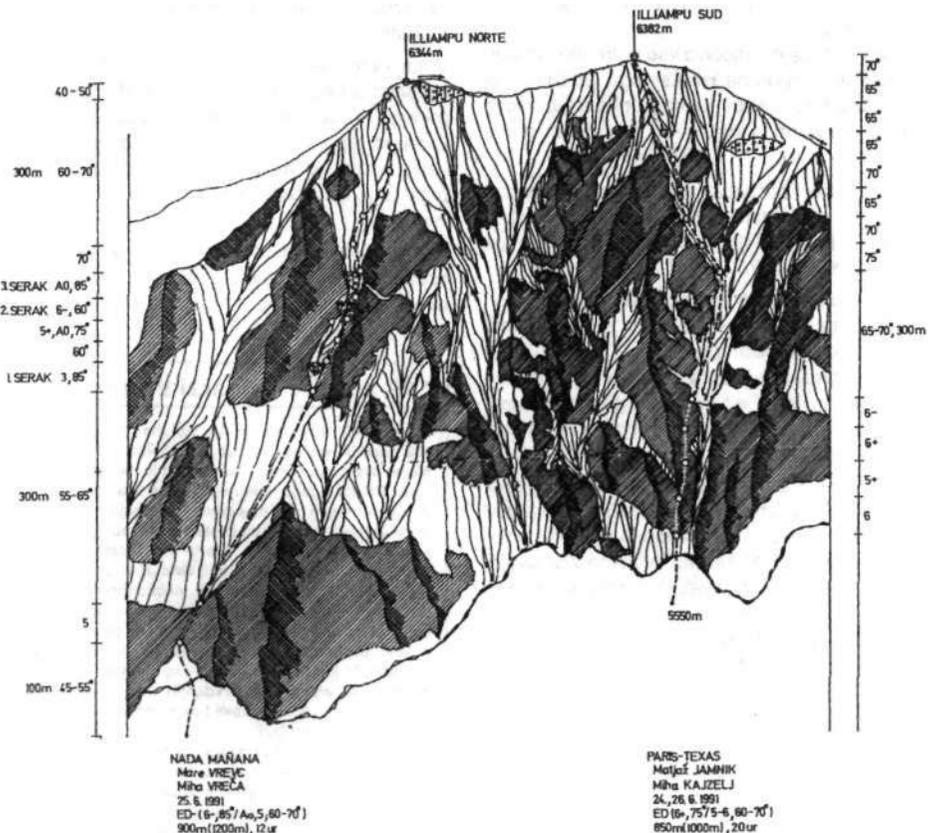
Prvih štirinajst dni v Boliviji lahko označim kot vsesplošno aklimatizacijo na neznani hladni svet Altiplana. Potujoča bolnišnica je začela delovati že drugi dan. Njen prvi pacient sem bil jaz, ki me je v posteljo položila sončarica, takoj zatem pa Matjaž, ki je zaradi želodčnih krčev v naslednjih dneh požrl več antibiotikov kot hrane. Kljub temu je bil eden od glavnih osvajačev aklimatizacijskega vrha Huavna Potosi v Cordilieri Real, ki smo ga po štirinajstdnevnem obleganju osvojili vsi. Najduhovitejše težave z zdravjem je imel Mare, ki je na višini 5500 metrov izbruhnil cele pomarančne krlje.

V La Pazu smo izvedeli nekaj novih podatkov

o Illiampuju, ki je bil naš glavni cilj. Leto pred nami sta steno preplezala **Patrick Gabarou** in neki bolivijski vodnik, ki sta za celo turo potrebovala čez dvajset ur, nekaj let pred tem pa so skalni bloki ubili dva Nizozemca, ko sta hotela vstopiti v steno. Pogled na steno, ki je bila videti še kar preplezljiva, nam je vrnil optimizem. Česa tako lepega še nisem nikoli videl. Visokogorska krnica je na obeh straneh obdana z visokimi strmimi stenami, čez katere se vzpenjajo mogočni granitni stebri tople rjave barve. Po njenem dnu je položen popolnoma raven plato ledenika, ki ga na zgornjem koncu zapira širok leden zatrep, spodaj pa se v gigantskih odlomih ruši navzdol proti džungli. Na ledeniku pa je popolna tišina.

BIVAK V RAZPOKI NA GREBENU

Po ledeni strmini splezamo na sedlo na koncu krnice in levo na grebenu odkrijemo ledeniško špranjo. V njej si skopljemo uravnavo, ki zadošča za štiri ljudi. Sonce sije točno vanjo in na

višini 6000 metrov se grejemo z žarki zahajajočega sonca. Pogled na Pico Schultze in Altiplano s Titicaco je nadnaraven. Štiri kilometre pod nami je plast oblakov nad amazonsko džunglo, tu gori pa je zrak kristalno čist.

S sončnim zahodom pritisne oster mraz. Prijatelji se počasi zabubijo v spalne vreče, jaz pa še nekaj časa strmim v zahodno nebo in se stapljam z daljavo. Noč je dolga, glavobolna in drgetava, v razpoki pod nami pa poka: ledenik je na delu tudi ponoči. Kadarkoli počni, se mi zdi, da že letim v globino. Sredi noči me postane tako strah, da se z vsemi stvarmi preselim iz luknje ven in čas do jutra preždim v opazovanju južnih ozvezdij.

PRVENSTVENA SMER V ZAHODNI STENI ILLIAMPUJA(6382m)

Z Matjažem se takoj naslednji dan po sestopu z vrha zaženeva v enega od Illiampujevih osrednjih stebrov. Jaz bi šel sicer rajši malo bolj desno, kjer bi lahko sproti splezala še prekrasen ledeni slap, kasneje pa uvidim, da je bolje poslušati Matjaža, ker tam čez od zgoraj frčijo izstrelki. Skala je grozljivo podrta, ves čas si v nevarnosti, da se bodo pod tabo podrli celi granitni bloki in pokopali soplezalca. Kljub temu je plezanje lepo in slikovito. In visoko smo, 5700 metrov!

Po štiri raztežajih odloživa vso potrebno opremo za nadaljnji vzpon na vrhu stebra. Od tu naprej se začne 800 metrov lednega plezanja, midva pa se ob vrveh spustiva do vznožja in greva prespat v bazo.

Naslednji dan počivava, se zažirava in pripravljava vse za pravi vzpon. Danes sta v steni Mare in Miha, ki jo nameravata splezati po njenem levem delu v enem dnevu.

Zvečer se preseliva na plato pod steno v šotor, ki sta ga tam pustila. Ob devetih se nekdo noro pridere po ledeniku navzdol. V šotor padeta Miha in Mare, utrujena, a presrečna, saj je njun vzpon opravljen. Psihično breme ostane samo nama ter Tomažu in Dušanu, ki bivakirata nekje visoko nad nama.

26. 6. 1991. Vstaneva ob štirih. Še vsa omotična opravila jutranje zadeve in jo mahneva pod steno. Matjaž odžimari v temo in preklinja poldenele vrvi, na katerih mu prižeme zdrsavajo. Kmalu me začne varovati. V temi z baterijo in težkim nahrbtnikom komaj vem, kam plezam. Prsti mi takoj otrpnejo, edino vodilo je vrvi, ki mi kaže pot do Matjaža. Še dobro, da ne vidim, kako krušljiva je skala, lahko pa to občutim, ker pod rokami in nogami rušim cele kamnolome.

Ko se zdani, sva na vrhu stebra. Natakneva dereze in začneva ledno plezati po strmih amfiteatru, ki je stekališče vseh zgornjih žlebov. Tu čez je treba hitro in plezava kar nenavezana.

Po 300 metrih se pod strmim žlebom naveževa. Zdi se, da vodi proti vrhu. V steno posije sonce in pobočje oživijo posamezni izstrelki. Nadaljujeva in se varujeva v skali ob kuloarju, ki se vleče neskončno daleč gor. Naenkrat zagledava na škrbini pod seboj Dušana, ki naju sprašuje, če je pri nama kakšna polica za bivakiranje. Zmajeva z glavo in se hkrati zamisliva nad njunim in najinim položajem. Gotovo bosta morala še enkrat bivakirati, ker sta z vso težko opremo prepočasna, naju pa bo tudi ujela tema.

KOT BI PADEL V POSTELJO

Razmere postajajo vse slabše. Sneg, ki je zapadel pred časom, je opravil svoje. Najin žleb se proti vrhu razcepi v več manjših plaznic, kjer je vse skupaj samo še napihan in nesprijet pršič. Ker tudi skal ni več, je varovanje v sedemdesetstopinjski strmini skoraj nemogoče.

Navzgor rijeva nekaj časa po tem, nato spet po drugem žlebu. Stvar postaja noro nevarna. Padec vodečega bi pomenil konec obeh. Po naključju najdeva na levi še nekaj skal za varovanje, zadnje raztežaje pa splezava v mraku. V zadnji svetlobici končno prebivaja opast na vrhu gore in se zvaliva v mehke pršič na vzhodni, zavetrni strani Illiampuja: kot bi padel v posteljo.

V luninem svitu si oblečeva vetrne hlače in olajšana spregovoriva nekaj besed. Sama sva, ponoči, na andskem šesttisočaku. Tu gori je čarobno lepo in mirno, dva metra od naju pa zavija veter, ki naju je ohladil do kosti. Kako prijetno je spoznanje, da nama ne more več do živega!

Čez presušeni grli stočiva nekaj tekočine in se počasi odpraviva navzdol. Z lahkotnimi plavalnimi gibi sestopiva po hrbtu gore proti sedlu. Še

149 smrti v švicarskih gorah

Po poročilih švicarskega Alpencluba (SAC) je lani v 128 gorskih nesrečah izgubilo življenje 149 ljudi. Približno dve tretjini nesreč se je zgodilo med planinarjenjem. Zaradi lepega poletnega vremena so gore zvabile v svoj objem več planincev kot druga leta, kar je imelo za posledico, da se je število nesreč v primerjavi z letom prej povečalo za približno 15 odstotkov.

80 od 149 smrtnih žrtev je bilo Švicarjev, 25 je bilo od tega žensk, 47 ljudi je umrlo v visokogorju. V največ primerih je bil vzrok za takšno nesrečo izrabljen material ali izčrpanost gornikov. Sicer pa so največ nesreč povzročili snežni plazovi, ki so pod seboj pokopali 34 ljudi. Kot novo »rizično skupino« navajajo gorniki SAC alpiniste iz nekdanjih vzhodnoevropskih držav, ki so za visokogorske ture pogosto neprimerno in prelabo opremljeni.

V nasprotju s temi nesrečami pa plezanja v gorah ni mogoče označiti kot izjemno nevaren šport: število smrtnih žrtev - enajst ljudi je izgubilo življenje - se v primerjavi z letom dni prej ni spremenilo.

zadnja strmina in na varnem bova. Poskuša se spuščati ob vrveh, a jih veter zaplete in prisiljena sva splezati še teh tristo metrov navzdol, vrvi pa pustiva kar tam, kjer so. Spet pride na dan Matjaževa zdržljivost, saj v šotor pride skoraj uro pred mano, ki me mučno nabijanje vodnega ledu hudo zdela. Na vznožju strmine se mi celo zdi, da se z mano pogovarjajo neki ljudje. V šotor se zvrnem kot kos lesa. Zgodba je končana.

Naslednji dan prideta iz stene še Dušan in Tomaž, ki sta v njej preživela tri dni in sta popolnoma izmzgana. Vsi skupaj končamo pri pivu v dolini.

SPREMENJEN MNOŽIČNI POHOD LETOŠNJEGA 14. NOVEMBRA

POT OD LITIJE DO ČATEŽA

RUDI BREGAR

Pohod po Levstikovi poti vsako leto drugo novembrsko soboto je prerasel v množično športno prireditev, ki se je v zadnjih letih udeležil več kot 5000 pohodnikov iz Slovenije, Hrvaške in zamejstva. Letošnjega 14. novembra bo že 6. množični pohod in bo speljan po poti, ki so jo v zemljevid ponatisa Levstikovega Popotovanja od Litijskega do Čateža vrisali že pred tremi leti. Zato morajo biti letos udeleženci še posebej pozorni na Moravsko dolino, saj jih pot ne bo vodila po dolini, temveč nekoliko desno po obronkih bližnjih gričev.

Izhodiščna točka pohoda je pri železniški postaji v Litiji, od koder krenemo prek Save in Valvasorjeve ploščadi ter mimo litijske cerkve na Frtico, nato pa mimo zdravstvenega doma proti Šmartnem, kjer si lahko ogledamo cerkev sv. Martina. Tu se lahko odločimo za ogled Valvasorjevega Bogenšperka ali pa gremo levo po glavni cesti proti Radečam. Po dobrem kilometru hoje se na desni začne raztresena vasica Mala Kostrevnica, mi pa nadaljujemo pot po glavni cesti proti Radečam in po 100 metrih zavijemo v gozd in gremo do vasice Jelše. Naprej nas pot vodi po odprtem slemenu z lepim razgledom do zaselka Rodni vrh s tremi domačijami, kjer je pravo križišče markiranih poti: z desne strani, iz Velike Kostrevnice v dolini, vodita do sem Badjurova krožna pot in Zasavska planinska transversala. Prva gre z našo potjo prav do vrha Preske.

Z Rodnega vrha je le še 400 metrov do liberške cerkvice s pokopališčem in 100 metrov naprej se nam priključi novejša cesta, ki pripelje iz doline. To je zaselek Bič (domačini mu pravijo B'č) z nadmorsko višino 466 metrov. Sledi strmejša pot mimo nekaj samotnih kmetij do gasilskega doma na Libergji. Vasica Liberga leži na desnem slemenu hriba. Od tod je lepo

24. januarja 1964 je **Erick Groch** pod vrhom Cerro del Torro (približno 6000 metrov visok) v severozahodni Argentini našel zmrznjenega indijanskega dečka, starega od osem do devet let, ki je bil z obrazom obrnjen proti Cuzcu - inkovski prestolnici. Zmrznjene ljudi so našli še na približno tridesetih vrhovih med južnim Perujem in severnim Čilom. Na ta način so se Inki ob velikih zmagah in kronanjih vladarjev poklonili bogovom. Eno od takšnih žrtev imajo shranjeno v etnografskem muzeju v Limi - v hladilniku. Skoraj petsto let star deček ima na obrazu presenetljivo človeški izraz.

Pohod bo 14. novembra

Letošnji 6. množični pohod po Levstikovi poti bo v soboto, 14. novembra, s startom med 7. in 9. uro pri železniški postaji v Litiji. Možni dostopi na start so z vlaki ali avtobusi. Vsak udeleženec prejme spominsko priponko in brezplačen čaj na poti. Preden se odpravite od doma, ne pozabite vzeti kartončka s spominskimi žigi s prejšnjih pohodov! Ne pozabite se prijaviti v Litiji, saj vozovnice za povratek lahko kupite samo ob prijavi! Osrednja prireditev ob koncu pohoda bo ob 13. uri, na cilju pa vse udeležence pričakujejo do 17. ure. Če bi radi še kaj več informacij, pokličite številko

(061) 881 269 ali 882 916.

viden grad Bogenšperk, v jasnem vremenu pa nam oko seže do Alp. Sledi še nekaj strmine do osrednjega dela vasi Preska z levim odcepom poti na Tišje. Od Liberge do sem je približno 20 minut, pot pa nadaljujemo navzgor po razširjenem kolovozu do plane vzpetine, kjer stoji kapelica in samotna Lokarjeva kmetija, kjer je med vojno potekala nemško-italijanska okupacijska meja.

Nekoliko kasneje se ločimo od glavne poti in na križišču na Grmadah zavijemo na gozdno pot, ki je v času deževja precej razmočena in blatna. Še pred nekaj leti so bili tod vidni grobovi, tako imenovane grmade, po katerih je hrib tudi dobil ime. Skozi gozd pridemo do Gobnika (domačini mu pravijo Gobjek), kjer se odpre čudovit razgled na okoliške domačije, vinograde in zidanice. Zapustiti moramo to prijazno okolje in se spustiti v Moravsko dolino,

kjer si lahko ogledamo hišo, kjer je živila Levstikova ljubezen **Zidarjeva Tona**, le nekaj metrov naprej pa je obnovljena več kot sto let stara Resnikova kašča, kjer je na množičnih pohodih tudi prijetna kontrolna točka.

Pot letošnjega pohoda bo od tod nekoliko spremenjena, saj pri transformatorju zavijemo desno v gozd in po obrobju gričev pridemo do razvalin gradu Turn, kjer je bil Levstik domači učitelj. Še nekaj sto metrov in zavijemo z

glavne ceste proti naselju Okrog in naprej proti Čatežu, kjer je cilj Levstikove poti.

In kako od tod priti do doma? Na množičnih pohodih je organiziran avtobusni prevoz nazaj v Litijo ali naprej na Veliko Loko. Sicer pa se lahko odločimo, da peš nadaljujemo proti Veliki Loki, od koder so dobre železniške zveze z Ljubljano in Novim mestom. Odvisno od hitrosti hoje porabimo od Litije do Čateža 5 do 6 ur zmerne hoje, do Velike Loke pa še kakšno uro.

POGOVOR Z LEOM DICKINSONOM, PUSTOLOVSKIM FILMARJEM

V BALONU NAD EVERESTOM

STONE FRELIH

Pred tedni sva se srečala na festivalu v Trentu, kjer je bil član žirije. Z zlomljeno nogo je na berglah krevsal okoli in se jezil sam nase. Potem je le povedal, da mu je pri plezanju zdrsnilo. Ker mu je kožo na dlaneh ožgalo in se ni mogel več držati, se je spustil. »Saj ni bilo globoko,« je rekel, »manj kot deset metrov. Ampak vseeno dovolj, da sem si zlomil nogo. Še sreča, da sem si zlomil levo, desna je bila zlomljena že šestnajstkrat.«

Leo Dickinson je filmski režiser, izjemen in unikaten. Vedno dela »svoj« film in se ne podreja zakonom pogrošne komerciale. V ustvarjalnem opusu ima več kot trideset izjemno uspešnih filmov.

»Prvi stavek, ki sem ga v življenju izrekel, tako pravi moja mama, je bil: Imam idejo. Kar naprej se mi porajajo ideje, različne ideje, največ jih je seveda filmskih. Čisto jasno lahko vidim filmske podobe, vidim tudi posnet film, velikokrat celo, preden ga začnem snemati, težava pa je v tem, da drugih ljudi ne morem prepričati, da bi si predstavljali vsaj del tistega, kar vidim sam. Da bi videli in razumeli mojo vizijo filma. Seveda mislim predvsem na ljudi, ki jih skušam prepričati, da bi v moj film vložili nekaj svojega denarja.

Kako bi Leo Dickinson predstavil samega sebe?

»Znam skakati s padalom, jadрати z balonom, sem plezalec, jamar, nekaj malega kanuista, čeprav neizkušen. Pravzaprav nisem ekspert v nobeni panogi. Sem pa dober udeleženec vsake avanture, če razumete, kaj hočem reči.«

Ste najprej režiser, ki se je odločil snemati športne filme, ali ste najprej športnik, ki se je posvetil še filmu?

»Moja definicija se nekoliko razlikuje od vaše. O sebi, recimo, ne mislim, da sem režiser športnih filmov, še manj, da sem športnik. O sebi bi rekel, da sem pustolovec.

V angleščini, ki je pedanten jezik, pomeni bese-

Leo Dickinson, pustolovski filmar

da šport nekaj, kjer tekmuješ, na primer smučanje, nogomet, golf. To so športi. To, kar počnem sam, pa so pustolovščine. Tu tekmujem sam s seboj, vedno v harmoniji z naravo, ne proti njej. Otočani te razlike razumemo, drugi nekoliko težje. Zato tudi mislim, da nisem športni avtor.

Že prej sem rekel, da sem bil kar dober plezalec, res pa ne tako dober, kot sta **Messner** ali **Česen**, še posebej ne tako dober, kot je Tomo. Tako mi je uspelo prepričati televizijske ljudi, da bom z ekipo, ki sem jo sestavil, preplezal severno steno Eigerja in zraven snemal. To je bilo leta 1970. In to je bil moj prvi film.

Še enkrat sem se vrnil v Eiger in vi verjetno poznate ta drugi film. Že prvi pa je bil zelo spodobno narejen, saj ga je za televizijsko predvajanje kupila tudi NBC, kar je bilo za tiste čase nekaj nenavadnega. Po prvem uspehu sem mislil, no, zdaj si na konju, ljudje z denarjem bodo kar sami od sebe prihajali k tebi in ti ponujali finančno pomoč. Pa ni bilo tako. Danes

vem, da vse težave ostanejo; kar je še slabše, problemi postanejo še večji.

Taisti televizijci, ki so mi omogočili posneti prvi Eiger, so govorili, dobro, to je bilo naključje, posrečilo se ti je, ampak naslednjič se ti ne bo več, kvalitete ne moreš ponoviti. Pregovoril sem jih in posnel nekaj dobrih filmov v Patagoniji. Potem sem se filmanja plezarije za nekaj časa naveličal. Na vrsto je prišel Dudh Kosi, film o veslanju s Himalaje. Pri tem filmu sem uporabil vse svoje izkušnje s snemanj alpinističnih filmov, čeprav je šlo za drugačno pustolovščino. Vzel sem podvodno ohišje 16-milimetrske kamere, ga namontiral na špico kanuja in dobil izredne slikovne efekte. Posebno dober je tisti prizor, ko eden od veslačev pade čez rob čolna. Dudh Kosi je pobral več nagrad kot vsi drugi moji filmi skupaj.

V Trentu sem nekoč sodeloval s filmom o Matterhornu in takrat sem srečal **Reinholda Messnerja**. Tako je prišlo do najinega sodelovanja in rezultat je bil film Everest brez maske.«

Protagonista tistega Dickinsonovega filma sta bila **Reinhold Messner** in **Peter Habeler**.

»Tudi ta film je pobral precej nagrad. Potem sem sklenil, da je alpinističnih filmov dovolj, kajti nisem se hotel ponavljati. Še danes sem prepričan, da moram z vsakim filmom predstaviti novo idejo in večjo kvaliteto. To so mi omogočili filmi o padalstvu, surfanju, balonih, smučanju.«

Več kot dvajset let že snemate filme. Je danes drugače kot na začetku? Je lažje?

»V principu bi moralo biti lažje. Pa ni, ker je več konkurence. Toda to, da se več ljudi posveča pustolovskim filmom, še ne pomeni, da nastaja več dobrih filmov. Naj vam odgovorim drugače. Biti po kvaliteti drugi na lestvici že ni več dobro, že ni dovolj. Šteje samo najboljši, prvi. In ker se več ljudi ukvarja s snemanjem, je težko dobiti denar. Hkrati vem, da bo vedno težje.

Kako se potem znajdete v finančnih zadevah? Poznate kakšen poseben trik?

»Ne, v Angliji niti recepti niti triki ne uspevajo. Zdaj še posebej ne, ker se kvalitetni standardi televizijskih družb tako drastično nižajo. Trenutno smo v zelo nezavidljivem položaju.

21. oktobra lani smo z dvema balonoma poleteli z višine 4800 metrov s planote Gokio, subtropski zračni tok nas je odnesel na višino 9500 metrov in na tej višini smo s hitrostjo 65 vozlov preleteli Everest. Bilo je čudovito. V uri in pol smo preleteli 95 milj. Pristali smo 18 milj globoko v Tibetu. V obeh košarah sem imel sedem kamer, pet filmskih (super 16 mm) in dve videokameri. Pri pristanku smo strmoglavili in nekaj kamer je bilo popolnoma uničenih, nekaj samo delno poškodovanih. Bolj kot ljudje jo je srečno odnesla škatla s filmskim trakom in kasetami.

V balonu na višini 9500 metrov nad Everestom in sosednjimi himalajskimi vrhovi

Film o tem podvigu sem pravkar končal, dolg je 56 minut in *moram* se pohvaliti, film je ven/, very good.«

Kot filmski avtor ste popolnoma neodvisni?

Popolnoma. Ko se mi porodi prava ideja, poskušam zbrati potreben denar, če mi to uspe, sestavim ekipo in snemanje lahko začnemo. Tehniko imam svojo, tako da tudi s tem ni težav. Kakšnih dolgoročnih načrtov za prihodnost si ne delam. Srečo imam, da je moja najbližja sodelavka kar žena Mandy. Ubada se s producentskimi posli, je pa tudi izredna kamermanka, posebno s teleobjektivi.«

Treba je omeniti, da je Mandy lanska britanska državna prvakinja v padalstvu.

»Povedati moram, da z običajnimi filmarji skorajda ne delam. Vedno si izberem prave in izkušene pustolovce, ki lahko sami pazijo nase«

Kaj pa nevarnost, pravzaprav odnos do nevarnosti?

»Poskušam se ji izogniti.«

Kaj sploh je za vas nevarnost?«

»V nevarnih situacijah se kar dobro znajdem. Vsaj doslej sem se. Je pa res, da se moraš na nevarnosti privaditi. To ni nekaj vsakdanjega, zato tudi ne naravnega. Tole bi rad bolj natančno razložil. Naravno je, da mora vsakdo umreti. Toda smrt ni vedno nevarna, čeprav je definicija

za nevarnost: izziv življenja. Vsakdo, ki se spušča v kakršnokoli pustolovščino, se bo prej ali slej srečal z nevarnostjo, recimo plezalec, padalec, jamar.

Prav zato, ker se tak človek pogosteje srečuje z nevarnostjo, se nanjo bolje pripravi. Ko na festivalu gledam kakšen izrazito neumen film, v katerem dekle histerično kriči, da bi nam pričarala občutek strahu, je to povsem nenaravno. Samo v hollywoodskih filmih ljudje noro kričijo, če jih napadejo teroristi. Taki filmi so izrazito slabi, ker niso realistični. Vsiljujejo nam namreč povsem netočno sliko ljudi. Ljudje se v principu zelo odločno spoprimejo z nevarnostjo. Gre za naravni instinkt, kako preživeti. Nenehno življenje z nevarnostjo te naredi previdnejšega in v tem je vsa modrost.«

In kaj je bilo dosedaj najbolj nevarnega v vašem življenju?

»Obiskovanje filmskih festivalov. Preveč ješ, preveč piješ, delaš neumnosti. Filmski festivali zagotovo ne koristijo dobremu zdravju. No, zdaj pa resno! Lani sem snemal film o padalstvu in šlo je vse narobe. Eden od snemalcev je izgubil občutek za višino. Z zaprtim padalom je padal zelo globoko, tako da mu ga je komaj 100 metrov nad zemljo uspelo odpreti. Samo nekaj sekund še, pa bi tresčil na tla. Jaz sem ga z drugo kamero včas snemal. - Tudi meni se je pred leti pripetilo nekaj podobnega... Spominjam se, da sem pri tem, ko sem kot kamen letel proti tlem, pomislil, zdaj - zdaj bom umrl. Nič nisem bil prestrašen. Ko sem se tako soočil s smrtno nevarnostjo, se nisem nič bal.«

FRANCESCO PETRARCA NA MONT VENTOUXU

ROJSTVO PLANINSTVA NA VETRNIKU

Objavljamo prevod Petrarcevega pisma, v katerem opisuje svojo turo na **Mont Ventoux** (= »Vetrnik«) v Provansi davnega leta 1336. Prevod je toliko skrajšan, da se nevsiljivo zrcali pesnikovo doživljanje in premišljanje, ujeto kajpak v tedanji čas zgodnjega humanizma, oživljanja antike, če bi to znatneje oklestili, bi bil Petrama le še navaden nedeljski izletnik, ne pa eden od največjih lirikov svetovne literature.

To pismo štejejo razgledani gorniki za prvi »miljnik« planinstva in je gotovo že prevedeno v vse alpske jezike, zdaj pa je čas, da ga dobimo tudi v slovenščini.

26. aprila 1336 se je dvaindvajsetletni pesnik **Petrarca** s svojim bratom Gerardom in služabniki povzpel na 1912 metrov visoko goro na jugovzhodnem obrobju Alp v Provansi. Razgleda! se je po starem mestu Orangeju in Avignonu ter po rodovitnem Porodanju.

Tako po vrnitvi na izhodišče, na skromno posestvo v povirju Vaucluse, je v latinščini opisal svoje doživetje v pismu, katerega prejemnik je bil bržkone kardinal **Giovanni Colonna** v Avignonu. V zbranih pismih in esejih *De Rebus Familiaribus*, ki jih je 24 zvezkov, je priobčeno na prvem mestu.

V prevodu je izpuščenih nekaj zelo subjektivnih mest in navedkov iz Avguštinovih Izpovedi, kljub temu pa si bomo lahko predstavljali, kaj je veliki pesnik tistega davnega dne doživel na provansalskem »Vetrniku« in kako poglobljeno se je razgledoval po antičnem slovstvu, ki se je tedaj pri prvih humanistih začelo prebujati iz tisočletnega sna. (Op. ur.)

KDO NAJ BODO SPREMLJEVALCI?

Včeraj sem se povzpel na najvišjo goro na našem koncu, ki se ne imenuje brez vzroka vetrovna (ventosus), in sicer zgolj iz želje, da bi spoznal tukajšnjo znamenito vzpetino. Že nekaj let mi misel na to goro ni dala miru; zakaj že izmlada me, kakor veš, usoda sili k temu, da bi spoznal sile, ki gibljejo človeka.

Ta gora je vidna že od daleč, neprenehoma mi je bila pred očmi in nazadnje nisem več strpel od koprnenja, še posebno zato, ker sem pred dnevi med prebiranjem Livijeve Zgodovine Rima naletel na mesto, kjer se Filip, makedonski kralj, ki se je vojskoval z rimskim ljudstvom, povzpne na goro Hemus v Tesaliji, s katere se menda vidita dve morji, Adrija in Pontus Euxinus. Ali je to res ali ne, tega nisem mogel zvedeti, ker je oddaljenost Hemusa od tod prevelika, stvar pa je vprašljiva tudi zato, ker se mnenja pisateljev razhajajo: **Pomponij Mela**, kozmograf, sporoča brez pomisleka, da to drži, **Livij** pa meni, da je dogodek izmišljen... Toliko pa vem: ko bi bil Hemus tako blizu, kakor je Mont Ventoux, se ne bi dolgo pomišljal, da zadevo priženem na čisto.

Če se povrnem k omenjenemu Mont Ventouxu, se mi je zdelo, da je tisto, česar pri osivelem kralju ni moč grajati, opravičljivo tudi pri mladem človeku, ki živi samo zase.

Ko sem premišljal o tem, koga bi si izbral za spremljevalca na poti, se mi je komaj kateri izmed prijateljev zdel povsem primeren za to; tudi med bližnjimi je namreč redkokdaj najti popolno ujemanje v čustvih in načinu življenja; zakaj eden se mi je zdel preveč obotavljiv, drugi preveč previden, eden počasnejši, drugi pa

hitrejši, ta bolj čemeran, oni bolj vesel, ta bolj neumen, oni pa pametnejši, kot sem si želel; pri enem me je motila molčečnost, pri drugem sem se bal zgovornosti, pri enem mi je bila zoprna teža njegovega telesa in sala, pri drugem pa mršavost in šibkost; tukaj sem se pomišljal zaradi ravnodušnosti, tam zaradi pretirane vneme - skratka, vse tisto, s čimer se doma potrpežljivo sprijaznimo (zakaj ljubezen vdano prenaša vse in prijateljstvo se ne boji nobenega bremena), postane na potovanju pogosto neznosno.

Moje srce je potemtakem spričo želje, da bi doživel vzvišeno zadovoljnost, prav narahlo pretehtalo vse - ne da bi bilo prijateljstvo količkaj prizadeto, in si molče prizadevalo odri- niti vse, kar bi pri nameravanem potovanju utegnilo postati nadležno.

Skratka, nazadnje sem najel kar domače pomožne čete in razodel vso reč svojemu mlajšemu bratu, ki ga dobro poznaš. Nič ga ni moglo bolj razveseliti; želel si je doživeti to srečo, da bi bil ob meni hkrati kot brat in prijatelj.

STAREC NA GORI

Tistega dne, ki smo si ga izbrali, smo se odpravili od doma in proti večeru prišli v Malonenes (Malausana). Ta vas leži na severnih pobočjih gore; tam smo se zadržali ves dan, danes pa sva se končno z nekaterimi služabniki povzpela na goro; ni šlo brez velikih težavnosti, zakaj svet je skalnat in komaj prehodan. Vendar pesnik pravi: krepka volja *zmore* vse. Dan je bil dolg, ozračje toplo, srca so bila odločna, telesa čila in utrjena za hojo; le narava kraja se nam je postavljala po robu.

Orlov še ne bo konec

Gospod Janez Keršič, gorski reševalec z avstrijskega Koroškega in alpinist, velik prijatelj in poznavalec narave, mi je za bralce Planinskega vestnika poslal uspelo fotografijo mladega planinskega orla, ki jo je posnel junija nekje v Visokih Turah. Mladi orol je bil v času, ko je bila posneta fotografija, star dva meseca in še ni bil sposoben za letenje.

Starša mladega orla živita in lovita na območju, ki meri okrog 150 km². Mladiče vzgajata v gnezdih, ki jih vsako leto menjata, - v celoti je gnezd pet ali celo več. Seveda so vsa v težko dostopnih krajih.

Sodijo, da je v Avstriji še precej orlov in da ta lepa in redka ptica še ne bo izumrla.

P. Segula

V gorski soteski smo naleteli na starega pastirja, ki nas je hotel gostobesedno odvrniti od vzona: tudi sam se je bil pred kakšnimi petdesetimi leti v podobni vnemi mladostne zagnanosti povzpel na vrh, z njega pa ni prinesel ničesar mimo nadlog in kesanja, telo in obleka sta bila opraskana in raztrgana od kamenja in trnja; nikoli ni bil slišal, da bi se bil kdo poprej ali pozneje lotil česa podobnega. Medtem ko je takole besedičil, je pri nas - kakor se pač mladina navadno ne zmeni za svarila - navdušenje spričo napovedanih težavnosti naraščalo.

Ko je starec uvidel, da ne bodo njegove besede nič zalegle, je hodil nekaj časa z nami ter nam s prstom pokazal strmo stezo, ki se je vila med skalovjem, nas zraven še velikokrat opomnil, in potem, ko smo se ločili, še pogosto opozarjal s svojimi klici.

Na tistem kraju smo odložili vso odvečno obleko in druge stvari, se spodrecali in prepasali samo za vzpenjanje ter se prešerno in vihravo zapodili navkreber. Toda kakor se navadno zgodi - po silovitem naprezanju nenadoma uplahnejo moči. Na neki skali nedaleč od onod smo postali; potem smo se spet odpravili naprej, vendar počasneje; zlasti jaz sem jel bolj odmerjeno koračiti po gorski stezi. Brat se je poganjal strmo naravnost navzgor po gorskem hrbtu; jaz pa sem se kot manj vnet raje držal grap. Ker me je s klici opozarjal, kod bom lažje hodil, sem mu odgovarjal, da upam, da bom z druge strani lažje prišel gor, in se nisem plašil poti naokrog, če bi bila le bolj položna. Ta preteza naj bi bila izgovor za mojo lenobo; medtem ko so bili drugi že visoko zgoraj, sem jaz še zmerom blodil po grapah, ne da bi bil kje odkril kakšno zložno pot

navkreber; le hoja se mi je čedalje bolj vlekla in mi povzročala dodatne napore.

Nekaj časa sem se jezil nad svojo zmoto, nato pa sem sklenil, da se bom podvzival kar naravnost v breg in sem resnično upehan in s tresočimi se koleni dohitel brata, ki si je po daljšem počitku opomogel, in potem sva nekaj časa hodila skupaj. Komaj pa sva se odmaknila s tiste višine, sem že pozabil svojo pravkaršnjo izkušnjo in sem spet zašel navzdol, in medtem ko sem prečil nekaj globeli in se držal lahkih dolgih stezic, sem si s tem nakopal velike težavnosti, kajti muka vzpenjanja mi je bila sicer prihranjena, toda narava stvari se pod vplivom človekove iznajdljivosti prav nič ne spreminja in nikoli se ne bo zgodilo, da bi človek s sestopanjem pridobil višino.

HOTETI JE PREMALO, TREBA JE ŽELETI

Skratka: v nekaj urah mi je gotovo več kot trikrat segel do ušes bratov smeh. Potem ko sem često zgrešil pravo smer, sem se ustavil v neki dolinici.

Tam sem v krilaticah prehajal iz telesnosti v netelesnost ter si povedal približno tole: »Kar se ti je danes pripetilo pri vzpenjanju na to goro, se pripeti, vedi, tudi mnogim drugim na poti k srečnemu življenju, vendar to v človekovih očeh nima visoke cene, ker so telesni gibi vsakomur na očeh, duševni vzgibi pa so nevidni in skriti. Poglej, tudi blaženost je veličastno visoko; ozka stezica drži k njej, obakraj nje se vzdigujejo številni hribi, in z zanesljivimi koraki je treba stopati od kreposti do kreposti.

Na vrhu je konec in cilj našega življenja, k njemu je usmerjeno naše romanje.

Vsi bi radi prispeli tja, toda **Ovid** pravi: *Hoteti je premalo; da osvojiš, si treba je želeti.*

In če si zdaj odločno želiš navzgor, kaj te še

zadržuje? Nič drugega, kot da bi bila pot skozi radosti sveta in njegovih nižin bolj ravna in bi se na prvi pogled zdela bolj vabljiva. Toda po dolgem tavanju sem in tja ali pod bremenom zoprno odrinjenega dela ti ne preostane nič drugega kot povzpeti se naravnost k vrhu blaženosti ali pa se onemoglo pogrezniti v doline grehov ter - Bog te obvaruj - tega, da bi te tam zagnili tema in senca smrti in bi moral v večnih mukah prenašati večno noč.«

To premišljevanje me je duhovno in telesno neverjetno poživilo. Daj Bog, da bi se veliko potovanje moje duše, po katerem le-ta hrepeni podnevi in ponoči, srečno končalo!

PREMIŠLJEVANJA NA VRHU

... Najvišji vrh imenujejo gorjanci »Sinček« (Fi-liolum); ne vem zakaj, mogoče zaradi nasprotja, zakaj v resnici je videti bolj kakor oče sosednih gora. Na njegovem temenu je majhna ravnica in na njej smo utrujeni počivali.

In ker si zdaj zvedel, kakšne skrbi so legle na mojega duha, medtem ko sem se vzpenjal, potem poslušaj, častiti oče, še to, kar je ostalo, in nakloni še urico prebiranju doživetij tega dne. Zakaj najprej sta me prevzela gibanje ozračja, kakršnega nisem bil vajen, in prost pogled, tako da sem stal in samo strmel; ozrl sem se nazaj: pod mojimi nogami so se grmadili oblaki. Atos in Olimp se mi nista zdela več tako bajna, saj sem tisto, kar sem bil o njiju slišal in prebral, užil na manj sloviti gori.

Zatem sem usmeril luč oči na italijansko stran, kamor se mi najbolj nagiba duša: zdelo se mi je, da so čisto blizu toge in zasnežene Alpe, skozi katere si je bil nekoč utrl prehod tisti najbolj zagrizeni sovražnik rimskega imena tako, če je verjeti pripovedi, daje s kisom razstreljeval pečine; in vendar so kar daleč od tod.

Polovičen uspeh na Denaliju

Potres z močjo 6,1 stopnje po Richterjevi lestvici dne 30. aprila lani je za alpinistično sezono na Mount McKinley (Denaliju) pomenil nevaren začetek. Epicenter potresa je bil le nekoliko južneje od Mount Forakerja. Ogromni plazovi so bili posledica tega potresa in številni alpinisti na gori so imeli velikansko srečo, da se jim ni nič zgodilo.

Lansko leto je bilo na Mount McKinley 935 alpinistov, kar pomeni, da po številu obiskovalcev ni bilo popolnoma doseženo rekordno leto 1989, ko jih je bilo na pobočjih gore 1009. Vendar je tudi število iz lanskega leta zadostovalo, da je bila na glavnih smereh na West Buttress kar precejšnja gneča, saj je bilo na teh poteh 680 plezalcev. Ob tem

je treba povedati, da so različne skupine, ki so prišle iz drugih smeri, deloma sestopale prek West Buttressa.

Slabo vreme proti koncu maja je preprečilo več skupinam alpinistov, da niso prišli na vrh in šele daljše obdobje lepega vremena v drugi polovici junija je pripeljalo do tega, da je bil uspeh na vrhu povprečen. Okoli 59 odstotkov ali 557 alpinistov je prišlo na vrh. Osmim od štirinajstih samohodcev je to prav tako uspelo, dvema od njih prek Cassinove smeri.

*Iz povprečja štrli dosežek **Mugsa Stumpa**. Preplezal je Cassinovo smer od začetka Japonskega ozebnička do vršnega grebena v 15 urah.*

*Tarus, 12-letni sin na Mount Everestu umrlega vodnika na McKinley **Raya Geneta**, je zdaj najmlajši pristopnik na Mount McKinley.*

Zakoprnel sem, to priznam, po italijanskem nebu, ki ga je bolj slutila moja duša, kakor ga je videlo moje oko, in preplavilo me je neizrekljivo hrepenenje, da bi zagledal prijatelje in domovino - hrepenenje, ki bi se ga pravzaprav moral sramovati kot nemožate mehkoobe, vendar se morem opreti na pričevanje velikih mož. Nato mi je duha preblisnila nova misel ter ga iz prostora povedla v čas. Zakaj samemu sebi sem dejal: »Danes se je dopolnilo že deseto leto (1326-1336), odkar si po opravljenem mladostnem študiju zapustil Bologno. O, nesmrtni Bog, o, stanovitna modrost, koliko velikih preobrazb tvojega bitja se je zvrstilo v tem kratkem času! Premnogih ne bom omenil, zakaj še zmerom nisem v pristanu, da bi se brezskrbno spominjal minulih viharjev; mogoče bo kdaj napočil čas, ko bom lahko pripovedoval lepo po vrsti vse, kar se je zgodilo... Zdaj pa me čaka še mnogo dvomljivega in sitnega dela, ki mi je bilo ljubo, pa mi zdaj ni več - toda da se ne zlažem, še zmerom mi je ljubo, vendar pošteno in v bridkosti. To je resnica: ljubim tisto, česar ne bi rad ljubil; kar bi rad sovražil, sicer res ljubim, toda proti svoji volji, ker sem prisiljen, žalosten in pobit, in na svoji koži sem izkusil veljavo tistega slovitega stiha:
Sovražil bom, ako bom mogel; če ne, bom proti volji ljubil.«

IZGUBA SAMEGA SEBE

...Tako in podobno sem se veselil napredka, objokoval svojo nepopolnost, pomiloval splošno nestanovitnost človeških dejanj in sem malodane pozabil, zakaj sem prišel gor, dokler nisem uvidel, da obstajajo še drugi kraji, ki so ustvarjeni za to, da človeka obhajajo skrbi, in ko sem to preudarjal, sem se povzpел gor, da sem to ugledal na svoje oči. Zdaj pa je bil že čas, da se vrnem, zakaj sonce se je že nagibalo, senca gore je mogočno rasla in me opominjala, naj se zdramim. Tedaj sem se obrnil ter pogledal proti zahodu.

Mejnega okopa med Francijo in Španijo, pirenejskih vrhov, od tod ni videti - ne zato, ker bi nekaj štrlelo vmes, temveč samo zato, ker človeško oko ne seže tako daleč.

Na desni so se vzdigovale gore lvsnske dežele, na levi pa je bil najbolj razločen morsk zaliv in nekaj dni potovanja oddaljeno vodovje Aigues-Mortes; tudi Rodanov tok se je vil pred našimi očmi.

Medtem ko sem občudoval vse te posameznosti in kmalu poizvedel po zemeljskih rečeh, ko se je po zgledu telesa hotel tudi duh zavihetiti v svoje sfere, me je obšlo, da bi odprl knjigo Avguštinovih Izpovedi, ki so mi jo bili nekoč podarili in jo v spomin na darovalca prebiram - preizkušeno delce, ki ga imam vedno pri roki, majhno po obsegu, po vsebini pa neizrekljivo

sladko. Odprem jo, da bi se zatopil v branje tistega, kar se mi bo ponudilo - kaj pa bi drugega odkril v njej mimo pobožnosti in vdanosti? Po naključju sem si izbral deseto knjigo tega dela. Brat je v pričakovanju, da bo iz mojih ust slišal nekaj Avguštinovega, stal z napeto pozornostjo; pokličem Boga in njega, ki je stal zraven mene - in ko sem pobesil oči na list, je bilo tam zapisano: »Ljudje se odpravljajo občudovat višavje gora, valovanje morja, tokove rek, neizmernost oceanov in tirnice zvezd, pri tem pa izgubijo sami sebe.«

VIŠINA GORE IN MISLI

Priznam, da me je to hudo prizadelo; brata, ki je željno pričakoval, da bo še kaj slišal, sem poprosil, naj ne bo nadležen, in sem zaprl knjigo; sam nase sem se jezil, da sem tudi zdaj občudoval pozemeljske stvari, ki sem jih bil že zdavnaj spoznal pri poganskih filozofih: da je čudovit samo duh in da ni mimo njega, če je velik, nikjer nič velikega več. Potem sem pa popolnoma zadovoljen, da sem videl goro, obrnil svoje notranje oči vase in od tiste ure me ni nihče slišal, da bi bil izrekel besedo, dokler se nismo zopet spustili v nižino. Tiste besede so me zelo vznemirile, nisem mogel verjeti, da sem tako po naključju naletel nanje, vse, kar sem prebral, se mi je zdelo, da meri name, da ni namenjeno nikomur drugemu; spominjam se, da je tudi Avguštin doživel nekaj podobnega.

Ostank mojega branja je bil molk; pomislil sem na to, kako nemočni so umrljivi, kako zanemarljajo tisto, kar je v njih najbolj plemenito, in se vsevprek ničemurno pehajo za plehkostjo, kako tisto, kar je moč najti znotraj, iščejo zunaj, in občudoval sem zlahtno sposobnost našega duha, ki ga, žal, spridi samo svobodna volja, da se odvrne od svoje prvotne biti in se sprevrže v nasprotje tistega, kar mu je v svojo slavo naklonil Bog.

Kaj meniš, kolikokrat sem se tega dne na poti v dolino ozrl ter si ogledal vrh gore, pa se mi je zdelo, da komajda presega višino sobe, če jo primerjam z višino človeškega premišljevanja, če se le-to ne spusti v umazanost pozemske nizkotnosti?

Tudi ta misel me je obhajala pri slehernem koraku: če nam ni žal ne velikega truda in ne potokov znoja, da se telesno vsaj malo približamo nebu: kakšen križ, kakšna ječa, kakšno trnje bi moglo prestrašiti dušo, ki se hoče približati Bogu?...

...S tako vznemirjenim srcem sem se spet približal gostoljubni pastirjevi koči, ne da bi bil sploh zaznal kamnito stezo; preden se je bilo zasvitalo, smo bili krenili na pot, pozno ponoči smo se vrnili, mesec nam je s svojo hvalevredno svetlobo lajšal hojo. Ker so zdaj vsi naši

služabniki zaposleni s pripravo večerje, sem si posikal odmaknjen kot majhnega bivališča, da ti vse kar najhitreje zapušem iz svežega spomina, da ne bi, če odidem drugam, zaradi spremembe kraja tudi misli ubrale druge poti in bi vtis zamrl.

Poglej zdaj, ljubi oče! Nič naj ne ostane skrito

tvojim očem - vse svoje življenje in sleherno posamezno misel ti skrbno razodevam; prosim Boga, da bodo, potem ko so tako dolgo nepokojno blodile, končno naše svoj mir ter se po mnogih nekoristnih prevračanjih obrnile k do broti, resnici, varnosti in stalnosti.
Pozdrav!

(Prevedel F. Vogelник)

KOČA NA PLANINI PRI JEZERU JE ROMANTIČNO ZATOČIŠČE

OSKRBNIKI PRIJAZNIH OBRAZOV

IVANKA KOROŠEC

Reke sodobnih nomadov se prelivajo po cestah. Svet je postal majhen, odkar je povezan s cestami. Pa ne samo po cestah, tudi v gozdovih in gorah je vse polno obiskovalcev. Mnogi odročni kraji so letos polni obiskovalcev, marsikateri kraj, kamor je redkokdaj stopila človeška noga in je počival v globoki tišini, je letos obljuden. Oskrbniki v triglavskih kočah ne pomnijo takega navala in prometa, saj celo med tednom ljudje spijo po klopeh in na tleh.

Nekako na sredini poti med Sedmerimi triglavskimi jezери in Vogarjem je idilična Planina pri jezeru (1450 m). Planina je taka, kot bi bila vzeta iz pravljice. V temno zelenem jezercu se ogledujejo visoke prav tako živo zelene smreke in modro nebo, med razdrapanimi planšarskimi stanovi pozvanjajo kravji zvonci.

Kočo upravlja PD Integral iz Ljubljane, v njej dela tričlanska ekipa: oskrbnica je **Frančiška Rednak**, vzdrževalec **Stane Graj** in kuharica **Mira Graj**. Za promet, kakršen je bil avgusta, to še zdaleč ni zadostovalo. Oskrbničin mož je redno vsak konec tedna prišel pomagat, sicer ne bi zmogli dela. Kuharica meni, da bi morali zaposliti vsaj še dva človeka, da bi bili delovni pogoji normalni.

VODA IZ JEZERA

Oskrbnica Frančiška, ki je pravkar pospremila večjo gručo odhajajočih planincev in jim prijazno mahala z balkona, je kljub delu privolila v kratek pogovor v prijetno hladni zadnji sobi doma.

Frančiška je oskrbnica Koče na Planini pri jezeru že štiri leta. Prej je delala kot jedrar v livarski stroki, po upokojitvi pa se je odločila za gore.

»Naša koča ima 80 ležišč. Te dni je bilo vse polno; ravno včeraj je prav v tej sobi prespalo 28 planincev. Naša kuhinja postreže planincem z ajdovimi žganci, kislim domačim mlekom, ričetom, govejo juho. Prenočišče za člana Planinske zveze stane 325 SIT, če ima rjuho s seboj pa samo 225 SIT. To razmerje bi mogoče kazalo še povečati, da bi bolj spodbudili planin-

ce, da bi rjuhe za prenočevanje nosili s seboj. Na začetku te akcije se je pokazalo nekaj uspeha, kasneje pa so ljudje to opustili, predvsem zaradi tega, ker v marsikateri koči tega sploh ne upoštevajo in imajo ceno enotno ne glede na to, ali ima planinec rjuho s seboj ali ne.«

Frančin delovni dan je natrpan. Od ranega jutra do pozne noči je na nogah in skrbi, da je vse v najlepšem redu. Kljub dolgotrajni suši ni problemov, saj je spodaj ob jezeru izvir dobre pitne vode, iz jezera pa s pomočjo črpalke črpajo vodo za sanitarije. Jezero je imelo letošnje vroče avgustovske dni 23 do 24 stopinj in ni bilo malo planincev, ki so se odločili za osvežitev v tem prelepem biserčku.

Frančiška je od mladih nog planinka; vedno je rada hodila v gore. Mož pride sem vsak konec tedna in ji pomaga, prihaja tudi hčerka, kolikor pač more. Postoriti bi bilo treba še marsikaj, a društvo nima zadostnih finančnih sredstev. Treba pa je pohvaliti članstvo, saj sami ogromno naredijo. Ekipo v koči bi bilo treba številčno okrepiti, ker samo trije ljudje zares ne zmorejo vsega sami. Glede prostorov in opreme pa oskrbnica nima pripomb, saj skoraj ne bi moglo biti bolje. Tudi s preskrbo je zadovoljna; vse potrebno jim dovažata traktorist iz Studorja čez Staro Fužino in planino Blato. Oskrbnica pogreša samo majhen prostorček, kjer bi imela svoj kotiček, da bi lahko v miru delala oziroma uradovala. Predvsem z nočitvami je največ pisarjenja, čeprav bi bil čisto zadosti račun, zdaj pa ima papirnato vojno.

Zunaj so v sončni pripeki na vogalu doma z vso zavzetostjo nekaj delali. Med delavci je bil tudi podpredsednik planinskega društva Integral **Tomaž Rusimovič**. Ves zagorel od visokogorskega sonca je pustil delo in prisedel k nama, da bi nekaj besed povedal še on.

RJUHE PRINESITE S SEBOJ!

»V triglavskem pogorju je mnogo koč in v sezoni gre skozi na stotine ljudi. Pri nas se kljub stiski s časom trudimo, da s planinci vzdržujemo topel, medčloveški stik. Z vsakim

spregovorimo besedo ali dve. Posebno ob večerih je v koči prijetno domače vzdušje, kar marsikoga še privede nazaj. Integral je v Ljubljani po številu članstva tretje planinsko društvo; od tega imamo resda 150 cicibanov, toda podmladek je pomemben. Društvo se resno ukvarja tudi z ekološkimi problemi. Že dve leti se pripravljamo, da bomo uredili greznico. Če se to ne uredi, se zavedamo, da kopljemo jamo sami sebi, saj se s tem onesnažuje jezero in tudi izvir pitne vode. Lani smo naredili elaborat za novo greznico. Pri PZS smo dobili ustrezna sredstva. Zdaj, ko je sezona na višku, ne moremo delati, a načrtujemo, da bomo septembra opravili gradbeno dela in da nam bo uspelo zgraditi 100-odstotno vodotestno greznico. Glede jezera so bile že različne polemike in nekdo je v pismih bralcev v časopisu omenil, da je jezero manj prosojno. Seveda ga ne gre primerjati z drugimi triglavskega jezera, ki imajo trdno skalnato dno, medtem ko je tukaj poraščeno z rastlinjem. Laiki sodijo, da jezero cveti, vendar koča pri tem nima vpliva; več ga ima 50 do 60 krav, kolikor jih je na planini.«

Sogovornik mi je pokazal rezultate pregleda, ki ga je opravil Inštitut za higieno, epidemiologijo in laboratorijsko diagnostiko Univerzitetnega zavoda za zdravstveno in socialno varstvo. Ocena po Pravilniku o higieni neoporečnosti za jezero kot tudi za izvir pitne vode je, da je voda ustrezna.

Podpredsednik društva je prav tako kot oskrbnica mnenja, da bi planince morali bolj navajati k temu, da bi s seboj nosili rjuhe. PZS je na tem področju premalo naredila. Razlika v ceni prenočevanja je samo 100 SIT, pa še takšna v nekaterih kočah ni. Izgovarjajo se, da bi imeli

potem preveč dela, če bi obračunavali dve nočnini, kar je naravnost smešen izgovor.

»Pohvalil bi zelo dobre odnose, ki jih imamo s Triglavskim narodnim parkom. Radi bi ohranili planino živo in zaradi številnih obiskovalcev ne preveč spremenjeno. Omenil bi tudi, da bo PD Integral letos spremenilo ime. Dali bomo v javnost razpis, a menim, da bi bilo najprimernejše ime kar Planinsko društvo Jezero. Kontinuiteta od Viatorja na Integral se je pretrgala in nima več nobene zveze s prvotnim imenom. Z novim članstvom in z novim imenom bi lahko pridobili nova podjetja za sponzorje. Stari člani društva so seveda v opoziciji, so odločno proti spremembi imena društva, vendar nas v resnici združuje ideja planinstva, ne pa firma, ki je ni več.«

KOČA ZA PLANINSKE POPOTNIKE

Oskrbnica mi je prinesla knjigo vtisov. Listala sem po njej in brala same pohvale. Vsem je koča zelo všeč, od inšpektorjev do preprostih, čisto naključnih obiskovalcev, od starih in starejših planincev do čisto mladih.

»Kaj ti pomaga, če dobiš jed na zlatem pladnju, z njo pa postreže nekdo, ki ima mrk obraz! Prijaznosti pogrešamo vsi ljudje. Nasmeška in tople besede smo potrebni čisto vsi,« razmišlja oskrbnica Francka. »V koči ni veliko takih, ki jim gre za vrhove, pač pa se pogosto tu ustavljajo planinci, ki jim je všeč domače vzdušje v koči. Ljudje se pri nas dobro počutijo. To posadki v koči pomeni tudi najboljše plačilo, zadovoljstvo in srečo.«

Vprašala sem jo, če ve za akcijo PZS za izbiro najboljše planinske postojanke. O, ve, mi je povedala, saj jo s takimi in drugačnimi novicami seznanja mož, ki prihaja vsak konec tedna, pa tudi planinci so najbrž to že omenili. Toda Frančiška je preskromna, da bi si mislila, da bi njihova koča prišla v ožji izbor.

»Trudimo se po najboljših močeh. Je pa še toliko drugih tudi lepih in prijaznih koč. Z obiskovalci smo prijazni, ker imamo ljudi in naravo radi in nam je planinčevu zadovoljstvo največje plačilo, kandidiranje za ne vem kakšno ‚naj‘ kočo pa je postranskega pomena.«

Ob koncu je podpredsednik Rusimovič še povedal, da društvo pogreša od Planinske zveze Slovenije več strokovne pomoči, na primer organiziranje tečajev za oskrbnike oziroma za vodenje koč, strokovne nasvete, večji obseg planinske vzgoje, pa tudi natančnejša navodila in napotke v začetku sezone. Letos so dobili priporočila, kakšne naj bodo cene, po skoraj že enomesečnem poslovanju. Postojanke ne bi smele biti toliko obdavčene kot gostilne v dolini. Planinska zveza se veliko ukvarja z ekspedici-

jami v tuja visokogorstva, kar je seveda po svoje prav, vendar premalo naredi za domače področje in s tem za svoje članstvo.

IZHODIŠČE ZA LEPE TURE

Sonce se je vedno bolj dvigalo, bližalo se je poldne. V gostinski sobi je bilo vedno več ljudi, okoli kočee pa tudi. Na vseh štirih straneh so posedali planinci, nekdo je celo raztegnil harmoniko. Po bregu navzdol proti jezeru je sedelo vse polno obiskovalcev, njihovi pisani nahrbtniki so štrleli iz zelene trave kot velikanske rože.

MLADOSTNI SPOMINI 12 KAMRICE SRCA

BAJTE, BAJTICE...

ERNA MEŠKO

Prepričana sem, da se vi vsi, ki vas je ljubezen do našega planinskega sveta vodila po naših planinah, spominjate mnogih brunaric, ki smo se jih razveselili, ko smo jih na samotnih poteh naenkrat zagledali. Večina jih je bilo praznih, brez življenja, nekatere pa so bile vseeno »obljudene«; iz njih se je širil vonj po zgorelih smrekovih trskah in v nas obudil prijeten občutek domačnosti. Hočem vam predstaviti nekaj teh pohorskih bajtic.

KAČA NAD OGNJIŠČEM

Spomin me vodi v moje otroštvo, ko sem kot prvošolka hodila z Grizoldovine, visoko na Smolniku, leta 1917 v šolo v Ruše, poldrugo uro daleč. Ko sem se po šoli vračala in pešačila dobre pol ure, sem prispela do mostu, ki se je pel čez oglušujoče šumečo Lobnico. Tik ob mostu nad skalovjem je stala Hanikina bajta in vsak dan sem se oglasila v njej, saj mi je na samotni poti bil stik z ljudmi prepotrben in zaželen. Tu je živela Hanika s hčerko Suzo, ki sta me obe imeli zelo radi. Bili sta revni, a pri njiu je bilo tako toplo in domače, lepo, čisto in pospravljeno. Sredi prostora je bilo odprto ognjišče, nad njim pa so bili drogi, da so na njih lahko posušili različne stvari.

Zgodilo pa se je, da je nekoč na tak drog splezala in se obesila čezenj belouška; privabil jo je vonj mleka, ki se je kuhalo na ognjišču. Ko mi je Hanika to pripovedovala, me je kar streslo od groze. Že od nekdaj se kač bojim.

Ta Hanika je večkrat hodila pomagat delat h Grizoldovim. Tako se spominjam, da je bila nekoč na veliki njivi, obsejani z ržjo, cela vrsta žanjic. Takrat se je vrnil iz doline, kamor je vlačil hlode na žago, stric Mirko. Ko je spregel, mu je en vol z imenom Šek ušel in zdvijal

Nekaj kopalcev se je hladilo spodaj v jezeru. Krave, ki so takega pestrega življenja že vajene, so lenobno mulile travo in zvonci so pozvanjali pod vroče poletno nebo. Planinci so še kar prihajali in odhajali: na Pršivec, na Debeli vrh, na Dedno polje in Ovčarijo ter čez prelaz Štapce do Triglavskih jezer ali pa čez Vogar nazaj v Staro Fužino.

Kuharica Mira in njen mož Stane sta pritekla le toliko od svojega dela, da sem lahko posnela fotografijo. Poslovala sem se od njih z željo, da bi bili še naprej tako uspešni, tako delavni in tako prijazni.

naravnost proti žanjicam, med katerimi je bila tudi 70-letna Hanika.

V silnem strahu je urno splezala na bližnjo hruško prav v višino krošnj. Vol se je ob drevesu ustavil in začel z glavo in rogovi na vso moč butati v deblo. Pritekel je stric, ki se mu je posrečilo razjarjeno žival ukrotiti in jo spraviti v hlev. Uboga Hanika pa tega strahu nikoli ni mogla pozabiti.

MAŠE ALJAŽEVEGA KLUBA

Potem se spominjam Maroltove bajte, v kateri je živela družina Malec; bili so drvarji. Koča je bila sredi gozda, oddaljena od našega domovanja samo pol ure. Otroci smo radi zahajali tja, ker so tam živeli zelo prijazni ljudje. Imeli so ovce. Gospodinja je predla in iz volne ročno pletla rokavice, nogavice, pa tudi jopice. Nekoč mi je pokazala poln predel te robe. Tudi v tej bajti je bil duh po kurjavi z drvini in trskami iglavcev in je napolnjeval bivališče z domačnostjo.

Ko smo šli ob nedeljah k Arehu k sv. maši, za katero je tam redno poskrbel Aljažev klub, smo videvali še dve bajti. Prva je bila sredi velike frate, ki je bila bogato porasla z malinami, druga pa tako imenovana Cojzerca, okrog kate-re je bila zelenica. Tu je rasla vrsta trave, imenovana lasen, ki je bila zelo podobna morski travi in jo posušeno uporabljajo za polnjenje žimnic. Vsako leto smo med počitnicami hodili žet to travo, da smo si obnovili ležišča.

RIBE TONČKE DOLINŠKOVE

Potem se spominjam mnogih bajtic, ki so stale vzdolž riže, v kateri so stražili splavarji, ki so nadzirali splovilo hlovov iz Stare Glažute do Ruš. Te bajtice so bile kot šotori, v njih je bil postavljen pograd in odprto ognjišče, da so si

»holceri« lahko skuhalo žgance. Enkrat med počitnicami nas je otroke povabila oskrbnica Hlebovega doma, **Tončka Dolinškova**, srčno dobra in pogumna Pohorka, na ribolov. Šle smo z njo tri sestrice in še bratranec Jožko. Tončka nas je čakala pri Hanikini bajti, potem pa smo šli po suhi riži navzgor mimo Šumika do Stare Glažute. Spotoma je Tončka ribila in ujela nad 30 postrvi. Vprašala nas je, koliko jih bomo pojedli. Rekli smo, da vsak po eno. »No, potem jih pa lahko nekaj dam stari Lahovki na Glažuti, ona pa mi bo v zameno dala solato!« Rečeno - storjeno v obojestransko zadovoljstvo. Lahovka je prav tako stanovala s svojim sinom v skromni bajti, ki jo je obdajal zelo lep vrt. Na Stari Glažuti je bilo celo naselje bajt.

Dan se je začel poslavljati, morali smo misliti na povratek. Gospodinja nam je za slovo skuhalo kavo - čisto po bajtarskem receptu. Ker ni imela kavnega mlinčka ali pa je bil že izrabljen, je v krop vsula kar stolčeno zrnje prave kave. Nismo se mogli načuditi, da je zmogla pravo kavo.

Ko nam je potem Tončka na razbeljeni masti spekla očiščene in v koruzni moki povaljane postrvi, so nam šle tako v slast, da je vsakdo pojedel kar po tri in nam je bilo že žal, da smo jih prvotno odklonili.

BAJTICA INŽENIRJA TERŽANA

V mojih otroških letih sem si vedno želela, da bi nekoč imela prav majhno bajtico, kozo pa kake tri kokoši in da bi si kuhala na odprtem ognjišču v majhnih piskerčkih. Ko sem to razodela mami, mi je rekla: »Ja, pa v enem kotu kup denarja!«

Take so bile mladostne sanje, a življenje me je postavilo na veliko kmetijo, kjer sem imela posla z velikimi lonci in veliko živine. Najraje pa sem imela kokoši, ko so veselo kokodajsale in naznanjale svojo produktivnost, ki mi je nado-meščala tisti kot z denarjem, da sem lahko krila izdatke za gospodinjstvo in nemalokrat tudi za otroške potrebe. Joj, kako smo bili in znali biti skromni!

V Rušah med železniško postajo in Tovarno dušika so ob gozdu stale in še stoji štiri brunarice, v katerih so stanovali višji uradniki in inženirji, ki so bili zaposleni v tovarni, med njimi tudi **inž. Teržan** z ženo Ivo. Kot vneta planinca sta se pred drugo svetovno vojno poročila pri Sv. Duhu na Velikem Kleku. Poročil ju je slovenski duhovnik. V zakonu se jima je rodilo pet otrok - dve hčerki in trije sinovi, ki so dorasli v zelo uspešne člane človeške družbe in se radi vračajo v toplo domačnost prijazne brunarice, ki jim predstavlja košček oboževanega planinskega raja. Vselej, ko se peljem tam mimo, se mi toplo zgane v srcu, ker mi te brunarice

pričarajo kanček planinske resničnosti, ki me je vedno osrečevala.

Bajte in bajtice, z vso svojo skromnostjo ste navzoče v kamrici mojega srca in me spominjate čiste sreče, ki me je kot ljubiteljico narave spremljala skozi vse življenje.

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

BELA OBZORJA

VIKI GROŠELJ

*Letošnjega novembra bo pri Državni založbi Slovenije (DZS) izšla že peta knjiga slovenskega alpinista, ki je zadnja leta znan predvsem po vzponih na osemtisočake, saj je doslej splezal že na vrhove devetih in je prav zdaj na poti na desetega, **Vikija Grošlja**. Tej svoji knjigi je dal naslov *Bela obzorja*. V njej opisuje svoje smučarske hribovske doživljaje, ki so se mu dogajali od naših gora prek Mount McKinleya in Elbrusa do Kangčendzenge v Himalaji. Obsegala bo približno deset avtorskih pol besedila in več kot 50 barvnih fotografij. Za pokušino objavljamo odlomek iz te knjige, ki naj bo hkrati povabilo k branju celotnega dela. (Op. ur.)*

PRVI KORAKI

Alpinizem, ki sem mu že v višjih razredih osnovne šole posvečal večino prostega časa, je seveda obogatil moje dotedanje smučarsko znanje. Smučiči so bile sestavni del zimske alpinistične opreme in na skoraj vsa zimska potepanja po gorah sem jih jemal s seboj.

Z Denom sva se odločila, da greva pozimi na Triglav. Za najino izkušnost in znanje je bila

Vijuganje po zasneženi strmini, kjer si vsak sam izbira svojo smer in svojo pot

to zelo zahtevna naloga. Koliko navdušenja, nestrpnega pričakovanja, volje in veselja je bilo v tistih pripravah! Koliko ponosa, pa tudi strahu pred neznanim je bilo v moji duši, ko sva sedla na vlak in se prek Jesenic pripeljala do Mojstrane, nato pa se že v trdi temi odpravila čez hrib, kjer sva po uri hoje zagledala luči Radovne! V vaški gostilni sva bila edina gosta. Prijazno so naju postregli in spravili spat. Ob petih naju je prebudil gospodar in le malo zatem sva že drsela po zasneženi, v mesečini vsej srebrni dolini Krme navzgor. Mesec se je lesketal na mrzlem nebu in ko se je kdaj pa kdaj skrtil za vrhove smrek, je bilo okoli naju spet povsem temno. Ozka smučina naju je vseeno varno vodila navzgor. Počasi se je začelo daniti. Rdeča svetloba je obarvala ostenja nad dolino Krme in šele ko se je sonce dotaknilo tudi naju, sva se zdramila iz čarobnosti hoje v zimski noči. Po zajtrku sva zaradi večje strmine snela smuči in nadaljevala pot po sledeh pred seboj. Žal so kmalu zavile nazaj proti dolini. Samo po občutku sva se skozi globlji sneg prebijala naprej. Do pasu in čez sva izginjala v mehki sipi. Silno utrujena sva se privlekla do lovske kočice v Zgornji Krmi. Dve uri sva počivala in modrovala, da bi bilo nadaljevanje s smučmi na ramah prenaporno za naju. Pustila sva jih v koči in se v sijočih barvah poznega popoldneva le prebila do Kredarice.

Naslednji dan z vzponom na vrh Triglava ni bilo nič. Malo pod vrhom Malega Triglava naju je zajela snežna nevihta. Veliko spoštovanje do težav in nevarnosti, ki jih je pred naju postavila narava, malo pa tudi negotovost v tedaj še zelo skromne lastne sposobnosti, sta naju zaustavila. Brez slabe vesti, da sva odnehala tik pred ciljem, sva začela sestopati. Ko sva se srečno pregoljufala nazaj čez poledenele skale in trda strma snežišča, sem imel občutek, kot da sva se vrnila z visokega himalajskega vrha.

Zgodaj dopoldne naslednjega dne sva se poslovila od prijaznih meteorologov, ki sta te dni skrbela za naju, ter v hudem vetru krenila proti dolini. Pri lovski koči se je začel najlepši del najine poti. V cik-caku, pa spet v dolgih vijugah sva se drčala navzdol. Kdo bi preštel vse padce v mehko puhasto belino! Sonce, sneg in hitrost, vse se je združilo v čudežno opojnost in radost. To je bilo pravo potovanje po gorah s smučmi, velik korak naprej v primerjavi z včasih prav enoličnim vijuganjem po steptanih smučiščih. Na poti do mojstrstva pri obvladovanju skrivnosti visokogorskega smučanja, ki je trajala še vrsto let, sva tedaj napravila prve negotove korake.

BIVAK NA PLANINI

Zimska potovanja po gorah s smučmi na nogah so naju čisto prevzela. Še isto zimo sva se

namenila na Krn. Ta lepa, dolga smučarska tura je bila za moje znanje izjemna pustolovščina. Odločila sva se namreč, da bova ob Krnskem jezeru bivakirala. Namesto da bi prespala v Domu na Komni, kot je običajno, sva še isto popoldne po močno ojuženem in predirajočem se snegu odšla proti Bogatinskemu sedlu. Z veliko truda sva ga nazadnje le dosegla. Pred nama je bil le še dolg spust do jezera. Sneg naprej je bil tudi močno ojužen, a to naju ni motilo. Ugrezanje s smučmi na nogah, včasih tudi do kolen v moker pomladanski sneg, pa številni včasih prav nevarni padci so bili prava malenkost v primerjavi z dejstvom, da spet potujeva po gorah, sama izbirava pot čez pobočja, prek orjaških razdiralnih plaznic vse dlje proti jezeru. Tam nekje v podrtem pastirskem stanu naj bi prebila noč.

Komaj sva ga našla. Skoraj povsem žameten je bil. Le stežka sva se skozi ozek vhod splazila v temačno notranjost. Razvezala sva butaro drv in po dolgotrajnem prizadevanju je na odprtem ognjišču le zaprasketalo. Plameni so z mehko svetlobo ogreli prostor. Našla sva obtolčeno staro skledico in začela kuhati. Čaj je imel okus po pločevini in dimu, a bil je vroč in to naju je poživilo. Še dolgo sva sedela ob pojemajočem ognju in prav po odraslo moževala. Sama sebi sva se zdela sila imenitna.

Pred spanjem sem nase navlekel vso obleko, kolikor sem jo imel. V ozkem kozjaku sva na tleh našla tenko plast koruznega ličkanja. Zavlekla sva se nanj. Še nikoli do tedaj nisem odhajal spat s kapo na glavi in z rokavicami na rokah. Spal seveda vso noč nisem nič. Drgetaje sem se obračal in vse bolj spoznaval, da romantične zgodbe o prijetnih bivakih niso vselej čisto zlato. Spalno vrečo je imel samo Den. Meni se je zdela nezasišano bogastvo in če bi mi jo tisto noč prinesla kakšna dobra vila, bi se mi zbledlo, pa ne zaradi spoznanja, da čudežne vile obstajajo, ampak od sreče.

Zjutraj, ko je šel Den kurit, sem zlezal v njegovo vrečo in v hipu zaspal. Prebudil me je z vročo vodo, v katero je po dolgotrajnih prizadevanjih natopil nekaj koščkov čokolade. Še pojedla sva nekaj malega, nato pa zlezla ven v kristalen sončen dan.

SMUČANJE NA LEDENIKU

Pod zadnjo strmino pred sedlom sva pustila smuči. Pobočje se mi je zdelo strahotno strmo. Navezana in oborožena s klini sva se ga lotila. Več kot uro sva potrebovala do sedla. Od tega sva plezala le deset minut, ves preostali čas pa porabila za zabijanje treh varovalnih klinov. Navdušenje nad plezanjem je takrat še daleč presevalo najino alpinistično znanje. Pogled z vrha na zeleno Sočo na eni strani in morje Julijcev na drugi, pa prekipevajoče veselje in

Ob enih popoldne sem odložil nahrbtnik na vrhu Elbrusa

zadoščenje nad dosego vrha so bili dostojno plačilo za napore in tveganje.

Kot blisk je minil spust do jezera, vzpon nazaj na Bogatinsko sedlo pa je bil zame huda preizkušnja. Sonce je močno pripekalo, noge pa so mi zmrzovale v povsem premočenih čevljih. Težak nahrbtnik in smuči so me tiščali k tlom, pot se je strašno vlekla. Toda na sedlu je bilo vseh težav konec. Odpeljala sva se do Doma na Komni, popila čaj, nato pa zavijugala naprej v dolino. Nekako do polovice sva se lahko še peljala, potem pa je snega zmanjkalo. Med zelenečimi bukvami sva se spuščala proti mirni gladini Bohinjskega jezera, ki se je svetlikalo skozi vejevje. Na spolzki korenini mi je tako nesrečno spodrsnilo, da sem se zavalil po tleh in pri tem nataknil srajco na neko vejo. Z glasnim zvokom se je razparala v franže. Tisto zimo je bila že tretja, ki sem jo kje pozabil ali pa uničil.

Doma sem moral obljubiti, da bom bolj pazil nanje in vse se je dobro končalo. Povsem beli prsti na nogah, razjedeni od vlage, so me še dolgo boleli. Toda to je bila majhna cena za imenitno, nepozabno pustolovščino.

Smučanje me je tako zastrupilo in navdušilo, da sem celo poleti nekajkrat odšel smučat k Češki koči nad Jezerskim. Ko sva s prijateljem Radom sredi julija s smučmi na ramah korakala skozi vas na avtobusno postajo, so bili nekateri prepričani, da se nama je zmešalo. Tudi sprednik naju je sumljivo opazoval. Oddahnila sva se šele na Jezerskem. Zaradi osojne lege

pobočij Kamniških Alp, kjer se sneg obdrži vse leto, smučarji že takrat niso bili redkost. Prvič sem se smučal v kratkih hlačah in brez srajce. Neumorno sva se vzpenjala po snežišču v bližini koč in vijugala navzdol. Deset dni sva preživela v koči. Vse dni sva ali plezala ali pa se smučala. Včasih sva odšla smučat na kako uro in pol oddaljen ledenik pod Skuto. Takrat tam še ni bilo koč. Samota in divja lepota ledenika, ki je imel v zgornjem delu še nekaj pravih razpok, sta naju navdušila. Kot da sva nekje v Zahodnih Alpah! Mogočen amfiteater gora okoli ledenika, mir in modro nebo, pa temni gozdovi globoko pod nama so mi za vedno priljubili ta takrat še najsamotnejši del Kamniških Alp.

Navadne gozdarice smo takrat kot edini gorski čevlji uporabljali tako za hojo kot za plezanje in smučanje. Zato je bilo v tehniki vožnje veliko improvizacije. Smučali smo se pač opremi primerno. Vendar so bili prav za ta naš način potepanja po gorah ti čevlji najboljši. Do pravih smučarskih čevljev sem prišel veliko let kasneje.

DVE KATEGORIJI OBISKOVALCEV

Novembrske in novoletne praznike smo ponavadi preživljali na Vršiču. Tudi pozimi odprta Erjavčeva koča je bila takrat priljubljeno shajališče alpinistov, pa ne samo teh. Ob koncu tedna je bila koča vedno nabito polna. Ob večerih smo se po ozki gazi vzpenjali proti koči. Naj so sijale zvezde ali pa naj je snežilo, vedno se mi je vzpon zdel praviljično lep. Nekako čutil sem, da pripadam temu svetu, da se tu počutim svobodnega in neobremenjenega - veliko bolj

kot pa v dolinskem vsakdanu. Med hojo sem se veselil vsega, kar bom lahko počel tu v gorah. Smučal, hodil naokrog, se vzpenjal na okoliške vrhove, ob večerih poslušal napete zgodbe starejših alpinistov in sanjaril, kako bom nekoč plezal po visokih gorah sveta.

Bal sem se le noči. Za pravo sramoto je namreč veljalo, če si šel zgodaj spat. Energija obiskovalcev je bila vsako noč videti neizčrpana. Popivalo, razgrajalo, pelo in kričalo se je vedno do jutra, pa ne samo v jedilnici, pač pa tudi po sobah. Med prazniki, ko smo bili v koči po več dni, se mi je včasih zazdelo, da bom obnemogel od napora. Čez dan sem se klatil naokrog, se smučal z Mojstrovke, Nad sitom glave in Slemenca ali pa vadil na plazu ob koči. Na večer pa, ko sem si želel počitka, v koči nisem mogel najti mirnega kota, kjer bi se lahko naspal. Po dveh, treh dnevih naporov in noči praktično povsem brez spanja se mi je že bledlo od nespečnosti. Čutil sem se, kako drugi to držijo. Seveda, večina razgrajačev je spala čez dan! Šele proti večeru so prilezli na piano, se sprehodili kvečjemu do stranišča ali pa na dvorišče pred kočo, potem pa se je že začenjala nova fešta.

Moram priznati, da mi je šlo tisto razgrajanje močno na živce. Bil sem še napol otrok in prepričeval sem se, da bom o teh celonočnih krogarjih mislil drugače, ko odrastem. Pa sem z leti, nasprotno, postajal še bolj kritičen. Še danes sem zagovornik tega, da morajo imeti pivci in razgrajači svoj prostor, kjer lahko izživijo višek energije ali pa zdravijo svoje komplekse in frustracije. Prav tako kategorično zagovarjam, da bi morali imeti drugače misleči v gorski koči pravico do miru in počitka. Nekajkrat smo se pogovarjali o tem, a nas je vedno preglasilo hrumenje močno nadelanih razgrajačev.

MOKER PES

Spominjam se silovite polemike, pravcate afere, ki jo je sprožilo duhovito pisanje legendarnega smučarja in ljubitelja gora **Cirila Pračka**. Nič hudega sluteč je nekoč ob koncu tedna prišel na Vršič, da bi tam prespal in naslednjega dne odšel na eno od svojih priljubljenih smučarskih tur. Seveda niti za hip ni mogel zatisniti očesa. Hrup plešočih, na afriške obredne plesalce spominjajočih groteskni in pijanih postav, ki so v verigah hrumele skozi vse sobe, se spuščale nazaj v jedilnico in čez pol ure privdajale nazaj, mu je dal idejo za imeniten članek z naslovom »Moker pes«. Objavljen je bil v Planinskem vestniku. Duhovito je opisal svoje občutke, »v neki koči, na nekem sedlu, nekje na Gorenjskem« in zbadljivo primerjal pijane razgrajače z mokrim psom, ki se, ko ležiš na obali, ves moker otrse ravno poleg tebe. Napisal je še, da mu ni žal za alkoholne zasvojenice, ki iz tedna v teden bolj propadajo in se vse težje

privlečejo na Vršič. Žal mu je za »cvet slovenskega alpinizma«, ki se le preveč spogleduje z alkoholom.

Duhovit članek je sprožil besno reakcijo nasprotne strani in plaz kritik se je vsul na ubogega Cirila. Bil sem eden izmed tistih bolj redkih, ki je bil ognjevit na njegovi strani. Žal je bil takrat že v letih in popljuvali so ga tudi zato, ker mlajša generacija vselej skuša obračunati s staro. Upam, da ga tista gonja proti njemu ni preveč prizadela. Njegov iskriivi članek se mi še vedno zdi eden od najboljših, kar jih je bilo kdaj objavljenih v Planinskem vestniku.

Ne glede na lepe vzpone in smučanja, ki sem jih opravil v prazničnih dneh, pa je bil zadnji dan spust proti Kranjski Gori vedno nekaj posebnega: drsenje po cesti skozi zasneženo pokrajino vse nižje in nižje, čudoviti pogledi na okoliške vrhove in sanjarjenje, kako bom smučal vse življenje in še čez. Čutil sem, da me smučanje privlači z enako silovitostjo in neubranljivo strastjo kot plezanje in alpinizem.

SMUK S STOLA

Prvi klasični turni smuk, ki sem ga doživel v polnem sijaju in ki se ga spominjam kot enega od najlepših smučarskih doživetij, je bil smuk s Stola. Najvišji vrh Karavank je vabljiva smučarska tura, ki pa le redko postreže z idealnimi razmerami. V marcu leta 1968 smo se odpravili do Valvasorjevega doma. Bil je odprt zaradi množičnega pohoda na Stol, ki so ga takrat ravno začeli prirejati. Zjutraj smo še v temi med prvimi zapustili kočo. Malo višje se je začelo svetliti in Julijci na zahodu so zažareli kot mogočen požar. Kristalno jutro in uhojena gaz. Malo pod Prešernovo kočo so nas prvi žarki zaščemeli v očeh. Čaj in obilen zajtrk, potem pa še zadnji metri do vrha.

Občutek, ko si na vrhu gori pripenjaš smuči, je vedno nekaj svečanega. Nemir in igrivo veselje pred pustolovščino, čar neznanega in pričakovanje zanimivega spusta se preplete v prav magično privlačnost, ki jo potem, ko jo enkrat doživiš v vsem sijaju, iščeš vedno znova.

Kake pol ure smo takrat že čakali, da je sonce za kak prst globoko zmeščalo kot porcelan zglajeno snežno vesino pod nami. Potem smo odbrzeli navzdol. Vsak si je po svoje izbiral pot in risal elegantne vijuge na kristalno pobočje. Dokler tega še nisem doživel, si nisem mogel predstavljati omamnosti občutka, ko svobodno izbiraš pot proti dolini.

V nedogled smo risali vijuge po širokem žlebu, ki se spušča z vrha Stola, potem pa v poševnem smuku skoraj vodoravno prečili pobočje tik pod dolgim grebenom v smeri proti Vajnežu. Povzpeli smo se na njegov vrh in se v zavetrni kotanji nekaj časa nastavljali sončnim žarkom. Globoko pod seboj smo opazovali majhne piki-

ce - tiste, ki so že pred nami odsmučali prek več ko kilometer dolgega idealno nagnjenega pobočja. Nazadnje smo tudi sami nataknili smučiči in se kot v sanjah zapodili navzdol. Proti koncu je pobočje postalo še malo bolj strmo, noge so me zaradi velikega napora komaj še držale, a se preprosto nisem hotel ustaviti. Prav pri zadnjem zavoju pa sem se čudovito prekucnil. Z glavo naprej sem se zaril v mehak kup snega kot v pernico.

Presmučano pobočje nad nami je bilo tako vabljivo, da smo nekateri kljub utrujenosti še enkrat odšli navzgor in se spet predali sanjske-mu drsenju. Na poti naprej proti dolini so se nam znova in znova odpirala nova bleščeča pobočja. Kot na krilih smo drseli po gladki belini vse nižje prav do gozdne ceste in po njej še daleč naprej prav do Javornika in povsem na železniško postajo.

SMUČANJE IN ŠE KAJ DRUGEGA

Že takrat sem o turnem smučanju razmišljal kot o najlepšem delu planinstva in alpinizma. O svojih doživetjih sem vneseno pripovedoval znancem in drugim, ki niso toliko hodili po gorah ali pa so se smučali le na urejenih smučiščih. Veliko sem jih zvalil s seboj in večina se jih je silovito navdušila nad takimi visokogorskimi smučarskimi potepanji. Bili pa so tudi taki, ki nikakor niso mogli razumeti, zakaj bi moral več ur hoditi navzgor in se mučiti z nošnjo smučī, da se potem lahko le pol ure ali največ uro smučaš navdol. Če v človeku ni čara potovanja po gorah, če te ne zastrupi slutnja pustolovščine in svoboda gibanja, je vse zaman. **France Zupan**, velik poznavalec in ljubitelj turnega smučanja, je imel za takšne vedno pripravljen pravi odgovor: »Fantje, ne vem, zakaj tiščite za nami. Če se hočete samo nasmučati, pojdite raje v Kranjsko Goro ali pa na Krvavec«

Turno smučanje je bilo zame vedno vrhunec zimske sezone. Najboljše razmere so sicer v drugem delu zime in na pomlad, a sem bil na smučeh od prvega snega, ki je pobelil zemljo, pa do zadnjih krp, ki so še ostale v gorah. Zanimalo me je vse. Nekajkrat sem celo poskusil tekrovati, seveda le na rekreativnih, sindikalnih ali alpinističnih tekmah. Uvrščal sem se dokaj visoko, a za kaj več bi se moral treninga lotiti sistematič

Služenje vojaškega roka v Bovcu na srečo ni v ničemer zavrlo mojega alpinizma in smučanja. Planinske enote, katerim sem bil dodeljen, naj bi celo izpopolnile moje dotedanje znanje, a sem razočarano spoznaval, da je vse na tako nizki ravni, da je škoda izgubljati besede. Na tečaju plezanja je bilo pomembno le to, da smo lepo v vrsti po dva in dva prikorakali do znožja skal, kjer naj bi vadili, vse drugo pa je bilo

poležavanje in čakanje, kdaj bo prišel čas za vrnitev h kosilu. Kakršnokoli našo pobudo, da bi vsaj malo potrenirali, so v kali zatrli. Zato smo morali popoldne skrivaj uhajati do tistih skal in smo se potem do večera preganjali po njih.

NAJDRAGOCENEJŠA NAGRADA

Prvi smučarski tečaj smo imeli v Logu pod Mangrtom. Čudovita vasica, obkrožena z dvatisočaki, žal ni mogla odtehtati mizernosti vojaškega razmišljanja o smučanju. Edini cilj predpostavljenih je bil čim manj polomljenih vojakov. Vadili smo na povsem položnem bregu, tako tisti, ki smo že znali smučati, kot tisti, ki so prvič stali na smučeh. Osnovni cilj je bil - z izjemo Makedonca Borčeta, ki se je tako nesrečno zaletel v voz, s katerim so nam pripeljali fižol za kosilo, da si je zlomil roko - sicer dosežen, le naučili se nismo nič. Drugega tečaja na Pokljuki smo se udeležili le člani specialne enote. Tam je bilo malo bolje. Trije tedni, preživeti v smučarskem paradizu pod Viševnikom, so me spominjali bolj na počitnice kot pa na služenje vojaškega roka. Najlepše pa je bilo po vrnitvi v Bovec, ko smo ob sobotah in nedeljah vso pomlad in še zgodnje poletje uhajali na pobočje Kanina, kjer takrat še ni bilo žičnic. To so bili nepozabni dnevi brezskrbnih gorskih potepanj in smučanja, ki bi jih še kdaj rad ponovil.

Polne mladostne energije so nas zadnje leto poslali v Dražgoše na znano tekmovanje Po poteh partizanske Jelovice. Prismučali smo si ekipno drugo mesto in vsak po teden dni nagradnega dopusta - najdragocenejša nagrada, ki jo lahko dobi vojak.

Podoba raja

IZTOK TOMAZIN

*Gor viharjev pesem traja,
Tja me žene hrepenenje.
Kjer le mrazov bes razgraja,
Kamor sanjam, je življenje.
Mrzla je podoba raja.
Upanj cena zdi se sveta,
Slepa želja um ograja,
Misel nanj se zdi prekleta,
Mrzla je podoba raja.
Čarni so spomini kraja,
Večen mik lepote gore,
Mrzla je podoba raja.
Zarja duše pot poraja,
Mrzla je podoba raja.*

MINIATURA

RUMENA DIŠAVA ZAPUŠČENIH

DARIO CORTESE

V objemu zelenja stoji hiša. Stara je že in utrujena, obrašča jo čas. V krošnjah drevja žvrgolijo ptiči, v globeli spodaj šumi potok, ki se v slapovih premetava prek strmin. V pobočjih gozdnatih strmali rumeno kimajo negnoji. Pod hišo so še vedno travniki, strmi travniki, in sadno drevje še vedno belo zacveti vsako pomlad. Ob hiši češnje, slive, na travnikih jablane, hruške, prav ob gozdu se košatijo orehi. Nedaleč stran dišijo negnoji. Železen lonec - le kdo ga je obesil na tepko? - je počen, ubija ga rja.

Hišo obrašča zelena goščča, toda mogočen skedenj se še vedno nastavlja soncu. Le dva stebra sta še pokončna, ostali so se porušili, kot velikanske domine so se razplazili po tleh. Malo ravnega sveta pred hišo na gosto obraščajo koprive: dvorišče ali pa hlev minulih časov, hlev brez strehe, zidov in živine, le tla so mu še ostala. Globoko pod cvetočimi koprivami se tramovi med mahom in vlago vdajajo času.

Hiša se je obdala z gostim zelenjem, kot da bi hotela zakriti svoje prhnenje. Dimnik je speljan ob hiši, pod njim še vedno črno diši, deske in nekdanja tla ob njem se nižajo k svojemu koncu.

Kljuka vrat je obraščena z rjo. Ne premakne se več, vrata so napol odprta, vedno, za vsakogar. V prtiličju zadiši po zemlji, po tleh, ki si prilaščajo hišo. Stropne deske se črno temnije in težko

Nad domačijo Zapoškar se dviguje Porezen

legajo na prazen prostor; le nekaj temnih hlodov sameva na tleh, v kotu pa stoji krušna peč in se spreminja v pesek in prah. Razdaja se času, čeprav je bila zidana, da bi stala.

Kot da bi imel občutek za lepo, je čas na stenah pustil še vzorec s cvetjem, toda polkna in šipe so se mu že vdali; tri okna brezzobo zevajo ven v gošččo za hišo. Rože na stenah še vedno cvetijo in se počasi luščijo na tla. Pod njimi je še starejši omet z ovijajočimi se vzpenjalkami, toda tudi te bodo odcvetele.

Samotni odcvet hiše zakriva bujno zeleno življenje, ki se je razmahnilo tik ob njej. Komaj se še vidi skedenj, ki tik ob hiši kaže golo okostje in rebra, ki se jih ponekod še drži slama.

Mimo razpočenih zidov in razrahljanih tramov stopim skozi steno, ki je več ni, v sadovnjak za hišo.

Koprive segajo do ramen.

Ogroženi narodni parki

Mednarodna zveza za varstvo narave spremlja stanje svetovne naravne dediščine. Tako vodi register ogroženih zaščitenej območij, ki vsebuje že 107 parkov iz 64 držav. Letos je na novo dodanih 16 območij, ki jih ogrožajo različne človekove dejavnosti, od izkoriščanja vodne energije, vojaških aktivnosti, rudarjenja, pridelovanja kokaina (npr. narodni park Tingo Maha v Peruju) do gradnje cest, železnic in smučišč. Omenjene številke jasno kažejo, da pravna zaščita še ne pomeni tudi učinkovitega varstva in ohranitve ekosistemov.

Med novo dodanimi območji sta tudi Pirinski narodni park v Bolgariji in Narodni park Nizke Tatre v Češkoslovaški federaciji.

Pirinski narodni park je bil pred časom že na seznamu ogroženih območij, vendar je bil zaradi stroge kontrole nad širitvijo smučišč z njega tudi umaknjen. Sedaj pa ga ogroža načrtovani sistem vodnih pregrad in kanalov, ki bi omogočal odvzem vode iz reke Mesta za potrebe namakanja Trakijske planote na severu.

V narodnem parku Nizke Tatre pa francosko-češkoslovaška družba načrtuje gradnjo hotelov in smučišč, kar bi pomenilo dodatno obremenitev na že tako močno urbaniziranim območju. Poleg tega že sedaj na 80 odstotkih površine parka izvajajo gozdarske aktivnosti, v bližini pa je tudi celulozna tovarna, ki je močan onesnaževalec zraka.

i. m.

KJE JE MEJA MED IDILIKO IN TRPLJENJEM?

VEČER NA KALIŠNIKU

FRANC TEMELJ

Sonce nas je zapustilo že v Dražgošah, ko smo se peljali proti Jelovici. Prevozili smo še nekaj kilometrov makadama in avto parkirali sredi njenih prostranih gozdov. Ko smo stopili iz avtomobila in napravili nekaj korakov, smo se znašli na robu velike vrtače. Ne vem zakaj, toda ob takih prizorih se vselej spomnim na Gluho ložo. Toda ta ni bila čisto navadna; podobna je bila Blejskemu jezeru. Kakor ima jezero svoj otoček s svetiščem, tako je vedoželjno oko tudi v tej vrtači zagledalo pastirski stan s hlevom. Spustili smo se proti njemu, kakor da bi se napatili v krater vulkana. Toda namesto strupenih plinov in žareče lave nas je pričakal Vence s prijetno dobrodošlico in šilcem ta pravega.

Tone si je najprej ogledal enega izmed stebrov. Ko je bil namreč zadnjič na obisku, je bilo že temačno in ko se je bližal vhodu, je v temi zagledal čuden obraz, ki se mu je nevarno bližal. Ves pod vtisom novic, ki nam jih dnevno posredujejo mediji, je ugotovil, da je obraz, ki se mu je bližal, last četnika.

»Če iščeš ogledalo, ga tam ne boš več našel; sedaj se namreč drugje brijem,« mu je pojasnil Vence, ko je videl, kako se mu oči sprehajajo po stebru.

Posedli smo okrog mize pred hišo in če bi bil sam, bi resnično lahko slišal, kako vpije tišina. Tako pa nam je gospodinja Štefka postregla z liptovskim sirom in kruhom, ki ga je malo prej vzela iz peči. To je bil kruh, ki je slajši od vsake sahar torte. Kako tudi ne bi bil, saj je bilo treba zanj preletiti več znoja, kakor so ga tisti dan vsi dunajski slaščičarji skupaj.

Bil je mlaj in takrat ima noč še posebno moč. To je na lastni koži občutil Vence, ki je prejšnjo noč prebil pod milim nebom, čeprav pozna Jelovico kako lasten žep. In ker se je že dodobra stemnilo, smo odšli v hišo, ki jo je razsvetljevala sveča. Ko smo vstopili, je Janez vzel v roke kitaro, ki je visela na steni in zvoki prijetne melodije so napolnili po kruhu dišeč prostor.

Posedli smo okrog mize v kotu, Štefka je postavila nanjo skledo ajdovih žgancev, vsak je dobil še latvico obare. Takoj sem lahko preskusil očetovo trditev, ko se je nekaj dni prej pri kosilu pritoževal nad sodobnimi skledami, češ, kako so bile prstene praktične, ker so imele na vrhu rob in si žlico lahko nakidal.

»Kaj pa lesene žlice, so bile tudi praktične?« ga pobaram.

»O, teh pa ne maram!« To so bile okorne in robate.«

Po večerji sta Iztok in mama Štefka odšla spat, tako da smo ostali samo mi štirje, nekdanji sodelavci: Vence, ki je bil direktor in si zadnjih nekaj let kot upokojenec hodi krepit telo na Jelovico, Tone, ki je bil njegov pomočnik in si je našel svoje mesto v prosveti, ter midva z Janezom, ki še vedno vztrajava na poti, na kateri smo se razšli. Tako nam snovi za pogovor ni zmanjkalo, kakor tudi ne piva. Vztrajali bi do jutra, toda Vence je imel naslednji dan roditeljski sestanek z lastniki svojih šestindvajsetih varovank in nismo hoteli, da bi zaradi nas pri njih, lastnikih namreč, prišel ob ugled, ki ga je imel.

Tako smo sredi noči odšli spat. Jaz sem se mehki postelji odpovedal in sem se v stilu zvečer ulegel kar na klop ob peči. Manjkale so samo še dežne kaplice, ki bi udarjale ob okenko steklo, in oddaljeno grmenje, ki bi služilo za zvočno kuliso, in idilika večera bi bila popolna. Toda ko sem tako ležal na trdih deskah, sem premišljeval, kje je sploh meja med idiliko in trpljenjem. Kaj pa če idilike sploh ni in smo si jo samo izmislili, da bi lažje prenašali trpljenje?

Potem me je premagal spanec.

LAHKO BI BILA HUMORESKA,
PA JE RESNIČNA ZGODBA

ODA PLENICI

SREČKO PUNGARTNIK

Plenica, ki jo je Ježek imenoval zastava lju-bezni, nas spremlja od rojstva. V naših krajih ji rečemo planica. Verjetno dolina pod Poncami, kjer skačejo, nima imena po njej. Vem le to, da sem plenico prvič opazil pri hčerkah, ko sta bili majhni. Na začetku je nisem čislal, a potem, čez leta, je prišlo, da sem opazil njeno veliko vrednost.

Plenica je izdelana iz bele bombažne tkanine. Če je primerna za nežno dojenčkovo ritko, je primerna tudi za obraz! Če popije vse, kar nanjo pricurlja, popije tudi znoj. Če je bela zato, da otročka hitro najdemo, pomeni, da odbija veliko svetlobe. In česa si naj planinec še poželi na vroči poletni turi:

- *pije ti znoj, da ne sili v oči,*
- *odbija vroče sončne žarke, ki hočejo ožgati vrat in ušesa.*

Edino to manjka, da ne predeluje potu v pijačo.

Pred leti smo šli na pripravljano turo za Triglav na Ojstrico. Nekdo si je navezal na glavo

plenico, tako da je bil podoben Arafatu, in spoštljivo pozdravil:

»Salam alejkum!«

Sonce je žgalo, pa so si plenice privezali na glavo še drugi. Ta čudna slovenska arabska družčina se je poimenovala Odprava bela plenica. Planinci so nas začudeno gledali, si mežikali, a vrat in ušesa so ostali neopečeni. Hvala plenici!

Od tedaj je naša stalna oprema plenica.

Če jo prepogneš po diagonalni, dobiš čisto navadno ruto, ki jo zavežeš normalno, da štiti teme glave in ušesa pred vetrom in soncem, ali pa po koroško, da ti štiti samo teme glave.

Lahko jo na enem robu dvakrat ali trikrat zavihaš. S tem dobiš okrepljen del, ki služi kot trak prek čela, da vpija pot. Ostanek plenice enostavno vržeš prek vozla, tako da ti štiti glavo, vrat in ušesa pred vročim soncem. - To je bolj zračna oblika. Bolj kompaktna, ki ni občutljiva na veter, pa je tista, ko pokriješ plenico čez glavo in nato ojačani rob privežeš preko čez tilnik padajoče plenice. Meni najbolj ustreza zadnji, Arafatov sistem.

Še en način so na zadnji turi od Mlinarice po južnem pobočju Prisojnika preskusili naši mladi. Plenico so zvilii in jo privezali prek čela kot trak, ki je pil znoj. S svakom sva nosila plenico po Arafatovo. Nebeški kurjači so tako neusmiljeno nalagali, kot znajo le na južnem pobočju Prisojnika.

Ko smo se popoldne privlekli do Vršiča, smo samo še pili in hvalili hladno prejšnjo noč na Križkih podih (mimogrede: ker v zimski sobi nimajo na zglavnih prevlek, je plenica služila tudi v ta namen).

Prespali smo v Poštarskem domu, ki ga čudovito vzdržujejo pod vodstvom oskrbnika Geze. Pri zajtrku se je starejša hčerka neprestano prijemala za levo uho. Vedel sem, da je plenico uporabljala le protipotno, ne pa tudi protisončno. Tako jo je sonce krepko ožgalo po ušesu. Ko sem jo čez nekaj časa vprašal, čemu se toliko prijemlje za uho, je rekla:

»Pikola, uha mi je zrasla!«

Za naslednjič vsi vemo: plenica po Arafatovo bo preprečila nekontrolirano rast ušes. Da tudi Mateju ne bo treba pri Zelencih hudobno priporočati:

»Tina, potisni uho v vodo, da ti jo malo vkup potegne!«

Letošnje poletno vreme na Kredarici

Letošnje poletje je bilo občutno pretoplo, saj je bila povprečna poletna temperatura (junij, julij, avgust) 7,0° za 5,1° nad dolgoletnim poletnim povprečkom, medtem ko je skupna višina poletnih padavin znašala 519 mm in je tako bila za 121 mm pod dolgoletnim povprečkom padavin.

Podrobnosti so naslednje:

Temperaturni povprecek junija, prvega poletnega meseca, ki je znašal 3,2°, je bil za 0,1° pod normalno vrednostjo, to je pod dolgoletnim povprečkom obdobja 1956-1985. Najvišja junjska temperatura je znašala 10,1° dne 22. junija. Najnižjo temperaturo tega meseca -2,4° so zabeležili 6. dne v mesecu. Mesec julij je bil toplejši. Njegov temperaturni povprecek je znašal 7,4°. Bil je za 1,7° nad normalno vrednostjo. Najvišja julijska temperatura 17,6° (dne 21. julija) je bila za 4,5° nižja od najvišje julijske temperature Kredarice (21,6° dne 27. VII. 1983), ki so jo izmerili, odkar je tam redna meteorološka opazovalnica (od avgusta 1954). Najtoplejši poletni mesec je bil avgust. Njegov temperaturni povprecek, ki je znašal 10,4°, je bil kar za 4,6° nad normalno vrednostjo. Vendar najvišja temperatura tega meseca, ki znaša 17,8° (19. avgusta), ni dosegla dosedanjega avgustovskega maksima, ki znaša 18,4° (27. avgusta 1960).

Junija je bilo nebo prekomerno oblačno. Njegov mesečni povprecek oblačnosti je znašal 7,8 desetine pokritosti neba (dolgoletni povprecek znaša 7,0). Zato je Sonce ta mesec obsevalo Kredarico samo 124 ur, kar je 26% maksimalnega možnega trajanja sončnega sija v juniju. Junjska višina padavin je znašala 211 mm, kar je 96% normalne višine padavin tega meseca. Na Kredarici je bilo zabeleženih 18 padavinskih dni, trikrat je vmes še snežilo. Sklenjena snežna odeja je ležala 24 dni, njena maksimalna debelina je merila 155 cm prvi dan junija.

Julijski mesečni povprecek oblačnosti, ki je znašal 5,9 desetine pokritosti neba, je bil pod dolgoletnim povprečkom (6,5). Sončnih ur je tamkajšnji heliograf registriral 198, kar je 42% maksimalnega možnega trajanja sončnega sija. V tem mesecu je padlo v osemnajstih padavinskih dneh skupno 252 mm padavin. Enkrat je v juliju tudi še snežilo med dežjem, vendar ni nastala snežna odeja.

Avgustovski mesečni povprecek oblačnosti, ki je znašal samo 3,9 desetine pokritosti neba, je bil najnižji v tem poletju. Normalni povprecek oblačnosti tega meseca znaša 6,1 desetine pokritosti neba, zato je bilo število ur sončnega sija kljub že nekoliko krajšemu dnevu večje. Skupno je Sonce obsevalo Kredarico 250 ur, kar je 57% maksimalnega možnega trajanja sončnega sija v avgustu. Posledica močno zmanjšane oblačnosti je bilo izredno pomanjkanje padavin. V osmih padavinskih dneh - izključno samo deževnih - je padlo samo 56 mm padavin, kar je komaj ena četrtnina normalne avgustovske množine padavin (26%).

Poletje je bilo torej planincem v precejšnji meri naklonjeno zaradi lepega, toplega in suhega vremena. Močno pa je trpel ledenik.

France Bernot

Strah pred uporabo helikopterja je odveč

Nekatere je močno razvnela razprava o helio poletih, še posebej na »posvečeno« območje Triglavskega narodnega parka - TNP, ko smo hoteli, da bi tudi navadni državljani, ostareli, invalidi, za lasten denar poleteli proti očaku Triglavu. Ko se je pričelo rožljati in groziti z zakoni iz leta 1981 in demantirati že nova, modificirana stališča o takšni dejavnosti in se je spet vse povrnilo v stare norme in običaje, so se vnela navzkrižna mnenja. Ob tem kot »sopotnik helikopterja« od začetka, ko je pri nas pričel mešati zrak, in tudi eden od tistih, ki sem po naključju preživel helio nesrečo v gorah, bi želel predstaviti nekaj osebnih, pa tudi mednarodno primerljivih stališč o uporabi helikopterja v gorskem svetu.

V osnovi je helikopter sredstvo za negovanje alpskega sveta tako v preventivnem, kontrolnem in vzdrževalno-komunalnem delovanju (odvoz smeti), intervencijsko reševalnem sistemu, pa tudi za turistično dejavnost. Vse to je doseženo in preverjeno in v 24 letih ima država Slovenija vrhunsko usposobljen kader za upravljanje s helio plovili. Tu gre izjemna zahvala Ministrstvu za notranje zadeve. V tem obdobju pa so bile stalne težave s stroški vzdrževanja in upravljanja flote helikopterjev. Osnovna šolska logika je, da se z uvedbo ekonomike to da razreševati in da je vsaka minuta letenja pokrita z naročilom in plačilom storitve. Zato se ni čuditi, da ima, na primer, pravico do spravila lesa s strmih gora v Švici ali Avstriji zaradi ozaveščenosti ljudi le helikopter (nadelava gorskih poti, žičnic je nevaren poseg v goro). Država Slovenija se je odločila za aktivno turistično ponudbo. Ta ponudba je zanesljivo zasnovana na načelu selekcije oziroma iskanja dobrega, peticnega gosta, ki pa mu je za plačilo potrebno nuditi vse, kar želi po normativih mednarodne ponudbe. To pa so tudi helio poleti - pozimi s smučmi ali poleti do visokih gora. Seveda mora biti vse na podlagi stroke, ozaveščenosti in tudi pripadnosti do gore. Čemu torej strah, če vemo, da je helikopter najmanjši onesnaževalec ter da so za gore, tudi za Triglavsko pogorje, najbolj nevarne motorizirane kolone, avtomobili brez katalizatorjev, letalski mednarodni koridorji, tovarniški dimniki, afriški prah, freon?

Zakon o Triglavskem narodnem parku iz leta 1981 je seveda pisan za tiste čase, vedeti pa moramo, da ga ni pisal »domačin« z Gorjuš ali Radovne, ampak je bil z njim samo soočen. Menim, da bi morali pri oblikovanju zakonov o narodnih parkih sodelovati poleg stroke le av-

tohtoni domačini, ki delujejo, upravljajo in vodijo (ključna mesta) na tem območju. Tu so osnove za razvoj in preživetje.

Poudaril pa bi tudi, da je v Sloveniji povsem enaka zahteva po zaščiti naravne gorske dediščine od Snežnika do Karavank in od Kanina do Pohorja, kjer je svet enako čudovit in pomemben. Zato v prihodnje ne moremo vrinjevati monopola samo enega parka in enega območja.

Napovedano okroglo mizo o helio problematiki je najprej prehitel Radio Slovenija z oddajo »Studio ob 17.«, ki pa ni dovolj predstavil ne vsebine kot tudi ne aktualnosti, pa tudi z Gorenjskega telefonske zveze v oddajo ni bilo možno normalno vzpostaviti.

V dobro turistične Slovenije in če bomo hoteli slediti razvitemu svetu, kot na primer še posebej Chamonixu, Canazeiu ali Niagarskemu parku kot tudi afriškimi narodnim parkom, kjer helikopter omogoča plemenitenje in razvoj pravega turizma, se bomo morali tudi pri nas dogovoriti za to, kajti to ni množična, ampak izjemno selektivna aktivnost.

Ob tej priložnosti se zahvaljujem množici občanov, ki so se zahvalili za poskus, da bi se tudi »navadni Slovenci« za svoj denar vsaj enkrat v življenju lahko popeljali s helikopterjem, od česar pa je ostal le grenak priokus pobudnikom

Helikopterji v Alpah - da ali ne?

K pisanju me je spodbudil navedeni naslov izpod peresa **Alenke Bizjakove**, ki je bil objavljen v sobotni prilogi Dela dne 29. avgusta letos. Z vsebino sestavka se v celoti strinjam. Pričakujem, da bodo o tej žgoči problematiki povedali svoje mnenje še drugi planinci, ki so proti uporabi helikopterjev v TNP. Preseneča me protest in javni upor gospoda **Franca Ekarja** upravi Triglavskega narodnega parka, ker je nasprotovala helikopterskim prevozom na Triglav 19. avgusta ob blagoslovitvi kapelice. Za prevoz je bilo že prijavljenih 80 oseb. Zanimivo bi bilo videti, če se res vsi ne bi mogli povzpeti peš na Triglav. Morda je šlo le za zaslužek, ne pa za skrb za starejše ljudi, ki so želeli videti Triglav.

Če ne bi poznal 12. in 13. člena Zakona o Triglavskem narodnem parku planinski laik, ne bi bilo nič hudega; hudo je, da ga ne pozna gospod Ekar, ki je predsednik Planinskega društva Kranj, gorski reševalec in gorski vodnik. Čeprav nisem gorski vodnik, temveč le planinski mentor za vodenje šolskih planinskih skupin, sem se z zakonom o TNP seznanil že leta 1981 na tečaju za mentorje v Bavšici.

Gospod Ekar je med drugim izjavil, da za razviti in strokovni svet v tujini uporaba helikopterja v alpskem svetu ni problematična. Da to ne drži,

bom kot primer navedel Tatranski narodni park, čeprav ne leži v Alpah. V začetku avgusta sem se s PD Metalka iz Ljubljane udeležil hoje po Nizkih in Visokih Tatrah. V skupini nas je bilo 50 planincev pod vodstvom dobrega poznavalca Tater gospoda Staneta Sokliča iz Kranja. Povzpeli smo se na Dzumbier (2045 m), najvišji vrh Nizkih Tater, Rusy (2499 m), Krivan in najvišji vrh Visokih Tater Gerlachovski Štiti (2655 m). Vse štiri vrhove smo osvojili v 30 urah. Med potjo je preletel oboje Tater le en helikopter. V Tatrah je torej uporaba helikopterja problematična. Verjetno vlada tudi v državah, ki leže v Alpah, večji red kot pri nas. V Tatrah so celo predvideni določeni predeli, kamor je dostop planincem prepovedan. To so predeli, kjer živi divjad.

Pred približno 15 leti sem v Vodnikovih kočih spoznal zakonski par iz Hamburga, ki že 25 let redno zahaja v TNP. Do letošnjega leta sta bila z bivanjem in še posebno s hojo po TNP zelo zadovoljna. Tik pred povratkom domov sta mi sporočila, da bosta prihodnje leto sicer še prišla, vendar se ne bosta več povzpela na Triglav. Glavni razlog je nenehno preletavanje in pristanjanje helikopterjev. Protest sta poslala tudi v pisni obliki upravi TNP na Bledu. Verjetno bi med tujimi planinci slišali več podobnih izjav. Ali ni to zgovoren dokaz, da naši in tuji planinci mislijo o uporabi helikopterjev v TNP prav nasprotno kot g. Ekar? Morda bi kazalo izvesti med planinci, ki so se letos povzpeli na Triglav, anketo o uporabi helikopterjev v TNP. Prepričan sem, da bi bila večina pravih planincev proti.

V Tatrah sem opazil več opozoril, da je nabiranje gozdnih sadežev strogo prepovedano. Pri nas kaj takega še nisem zasledil.

Še ena posebnost, ki mi je zbudila posebno pozornost, je prepoved kajenja v planinskih kočah. Ko smo prespali v planinski kočih v Nizkih Tatrah, sem vprašal oskrbnika, če prepoved planinci tudi upoštevajo. Dejal mi je, da jo. Naslednje jutro pred odhodom na pot sem mu dejal, da prepoved res drži. Ali se ne bi dalo prepovedati kajenja tudi v naših kočah? Edini, ki ni dovolil kajenja, je bil oskrbnik Franci v Špički pod Jalovcem.

V zvezi z uporabo helikopterja in problematiko množičnih pohodov na Triglav, ekološko problematiko in nekaterimi neumnostmi (podkovanje in na vrhu Triglava idr.) predlagam okroglo mizo na TV. Na njej naj bi sodelovali predsednik PZS gospod **Andrej Brvar**, predsednik Zelenih Slovenije gospod **Dušan Plut**, naravovarstveni minister gospod Miha **Jazbinšek**, predsednica TNP **Marija Zupančič-Vičar** in še kdo.

Če že moramo gledati na TV po tematiki manj pomembne okrogle mize, menim, da bi okrogla miza o TNP zbudila med planinci in tudi neplaninci precej zanimanja.

Dogodek izpod Špika

V zgodnjem avgustovskem jutru sem se s sinom in hčerko odpravila po poti prek Upnice na Špik. Občudovali smo drobno gorsko cvetje in čudovito igro narave, ki je tod ne manjka.

Na vrhu sta se nam izmenično odkrivala le Razor in Prisank, Škrlatica pa je ostajala za oblaki. Počasi smo sestopili z vrha do melišča, kjer se začne pot skozi Kačji graben v dolino. Melišče smo dokaj hitro preskakljali, pod njim pa se je že začela vijugati pot med balvani. Daleč spodaj so se že prikazali prvi macesni.

Ne vem, kateri krivdi ali usodi naj pripišem trenutek, ko se mi je čevelj močno zagozdil med skale. Potegnilo me je nazaj - in imela sem zlomljeno nogo v gležnju.

Pred nami je bilo še dve uri sestopa in obenem spoznanje, da te poti danes sama ne bom več zmogla. Sin nama je iz nahrbtnika zložil vsa rezervna oblačila, sam pa odhitel proti dolini Pišnice.

Hčerka je ostala pri meni. Vsi dobri ljudje z gora, ki so šli mimo naju, so nama nudili svojo pomoč, mlad par pa mi je podaril aspirine za lajšanje bolečin.

Sem človek, ki ljubi slovenske gore. Prehodila sem premnogo poti, z možem, znanci, sama ali z otroki. Prehodila sem Slovensko planinsko pot in vse poti so se dobro končale.

Sedela sem tako brez moči sredi poti, ko me vpraša hči: »Kajne, mami, na Špik pa ne boš šla več!?« - »O, še, še! Veš, na koncu vsake gorske ture se ob vznožju poslovim z besedami: Hvala ti, gora, za vso lepoto, pa še kdaj te obiščem!« - Tudi od Špika se to pot nisem mogla za vedno posloviti.

Med tem je sin že prihitel na policijo v Kranjski Gori, kjer so ga zelo prijazno sprejeli, poklicali gorske reševalce in se pripravili na polet.

Žal so se izza Prisanka in Mojstrovke prikradli temni oblaki in pričelo je deževati. S hčerko sva zlezli pod velik balvan, ki naju je vsaj delno zaščitil pred mrzlim dežjem. Postajali sva vedno bolj mokri. Čez pol ure je dež prenehal, oblaki so se zredčili in zopet se nama je odprl pogled na vršiško cesto in njen promet.

Razveselili sva se ropota, ki sva ga zaslišali malo zatem. Helikopter! Usmeril se je naravnost proti nama in pristal prav na tisti skali, kjer sva vedrili. Odložil je dva reševalca, naredil še en krog proti Pišnici ter se vrnil. Reševalca sta mi medtem zaščitila nogo in me odnesla na ravnico. Hvaležno mi bo ostal v spominu dobrosrčen izraz mladega fanta z dolgimi lasmi, spetimi v čopek, pa prijaznega moškega s črnimi brki, ki sta oba člana Gorske reševalne službe iz Kranjske Gore. Nadvse presenečena nad ljubeznivostjo pa sem bila, ko se je zraven mene v helikopter lahko vsedla še hči.

Odložili so naju pred policijo v Kranjski Gori. Naprej na Jesenice naju je zapeljal ljubezniv šofer rešilnega avtomobila, ki si je pač izbral pravi življenjski poklic.

Bila sem žalostna v dno duše, ker so se moje planinske poti za letos končale. Na drugi strani pa sem zadovoljna ob spoznanju, kakšno srečo imamo slovenski planinci, da obstaja taka človekoljubna organizacija, kot je Gorska reševalna služba, ki tako zgledno sodeluje s policijo in njenim helikopterjem.

Toliko človeške pripravljenosti, prijaznosti in dobrote človek v življenju le redko doživi. Jaz, navadna gorohodka, sem to doživela v svojih ljubljjenih gorah.

Marija Balek, Bled

Krnsko parkirišče v Lepeni

Ob letošnjih lepih in vročih poletnih dneh, ko se mnogi zaradi takšnega ali drugačnega vzroka niso šli namakati v morje, se je kar trlo ljudi ob potokih, rekah in jezerih. Tako je bilo letos tudi ob izredno toplem Krnskem jezeru na višini 1393 metrov. Precej se jih je namakalo v jezeru, plaža pa je bila skoraj že prenapolnjena. Vzdušje je bilo kot na morju, celo jezero je rahlo butalo ob obalo. Manjkala je samo še točilna miza s hladnim točenim pivom in sladoledom. Kaj so si mislile majhne ribice, imenovane pisanci, ki jih je jezero vse polno in ki te prijetno požgečkajo po nogah, ko stopiš v vodo, pa tako ne bomo nikoli izvedeli.

Najkrajši dostop do Krnskih jezer je dolina

Lepene, zato se je okolica planinskega doma Klementa Juga (680 m) na koncu doline spremenila v pravo veliko parkirišče. Avtomobili so bili povsod, tako pred domom in za njim, na cesti, pašnikih in travnikih, in to skoraj v središču Triglavskega narodnega parka.

To ni pogodu prijazni in ravno prav strogi oskrbnici planinskega doma Klementa Juga **Majdi Lavrenčič** iz Nove Gorice, ki s svojo družino že četrto leto lepo skrbi in dela red v domu ter je na nogah od jutra do večera.

»Avtomobili tu okrog mi niso všeč,« pravi, »pa tudi inšpektor me je že zaradi tega opozarjal. Nekateri bi najraje parkirali kar pred vhodom, vendar tega ne dovolim. Avtomobili in parkirišče k planinskemu domu ne spadajo. Vsaj petsto metrov nižje doli bi morali z zapornicami zapreti cesto in urediti parkirišče. Za to bi morali kupiti zemljišče, za katerega naše planinsko društvo Nova Gorica nima denarja. Nekaj bi moralo ukreniti tudi vodstvo Triglavskega narodnega parka.«

Pravi tudi, da v dom prihaja vedno več neplanincev, ki mislijo, da lahko v njem počnejo vsemo-goče in da je vse njihovo. Tako včasih tudi kaj ukradejo ali polomijo. Kot da bi bilo vse zastoj! Mnogi se tudi težko sprijaznijo s tem, da se v planinskih domovih in kočah ne sme več kaditi. Verjetno bi tukaj resnično moralo kaj ukreniti tudi vodstvo Triglavskega narodnega parka. Lahko bi cesto zaprli že v bližini vasi Soča na

Visokogorska plaža: kopanje v Krnskem jezeru

Foto: Igor Modic

začetku doline, mogoče pri tabli, ki označuje, da prihajamo v ožje območje Triglavskega narodnega parka. Cesta, na katero so v začetku septembra položili še zadnje metre asfalta, naj bi služila le domačinom, ki so v Lepeni še ostali, in za oskrbovanje planinskih postojank v Krnskem pogorju. Vsi drugi pa bi se po lepi dolini Lepene podali peš ali pa s kolesi, tako z gorskimi kot z navadnimi, sedaj ko je cesta v celoti asfaltirana. Mogoče bi se kdaj v prihodnosti v vasi Soča ali okolici kdo začel ukvarjati tudi s posojanjem koles.

Hoja do Krnskih jezer bi se z zaporo ceste v Lepeno podaljšala približno za eno uro, bi pa zato v obeh kočah bilo več pravih planincev.

Če se stanje glede parkiranih avtomobilov v okolici planinskega doma v Lepeni ne bo spremenilo, se utegne zgoditi - pesimistično gledano seveda, čeprav bi pred nekaj leti v nekaterih glavah bila to celo optimistična napoved -, da se bo še poslabšalo. Lepega dne se bo nekdo spomnil in bo razširil obstoječo mulatiero iz Lepene do Krnskih jezer v pravo cesto in bo mogoče ob jezeru postavil celo velik moderen hotel visoke kategorije. Imeli bomo visoki turizem, poleti kopanje, surfanje in jadrnanje, pozimi pa smučanje ob vlečnicah z vseh okoliških vrhov. Saj česa takega na enem mestu ni nikjer, ne v Kranjski Gori in ne v Portorožu.

Vendar ohranimo Lepeno, Krn in Krnska jezera takšne, kot so! Naj bodo brez odpadkov, smeti in izpušnih plinov. Dovolj jih je že izmučila brezsmiselna soška fronta na začetku tega stoletja.

Franci Erzin

Ekologija v gorah

Letošnje poletje brez oblakov in ob zapori prostranosti Jadrana so zaživele naše gore. Prvič smo doživeli pravi gorski bum, ki tudi povečane zmogljivosti naših postojank postavlja pred nerešljivo nalogo. Osnovni problem ni ta, kako obiskovalce zadovoljiti s hrano, pijačo in prenočevanjem, četudi jih mora mnogo noč predrepati na klopeh, na tleh in pod nebom, temveč kako jim brez škode za naravno okolje preskrbeti - stranišče.

V vročih, jasnih dneh je po tisoč obiskovalcev šlo skozi Kočo pri Triglavskih jezerih, ob blagoslavljanju nove kapelice pa se je na Kredarici zbralo blizu 5000 ljudi. Vsa ta množica v Koči pri Triglavskih jezerih in v Triglavskem domu uporablja stranišča na izplakovanje. To pa pomeni veliko porabo vode, črpane s pomočjo agregatov in pospešeno polnjenje greznic.

Za množične obiske gora je zato nujno na določenih lokacijah zgraditi suha stranišča. Naše planinsko društvo Ljubljana - Matica, ki ima v Triglavskem pogorju štiri planinske postojanke, se zaveda tega problema in je - ne

oziraje se na to, da taka investicija ne prinaša dohodka, ampak nasprotno zahteva redno vzdrževanje - pripravljeno sodelovati pri reševanju problema.

Za Kredarico že imamo idejno rešitev in lokacijo za izgradnjo javnega stranišča s šestimi kabinami in pisoarjem. Nujen poseg pa je tudi v Dolini Triglavskih jezer. Podobne potrebe so tudi na drugih lokacijah, zato bi se morali reševanja lotiti načrtno. Določiti je treba lokacije, kjer naj bi bila suha stranišča, oskrbeti tipske načrte za objekte in odrediti skrbnika suhih stranišč.

Mnenja smo, da ima strokovni kader Triglavskega narodnega parka (TNP) največje možnosti, da na podlagi izkušenj v tujini in literature izdela napotila za izgradnjo suhih stranišč.

Morebitna dodatna izgradnja suhih stranišč nas ne bo smela demobilizirati pri prizadevanjih za časovno enakomernejše obiskovanje gora in razbremenjevanje Triglava v korist njegovih so-

Iz Zagreba se vidi Kum

Ko sem se z zagrebške Trešnjevke preselil na Malešnico, se mi je odprl pogled na Kum (1219m), ki ga lahko občudujem s svojega balkona v drugem nadstropju. Že nekajkrat sem namreč po deževju v lepem vremenu imel lep razgled na Samoborsko gorje z Japetičem, Plešivico, Oštrcem in drugimi hribi. Kar se mi je prvič odkrilo letošnjega 5. julija okoli 19. ure, pa je bilo zares prečudovito. S prostim očesom sem nad tokom Save proti zahodu zagledal televizijski stolp na Kumu, ki sem ga nato pogledal še skozi daljnogled, da bi se prepričal, če prav vidim.

Nebo je bilo čisto po dežju, videti je bilo naselja po Samoborskem okolišju, v daljavi pa je bil Kum, ki se je blestel od lepote. To me je spomnilo na številne pohode na to goro. Najpogosteje smo odšli tja gor iz Hrastnika, saj je od tod skozi vas Župa do planinskega doma prav prijeten sprehod. Bili so prijatelji planinci, ki jih ni več med živimi, in tudi teh sem se spomnil. Ob neki priložnosti nas je prišlo celo 45 planincev, pripeljali smo se kar s posebnim avtobusom.

Razmere so zdaj take, kakršne pač so, vendar je mogoče upati, da bodo kmalu spet prišli dnevi, ko se bomo kot nekoč povzpeli na Kum - pa ne samo tja gor, ampak tudi na Lisco, Kal, Mrzlico, Bohor, Gore, Čemšeniško planino, Zasavsko Sveto goro, GEOSS, na Janče in še kam drugam.

Ta nepozabni pogled iz Zagreba na Kum je nova spodbuda, da bi odšel na to goro, s katere se ponujajo prekrasni razgledi po Zasavju in Dolenjskem, zaradi česar Kum tudi imenujejo dolenski Triglav.

Josip Sakoman, Zagreb

Brezmejna odprtost bivanja

Vas mika pot v zasnežene višave, v strme stene, v daljnje kraje, soncu naproti? Po takih poteh ni svet nikoli več isti, doživetje poti vedno rodi novo zavedanje in misli, ki morajo prej ali slej najti mesto na papirju. Veliko takih poti je bilo že popisanih, o njih govori veliko knjig in kljub temu nas marsikatera nova izdaja lepo presenetiti. Taka je tudi knjiga **Takrat me počakaj, sonce**, ki jo je avtor **Milan Romih** pred kratkim izdal v samozaložbi.

Ogrodje knjige tvorijo odprave v Južno Ameriko in v Azijo: večkrat v Ande in na Aconcagua, na Čo Oju, na K2 in Mt. Everest. Toda te so zares le ogrodje, saj je knjiga zasnovana drugače kot le popis doživetij z odprav. Ritmiko posameznih poglavij povezujejo pesmi, pa tudi poglavja sama so vsebinsko raznolika in niso vezana samo na kraj dogajanja. Besedam v pomoč je tudi trinajst barvnih celostranskih fotografij.

Knjiga ni ne dnevnik, ne potopis, niti življenjepis, čeprav ima značilnosti vsega tega. To je preprosto le srce na papirju, neposredno, brez sramu, saj nima kaj skrivati. Čeprav osnovni tok dogajanja sledi času, se čas in prostor prepletata, vendar brez preskokov in razcejpljenosti. Zato je knjiga zelo berljiva, Romihov neposredni, razmišljajoči slog, ki se križa z resničnostjo, pa ji daje še dodaten mik.

Knjigi ne spodrsne niti na najbolj kočljivih tleh alpinistične literature: na opisih samih vzponov, ki se sicer kar preradi spremenijo v tehnično hladen opis smeri. Kot ti so tudi opisi dogodkov organizacijske narave skrčeni na minimum, tako da besede popeljejo predvsem v doživetja, razmišljanja in v tisto neposredno izkušnjo življenja na poti, v steni, s splezalčem, prijateljem. Življenskost, s katero so na papir preneseni dogodki in misli, nam približa Romihovo izkušnjo do te mere, da lahko občutimo mraz, strmino, strah, izčrpanost, veselje... življenje. Življenje, ki je izstopilo iz leno pomikajočega se glavnega toka in si ustvarilo svoj lastni tok: v Kamniških, v Julijcih, v Andih, v Himalaji...

»...besede, prenesene na papir, se počasi zlivajo v mojo notranjost...«: ti iz knjige izposojene besede veljajo tudi za njeno branje. **Takrat me počakaj, sonce** je knjiga, ki pritegne s slogom in vsebino, z mislimi in doživetji. Ob

Nezaželeni gorski kolesarji

Gorske kolesarje so sklenili kar takoj odstraniti z gorskih poti v sevemotalijanski pokrajini Veneto, kjer jih nočejo več gledati in trpeti. Nov naravarstveni zakon regionalne uprave namreč določa, da morajo biti pešpoti v gorskih območjih in predelih odslej namenjene izključno pešcem, se pravi planincem in gorskim popotnikom.

branju se nam vsaj za trenutek ustavi znani svet in zaživi neki drugi, ki si ga vsi (vsaj na skrivnem) želimo. Toda vstop vanj je možen le s hrepenenjem po svobodi in z ljubeznijo do neizmernih prostranstev, najvišjima vrednotama, ki sta pomagali ustvariti Romihovo knjigo.

Takrat me počakaj, sonce stane 1000 SIT. Naročite jo lahko pri avtorju na naslov Črešnjevca 61, 62310 Slovenska Bistrica oziroma po telefonu 062/813-524.

Dario Cortese

Nov priročnik o plazovih

Založba Verlag des Schweizer Alpen-Clubs iz Berna je konec leta 1991 izdala priročnik **Wernerja Munterja** Neue Lawinenkunde-Ein Leitfaden für die Praxis. Isti avtor je že nekaj let poprej napisal knjižico »Lawinenkunde«, ki je naletela na zelo ugoden odmev in številne navdušene bralce (o njej smo v PV že pisali).

Tokratno delo je precej obsežnejše, na pot so ga pospremile uvodne besede predsednika Združenja švicarskih gorskih vodnikov **Hermana Binerja**. Zdi se mi, da bi bile primerna predstavitev tudi za bralce PV. Takole pravi:

»Potem ko se na strmini sproži plaz in s seboj potegne tudi žrtev, ni težko ugotoviti, da na bregu preži nevarnost. Če smo nekoliko zlobni, bomo dodali, da je to edina zagotovo veljavna ugotovitev, saj sicer prav o plazovih težko vnaprej rečemo kaj zanesljivega. Odločitev, če se bomo podali prek nekega pobočja, je črna bela; rečemo lahko le da ali ne. Do nje se prebijemo na podlagi podatkov ali spoznanj, ki temelje na verjetnostih. Ni pa znana nobena metoda, ki bi omogočala, da z gotovostjo ocenimo, kakšna je nevarnost na nekem pobočju.

Stvar je tipična za plazove, vendar to dejstvo znanosti ne ovira v njenih prizadevanjih, da ne bi - tako kot na drugih področjih fizikalne vede - tudi tu napredovala. Ostaja pa vprašanje, kaj naj stori obiskovalec zasneženih strmin, ki nima niti pripomočkov, niti časa, da bi na določeni sumljivi vesini opravil vse potrebne meritve. Marsikdaj bo tudi po odločitvi še ostalo tveganje. Če pomislimo, da plazovi v preteklosti niso prizanesli niti marsikateremu dobremu poznavalcu, nam bo jasno, da mora biti odločitev rezultat zares resnega premisleka.

K zaščiti turnih smučarjev je prispevala tudi pravna znanost. Nesreča je namreč jasen dokaz, da je bilo neko pobočje nevarno, po mnenju sodišča pa naj se gorniki in smučarji izogibajo krajem, kjer nevarnosti ni mogoče natančno opredeliti. Le tako se namreč lahko povsem zanesljivo izognejo tveganju, da jih tam doleti kaj neprijetnega ali celo smrt.

Werner Munter v svoji knjigi pojasnjuje vprašanja, ki zadevajo plazove. Priročnik je namenjen povprečnemu smučarju in gorniku. Seznanja ju

z napotki o tem, kako naj se obnašata, kadar bosta imela opravka z nevarnostjo, da ju zasuje plaz. Hkrati jima postreže z osnovnim znanjem o snegu in plazovih ter ju pouči o ukrepih za primer, da se je nesreča zgodila.

Werner Munter je pooblaščen gorski vodnik, s plazovi se ukvarja že dolga leta. Svoje znanje je na številnih tečajih posredoval tudi drugim; rezultat tega dela in izkušenj je tudi ta knjiga. Odlikuje ga pogum, da misli s svojo glavo in ima svoje mnenje o marsičem, kar vse do danes še ni do kraja dognano in se še spreminja, in o vprašanih, glede katerih se razhajajo tudi največji poznavalci. Z izkušnjami, ki jih zbira načrtno, je svoja stališča vedno pripravljen tudi utemeljiti in dokazati. Pomembnost njegovega priročnika je zlasti v tem, da kaže in odpira nova pota praktikom.«

Avtor sam je svoje delo uvedel z besedami vremenoslovca in raziskovalca **Henrvja Hoeka**, ki je na temo znanja o plazovih že »davnega« 1928. leta napisal naslednje misli: »Naše znanstveno izkustvo in znanje o plazovih bo čedalje večje..., vse to znanje pa bo zimskemu romarju na smučeh malo koristilo... Samo iz knjig se ne bo nihče izučil in samo s teorijo si ne bo nihče mogel pomagati ter si ustvariti sodbe o varnosti nekega pobočja. Tega se naučimo samo zunaj, na zasneženih gorah, pa še tam samo tisti, ki ima dar, da zazna utrip stvarstva, ki čuti, da je tudi sam del narave.«

Sedaj pa k vsebini!

V uvodu avtor ugotavlja, da je znanost na področju ugotavljanja stabilnosti snežne odeje šele na začetku, saj neenakomerna sestava snežne odeje ne omogoča zanesljive ocene. Tveganje je torej nujno!

Poglavja v knjigi pa so naslednja: Plazovi nekaj in danes, Trinajst usodnih mišljenskih napak (sila zanimiva nanizanka napačnih sklepanj, ki vodijo v nesrečo), Možnosti preživetja so sila majhne (kdor se zavestno podaja v nevarnost, da ga zasuje plaz, je bedak ali pa samomorilec; statistika kaže, da je število mrtvih iz desetletja v desetletje večje; nauk: ne tvegajmo, da nas zasuje plaz; možnosti, da preživimo, je malo), Manj žrtev zaradi katastrof, več mrtvih med športniki (gorniki in smučarji hočejo svoje, žičničarji trdijo, da je rentabilna samo tista proga, ki obratuje - ne glede na posledice; vrh vsega mestni ljudje nimajo več pravega stika z naravo, zavaja jih zanašanje na srečo), Delitev plazov, Nastanek in preobrazba snega, Plazovi in vreme, Snežna odeja, v kakšni meri jo lahko obremenimo, Trganje plazov sprijetega snega, Ocena nevarnosti plazov, Previdnostni ukrepi na terenu, Najpogostejše napačne (navaja 19 poglavitni napake, zaradi katerih lahko pride do nesreče), Iskanje zasutega v plazov, Odločanje v tveganih razmerah, Pravni

vidiki nesreče v plazov - izhodišča sodnega snegoznanstva.

Zanimivo in koristno branje, ni kaj! pav|e * e

Slovenija (in Evropa) za popotnike

»Popotovanja imajo toliko podob, kolikor je različnih človeških značajev. Vsakdo zna vtisniti svojemu popotovanju svojevrsten pečat in ga napraviti za svojevrstno doživetje, pa naj bo to veliko popotovanje v daljne kraje ali kratek družinski izlet ali svobodno potepanje ali pa pot zaradi delovne naloge.« - Tako nagovarjajo popotnika v veliki, lepi zbirki kart »Slovenija. Atlas za popotnike«, ki jo je sredi letošnjega septembra v uredništvu **Jožeta Štivana** izdal Eurotrade d. d. iz Ljubljane kot licenčno izdajo za ljubljanski Petrol v nakladi 15000 izvodov. Atlas je razdeljen na dva dela: v prvem je natisnjenih 22 zemljevidov slovenskih predelov, ki bi jih bilo mogoče sestaviti v velik osembarvni zemljevid Slovenije v merilu 1 : 250000, in temu so dodani načrti osmih največjih slovenskih mest, v drugem je natisnjenih 13 zemljevidov evropskih predelov, političnogeografsko že aktualiziranih in namenjenih predvsem motoriziranim turistom, saj so na njih natančneje zarisane vse najpomembnejše ceste. Vsak del posebej, slovenski in evropski, ima natisnjeno kazalo slovenskih oziroma evropskih krajev, ki jih je mogoče najti na kartah. Zemljevid Slovenije sta izdelala Frevtag & Berndt U. Artaria z Dunaja in Geodetski zavod Slovenije iz Ljubljane, načrte slovenskih mest je izdelal Geodetski zavod Slovenije, vsi zemljevidi Evrope so prevzeti iz atlasa »Europa« založbe Frevtag & Berndt U. Artaria z Dunaja, ki je izšel sredi letošnjega leta.

Če bi bilo to vse, kar je v najnovejšem atlasu, bi bila to zbirka priročnih zemljevidov, kakršno imamo v avtu, da se najdemo v neznani pokrajini. Toda ko smo na cilju kakšne poti, si s takšnim zemljevidom že ne moremo več pomagati; potem je treba v tistem kraju ali pokrajini dobiti dodatne vire informacij o vsem tistem, kar pokrajina ponuja radovednemu popotniku.

Najnovejši atlas pa ima med zemljevidnimi listi na belem papirju vložene informacije s skupnim nadnaslovom »Petrol opozarja na zanimivosti«. Ob vsakem izseku karte so namreč na drugi strani odprte knjige podatki o pokrajini, krajih, zgodovinskih, kulturnih in naravnih znamenitostih in zanimivostih - in tudi o pogorjih, gorovjih, gorskih vrhovih, gorskih prelazih, planinskih kočah, gorskih posebnostih, rastlinah in živalih, ki živijo v tistih predelih, ter o človeških dejavnostih in tamkajšnjih hribovitih predelih.

Pa to še ni vse, kar zadeva zanimanje planinca. V atlasu je posebno poglavje posvečeno naravnim dediščini in tam je spet mogoče marsikaj

prebrati o slovenskem gorskem svetu. Kar dve strani v atlasu sta posvečeni Triglavskemu narodnemu parku, ki to kajpada tudi zasluži, kar šest strani v knjigi pa je lepo povabilo na pešačenje po Sloveniji - kajpada spet največ po gorskem ali vsaj goratem in gričevnatem svetu.

Atlas Slovenija za popotnike, ki stane v malo-prodaji 1470 tolarjev, je vsekakor priročen in koristen pripomoček tudi za planince: najprej pokaže, kako se je mogoče najdlje in najvišje pripeljati pod gorski cilj, potem v tekstovnem delu da marsikatero idejo za planinsko turo ter hkrati opozori tako na planinske kočice na poti kot na naravne in kulturne zanimivosti.

Žal so zaradi tehnične napake (kot nam je bilo rečeno) ob avstrijsko-slovenski meji izpadla slovenska imena predvsem gorskih vrhov, kar bodo v drugi izdaji vsekakor popravili.

Turni smuk brez meja

Konec novembra 1990 je Club Alpino Italiano, Commissione Nazionale Scuole di Alpinismo e Sci-alpinismo v založbi svoje Commissione Centrale per le Pubblicazioni izdal zbornik **Sci-alpinismo senza frontiere** s podnaslovom *La Traversata Delle Alpi*.

Zbornik zadeva mednarodno turnosmučarsko prireditve, v kateri so aktivno sodelovali tudi slovenski turni smučarji, tedanji načelnik Komisije za mednarodne stike PZS **Mirko Fetih** in **Peter Soklič** pa tudi kot organizatorja. Mirko Fetih v zborniku takole opisuje svoje vtise o tem podvigu:

»Višek našega dosedanjega mednarodnega sodelovanja je bil turnosmučarski pohod prek celotnih Alp in njihovih predgorij, ki je potekal pod geslom »turni smuk brez meja«. Na to nepozabno prireditve, ki smo jo izvedli z združenimi močmi vsi sodelujoči, me še danes vežejo najlepši spomini.

Jaz sem se sicer kot organizator ukvarjal samo s tistim delom prečenja, ki je potekalo v Jugoslaviji oziroma Sloveniji (Julijske Alpe), imel pa sem priložnost, da sodelujem v po enem pohodu v Italiji in Avstriji. Bilo je fantastično! Ne sneg, ne megla nas nista motila, ko pa je spet posijalo sonce, smo lahko uživali v veličastni gorski naravi. O tem ne bom pisal, saj so o vseh podrobnostih na voljo izčrpna poročila. Na koncu smo vsi skupaj ugotovili, da je za nami nekaj enkratnega. Res pa je, da terja izvedba takega turnosmučarskega pohoda zelo zahtevno organizacijsko delo in veliko sredstev. Prav zato smo predlagali, da naj bo morebitna ponovitev šele po daljšem časovnem presledku, npr. po petih ali šestih letih, med tem časom pa naj bi se srečevali na tednih turnega smučanja, ki bi jih prirajali izmenoma zdaj v tej, zdaj v drugi državi...«

(Ta zamisel se je medtem že uresničila; marca 1989 so naši turni smučarji v okviru KA tako srečanje kljub neugodnemu vremenu že izvedli v Bohinjskih gorah.)

Vsebina zbornika obsega vse tisto, kar zanima podjetne turne smučarje in gornike nasploh (v podrobnosti se tu ne moremo spuščati). Posamezna poglavja so razvidna iz kazala:

1. Spomini na prečenje Alp: spomini posameznikov z besedami organizatorjev; satelitski posnetek Alp; pregled vseh doseženih vrhov, višjih od 3000 metrov. - 2. Priprave in organizacija: smernice za udeležence; organizacijski komite, zastopniki posameznih držav; važni naslovi in telefonske številke. - 3. Dnevnik velike turnosmučarske štafete: uvodna pojasnila; obrazec za fizično in časovno pripravo ture s potrebnimi tehničnimi podatki; obrazec za poročilo o opravljeni turi; dnevnik s podatki o krajini in stiki s prebivalci; seznam članov skupine; podatki o dosegljivih specialkah. - 4. Izvlečki iz časopisov. - 5. Turni smuki brez meja se nadaljujejo: pregled tednov turnega smučarja v posameznih deželah v letih 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990. - 6. Pregled dosedanjih prečenj - posamezniki in skupine.

Pregled zbornika ne bi bil popoln, če ne bi vsaj v izvlečku - navedli nekaj podatkov iz poročila mednarodnega usklajevalca prireditve **Fritza Gansserja** iz Savose pri Luganu:

Predlog za mednarodno prečenje Alp s turnimi smučmi je leta 1979 pripravil Club Alpino Italiano. Načelno je bil odobren leta 1980 na zasedanju v Chamonixu, nakar so sledile priprave na izvedbo v letu 1982. Posamezne sodelujoče organizacije so s pristankom deloma tudi oklevale, Avstrijci so že dani pristanek kasneje začasno celo preklicali.

Ogromno je bilo dela s pripravo tras, s prijavnimi, rezervacijami koč in zavetišč. Določen je bil prvi dan prečenja - 23. 3. 1982, in dan, ko naj bo prečenje zaključeno, 23. 5. 1982, pri čemer je bilo treba upoštevati marsikaj; določili so tudi 12 dni za rezervo oziroma počitek. Dokončni načrt je bil nared šele 43 dni pred začetkom prečenja, kar pa se je izkazalo kot dobro, saj je bilo na ta način možno zbrati več udeležencev. V celoti jih je bilo 392, med njimi 240 Italijanov (vključenih 32 pripadnikov armade), 47 Švicarjev (med njimi Danec, član SAC), 41 Avstrijcev, 39 Francozov (med njimi Japonec, član CAF) 16 Nemcev in 9 Slovencev (**Mirko Fetih**, **A. Grasselli**, **D. Blazin**, **T. Sazonov**, **B. Rupnik**, **A. Lenarčič**, **B. Mlekuz**, **R. Mlekuz** in **V. Črnič**). Med udeleženci je bilo 12 gorskih vodnikov in 17 smučark. Potrebni je bilo 40 vodij skupin, ki so v 65 dneh vodili 31 skupin turnih smučarjev. Udeležencem ni šlo toliko za višinske rekorde kot za dogodek sam, pa vendar so na smučeh prekobalili 139805 metrov v vzponu in 151703 metre v spustu; bilo je

seveda tudi nekaj vzponov po 2200 oziroma 2000 metrov, ki so zaradi snežnih razmer terjali od 11 do 13 ur neprekinjene hoje.

Razmere so imeli v splošnem izredno ugodne, zanimivo pa je, da so udeležencem prinesli tudi plazovi, čeprav so v istih predelih in istih dneh terjali 17 smrtnih žrtev.

Pavle Šegula

Gorniška vzgoja

Na 13. seji OPLV (11. 6.) smo dobili v roke priročnik **Gorniška vzgoja, osnove didaktike in pedagogike**, katere avtor je **Tone Golner**. Recenzenti so **Jani Bele, dr. Silvo Kristan** (ta je leta 1988 napisal začasni učni pripomoček **Planinska vzgoja**, PV 1989/141) in načelnik KVIZ pri PZS **dr. Tomaž Vrhovec**; ta komisija je to delo založila (1992) in ne Založniški odbor PZS. Ta priročnik »bo olajšal delo vsem tistim, ki se v sklopu planinske dejavnosti ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem«, kot je sam avtor zapisal v predgovoru.

Nimam namena knjižico ocenjevati; to bodo storili strokovnjaki. Napisal bom le nekaj opomb.

Nastajanje knjige Planinski vodnik sega v leto 1978. Program za planinske vodnike je v pisni obliki na podlagi smernic pripravil (v dveh delih) Savinjski MDO (format A5) za 1. rod PLV Savinjskega MDO. Tega je nekdo skopiral (v podolžni format A4) in ga je KVIZ pri PZS (št. 065/117-1-78) poslala v obravnavo. Delovna skupina je to gradivo obravnala 15. 12. 1978 v Tončkovem domu na Lisci. Gradivo so dopolnili. Predmetnik za PLV je opredeljen v urah in po zahtevnosti inštruktorjev za posamezen predmet (napisan tudi v Pravilniku o PLV).

Za inštruktorje varstva je bil poseben tečaj in izpit. Vodili so ga pravnik (**M. Selan**), dva biologa (**J. Gregori, Nada Praprotnik**, tudi načelnik) in geolog (**Jernej Pavšič**). Učbenik je doživel dve izdaji (Narava v gorskem svetu, ev. št. 83). V ravnokar izdanem biltenu ob 40-letnici PD Ljubno piše, da je njena članica obiskovala seminar 11. in 12. marca (Dom pod Reško planino) in opravila izpit decembra 1980 v Ljubljani.

Za inštruktorje markacistov je delo na področju programa za inštruktorje malce zaspalo. V gradivu obstaja »Pregled dosežanj seminarjskih nalog in teze za nove seminarske naloge - 20 nalog (april 1978, marec 1988, Podkomisija za vzgojo). Bil je tudi seminar (št. 017-SD/2317-86) 22. 2. 1986, ki se ga je udeležilo 10 planincev, trije so se opravičili. Seminarjske naloge je od teh oddalo 11 kandidatov. V osnutku je zapisan »katalog znanj« za PŠ za markacista in inštruktorja za predmet Planinska pota. Naziva do sedaj še nihče ni dobil. Inštruktor za pota lahko postane markacist, ki opravi seminar in nalogo

ter mora sodelovati določeno število ur na tečajih za markaciste in pri praktičnem delu. Priročnik za markaciste je izdan (št. ed. 101, A5, prosti listi), vendar pa ni dokončan v takrat predvideni celoti.

Avtor zapiše razliko med tečajem in seminarjem in bi se morali tega držati že prej in v prihodnje. Dalje zapiše o trajanju tečaja in seminarja; meni se zdi (sodeč po lastnih izkušnjah) intervalna oblika boljša. Sedaj so enega (za PLV) končali v zelo kratkem času in po oceni zelo dobro. Savinjšani pa so ga imeli dalj časa in je bil slab za 4. rod. Zdi se mi, da je to pisano za planince, ki se vzgajajo na vseh stopnjah. Moti me termin učenc. Vendar se znanemu trikotniku učenec-učitelj-učna snov ne moremo izogniti (sprejemnik: planinec, udeleženec, kandidat, slušatelj; posrednik: učitelj, profesor, inštruktor, predavatelj, vaditelj, demonstrator; vedno pa vsem ostane učna snov). Res pa je, da je lahko v PŠ učenec in odrasli planinec, ki si želi tega znanja (nekaj je bilo »odprtih PŠ« v organizaciji odbora PŠ pri KVIZ).

Eno PŠ za odrasle je pripravil Savinjski MDO od začetka do konca vso v naravi (strnjeno dvakrat po teden), daleč od doma, in utrjevali smo jo doma. Zdi se mi, da je knjiga za »planinsko šolo« izpod peresa **Pavla Kunaverja** Na planine (Lj., 1921) izvrstna (citat iz nje je zapisan v PV 1981/541). Le sodobno bi jo morali brati, ker je šel razvoj naprej. Osebnopogrešam (vse premalo) primerov iz planinske metodike in didaktike, morda pa spada to kam drugam. Knjižica se mi zdi zelo dobra priprava za delo in razmišljanje o planinski vzgoji ali pa »priprava na nadaljnjo planinsko, vzgojno in športno dejavnost« (str. 27. tč. 9), če stoji to med smotri gorniške vzgoje. Zato sezimo s pridom po nji! Morda bo že služila prvemu seminarju inštruktorjev za športno plezanje.

V rokah planinske organizacije je bilo do sedaj vse izobraževanje, tudi vodniško. To ji je zaupala oblast, čeprav je dala potrditev za poklic vodnik (sedaj to ni urejeno, predvsem za GV).

Upam, da mi avtor ne bo prisodil najostrejšega vzgojnega ukrepa, ker sem to napisal z dobrim namenom in kot član PZS, iz katere pa takoj lahko svobodno izstopim. Zdi se mi, da nisem na zadnjem delu 27. strani pri teh »tečajih ali seminarjih« nikoli na to pomislil. Kvečjemu na spremembo motiva ali opozorila za pravilno ravnanje. Ali bo morda kdaj le treba poseči po tem?

B. J.

Smučanje in varnost

Priročnik **Ski et securite (Smučanje in varnost)** je napisal **Francois Valla** v sodelovanju z Association Nationale d'Etude de la Neige et des Avalanches. Izdala ga je založba Editions Glenat, BP 177 - 38008 Grenoble, Francija.

Ima 126 strani, format 12,5 x 19 cm, cena 85 Ffr + poštšina.

Poučni in lični priročnik je v enaki meri namenjen smučarjem kot gornikom. Njegov namen kaže razčlenjeno kazalo vsebine, pa tudi uvod znanega francoskega turnega smučarja in gornika **Harouna Tazieffa**, ki odkritosrčno pripoveduje, da so mu plazovi že precejkrat prizanesli s smrtjo, kar deloma pripisuje svojim izkušnjam s hoje in smučanja v gorah, sreči in znanju o snegu in plazovih, ne nazadnje pa tudi pravilnemu obnašanju v času nevarnosti.

Osnovno znanje o snegu in plazovih bi moral obvladati vsakdo, ki ima z njimi opravka; kdor pa ni brez posluha za skrivnosti narave, naj bi vedel še kaj več.

Tega znanja, žal, ne uče v osnovnih in srednjih šolah. Tudi večina tistih, ki jih ta snov zanima, ne morejo postati slušatelji izbranih fakultet, ki del učnega programa posvečajo tem znanostim. Zateči se pač moramo k poljudnemu čitvu in pojasnilom, ki so vsakomur razumljiva in upoštevati, da je to znanje dandanes že tako obsežno, da mu v celoti niso kos niti znanstveniki, če se s to snovjo ne ukvarjajo poklicno. Zapletenih stvari ni vselej lahko pojasniti s preprostimi besedami; eden izmed tistih, ki to stvar obvladajo poklicno in kot gorski reševalci, pa je gotovo Francois Valla, predsednik podkomisije za plazove IKAR, naš dolgoletni znanec in sodelavec.

Vsebinska priročnika je, na kratko, naslednja:

V uvodu je razloženo, kako so na plazove gledali naši predniki, kakšne so možnosti, da preživimo v plaz, in pričevanje ponesrečenca, ki je preživel nesrečo v plaz.

»Kaj je plaz« je sila poučno poglavje, ki zajema znanje o snegu in njegovi preobrazbi, dejavnike, ki vplivajo na stabilnost snežne odeje ter trganje plazov, oris vrst plazov in mehanizmov proženja. Dodobra so obdelani vreme, vplivi vetra, temperature, lege in oblikovanosti zemljišča. V tem poglavju se seznanimo tudi z nekaterimi pomembnimi podrobnostmi, o katerih doslej najbrž še nismo slišali. Naj tu omenim podrobnejšo delitev sreženja pri majhnih (oglati zrnca) in izdatnejših (zrnca piramidaste oblike) temperaturnih razlikah v snežni odeji, pa francosko delitev plazov na plazove suhega nesprjetelega snega, plazove vlažnega snega in plazove kložastega, sprijetega snega.

Ko navaja probleme, avtor postavlja vprašanja, kaj storiti in nam postreže z nasveti, kako ukrepati, da ne bo nesreče.

V poglavju »Priprava na turo v zasneženih gorah« nas pisatelj pouči o možnostih seznanjanja z razmerami v zimskih gorah, z vremensko napovedjo, z obvestilom o stanju snežne odeje in opozorilom pred plazovi. Nauk je daleč od tega, da bi navajal k pasivnosti in skrivaštvu,

zato v učbeniku ne manjka izčrpnih podatkov o tem, katere pripomočke naj vzamemo s seboj, da bo hoja varnejša in da si bomo lahko pomagali, če nas doleti nesreča. Seznanani nas s francosko lestvico nevarnosti, ki ni povsem enaka delitvi v večini drugih evropskih držav, se pa od teh bistveno ne razlikuje.

Precej prostora je posvečenega lavinski žolni, ki je trenutno najboljši pripomoček za iskanje zasutega v plaz, v rokah sopotnikov zasutega, torej v okviru medsebojne pomoči in nič manj v rokah organiziranih reševalcev. Priročnik navaja tehnične lastnosti sodobnih lavinskih žoln, možnosti izbire ter način, kako se naučiti dela s temi pripomočki.

V poglavju »Vpliv razmer na terenu« Valla ob upoštevanju možnosti stalnih sprememb ponovno obravnava nekatere pogoje, ki jih je treba sproti spremljati in upoštevati; poslabšanje vremena, nestabilna snežna odeja, težavnost ture, sprememba poteka ture. V mislih ima dejavnike, ki povečajo, kot tiste, ki zmanjšajo varnost: zmerno in izdatno otoplitev, rahel dež in izdatno deževje, sončevo sevanje, veter, prisotnost globinskega sreža, nagib vesine in spremembe nagiba pobočja, poraslost in hrapavost tal in še drugo.

Precej pozornosti posveča vplivu človeka samega: različnemu znanju in sposobnostim udeležencev izleta, izbiri smeri med vzponom in sestopom.

Poglavje zaključuje z vrsto koristnih nasvetov.

»Če se zgodi nesreča« je poglavje, v katerem avtor obdela različne možnosti: ukrepe, ko se zavemo, da bomo imeli opravka s plazom, ko nas zajame plaz, ko plaz zajame in zasuje sopotnika, opazovanje, zaznavanje sledi in značilnih točk na plazini, medsebojno pomoč, kdaj in kako pokličemo reševalce, organizirano reševanje, prvo pomoč in zaščito ponesrečenca.

Priročnik vsebuje veliko odličnih fotografij, skic in tabel, ki bistveno prispevajo k razumevanju snovi in so dobro znane udeležencem dnevov varstva pred plazovi, ki jih vsako zimo organizira podkomisija za plazove GRS.

Pavle Šegula

društvene novice

Prijatelju Fajdigi

Berem časopis Delo. Redko se mi oči ustavijo na strani z osmrtnicami, tokrat pa so se mi. **Primož Fajdiga**. Vzeli so ga Julijci. Kaj!? Zakaj? Vem, da smrt je in vedno bo, vendar - le kje jemlje pravico, da posega v življenja tako zgodaj in med tako krasnimi ljudmi, kot si bil prav ti, Fajdiga! Pred teboj je bilo še mnogo

dela, predno bi se smel soočiti z njo - s smrtjo. Spomin se mi ustavi še pri nekaterih ljudeh. Tudi oni so prežgodaj končali svojo pot. Mladi, polni energije.

Med nama je bilo bežno prijateljstvo, a prijateljstvo je bilo. Kadarkoli sem te srečala, so mi bili klepeti s teboj v veselje.

Ti si svojo pot končal. Vsak človek ima svojo in niti dve si nista enaki. So različno dolge, različno oblikovane. Med seboj jih ne moremo primerjati, niti te pravice nimamo. Vsaka je last posameznikove duše. Ni boljše, niti slabše, so le drugačne. Del pestrosti sveta vidim prav v tej drugačnosti.

Verjetno je res, da je živeti nevarno, predvsem zares živeti.

Klepetov s teboj se bom rada spominjala.

A. G.

In memoriam: Davorin Jereb

7. avgusta smo na pokopališču pod Cerro Otto v Argentini pokopali »šumskega brata« **Davorina Jereba**, znanega plezalca iz prvih zagnanih bariloških let.

Davorin se je rodil leta 1928, doma pa je bil iz Idrije. Kot mlad fantič se je priključil domobranec in je pozneje živel v begunskih taboriščih v Italiji.

V Bariločah se je nastanil leta 1950. Nekajkrat je poskušal srečo tudi kje drugje, pa se je vendar stalno vračal v naš kraj: tako iz Kanade, kjer je preživel nekaj let, kot iz Združenih držav Amerike, kjer je vrsto sezon delal kot smučarski učitelj. »Kdor je jedel kalafate, se vrne v Patagonijo,« pravi znan izrek južnih argentinskih predelov.

Davorin se je odlikoval kot andinist in kot smučar. Plezal je številne težavne smeri, Trondor in Katedralski Stolp sta ga dobro poznala, prav tako Lopezove špice in druge gore v okolici našega mesta. Sodeloval je na različnih prvenstvenih vzponih in dosegel svoj planinski višek v znani odpravi na Paine leta 1957, ko sta on in **Carlos Sonntag** kljub prepovedi čilske vlade poskušala »ukrasti« Paine Grande. Nista prišla do vrha, morala sta odnehati malo pod vršnim grebenom, a sta začrtala smer, po kateri je potem uspelo italijanski ekspediciji.

Jereb je bil ustanovni član Slovenskega Planinskega Društva v Argentini in je zmeraj sodeloval pri društvenem delu. Dostikrat ga je spremljala njegova žena, ki ni Slovenka, temveč nemškega rodu, a je vendar rada poprijela za delo v društvu. Davorin je bil dober in hiter delavec, pa še izredno močan človek, zato se je zmeraj poznalo, kadar je kje zagrabil, najsi je bilo to pri Skalci, na Capilli ali v Planinskem stanu. Včasih je tudi kaj dobrega skuhal ali pripravil slasten »asado«.

Usoda mu je naklonila gorniški konec, čeprav ni umrl v gorah.

Povabljen za dan planincev 5. avgusta - Dia del Montanes, Virgen de las Nieves -, na prireditve gorskih vodnikov, ki je bila v slovenskem Planinskem stanu, je prisostvoval celotnemu večeru, čeprav se je slabo počutil. Z zadovoljstvom je sprejel diplomu častnega člana Vodniške zveze in potem z zanimanjem sledil projekciji najboljšega argentinskega plezalca **Sebastiana de la Cruza**, ki je z edinstvenimi posnetki prikazoval slikovite južne Ande, med njimi seveda njegov Cerro Paine. Ko je bila projekcija končana, je med zadnjimi zapustil Stan in se napolil k svojemu avtomobilu. Tam se je zgrudil in čez nekaj minut so ga našli mladi plezalci, ki so nemudoma poklicali rešilni avtomobil. Pripeljal je v izredno kratkem času, a medtem se je duh slovenskega patagonskega gornika že preselil v višine, ki so ga zasnežene pozdravljale, ko smo spremljali njegovo truplo k večnemu počitku.

Vojko Arko

80 let organiziranega planinstva v Trbovljah

Ob prispevku »Dokumenti za zgodovino« (PV 7-8/92) in ob letošnjem jubileju moramo ugotoviti, da so planinci v Trbovljah odprli obnovljeno kočjo na Mrzlici že 21. julija 1946. Dokumenti o porabi kredita se nanašajo na depadanso, ki je bila neuradno odprta 11. septembra 1949 v okviru prvega planinskega tedna Planinskega društva Trbovlje. Povsem dokončana pa je bila šele leta 1950, ko je bila tudi opremljena s 16 posteljami, od katerih je bilo pet dvoetažnih.

Dne 6. julija 1942 so na Mrzlici požgali planinski dom s pripadajočim gospodarskim poslopjem, prvotno Hausenbichlerjevo kočjo, počitniški dom društva Prijateljev prirode na Štorovi planini in lovsko kočjo na bližnem Humiču

Ali drugače: poleg dveh koč, ki so jih upravljali člani SPD, je bila požgana tudi prva delavsko-planinska postojanka, ki jo je leta 1932 postavilo društvo Prijateljev prirode. Oblast je leta 1937 ta društva razpustila, vendar je dom še naprej ostal in služil svojemu namenu. Požgana je bila prvotna Hausenbichlerjeva kočja, ki je bila od-

Poti miru na frontah

Na prelazu Plocken v Karnijskih Alpah so med prvo svetovno vojno divjali hudi boji, skoraj 60 let pozneje pa so iz nekdanjih frontnih in vojaških poti nastale »poti prijateljstva«. Tisoče mladih ljudi, predvsem planincev iz vseh predelov Evrope, je skrbelo za to, da so spet uredili in vzdrževali poti in plezalne zavarovane smeri v tem edinstvenem muzeju na prostem. V kraju Kotschach-Mauthen so zdaj odprli »Muzej 1915-1918«. Na zelo pretresljiv način prikazuje, v kakšnih pogojih so ljudje na obeh frontnih straneh trpeli v tej neusmiljeni vojni in kakšne napore so morali prenašati vojaki v gorah.

prta 28. septembra 1899. Imenovala se je po znanem rodoljuba **Hausenbichlerju**. Na otvoritvi sta bila med drugim **dr. Frischauf** in **Fran Kocbek**. V imenu odbora, ki je kočo zgradil, je navzoče pozdravil nadučitelj **Anton Petriček** iz Žalca, rojen leta 1863, umrl leta 1942. Ob petdesetletnici smrti se ga spominjamo planinci, saj je ogromno naredil tudi za planinstvo; bil je »peroprask« (tajnik) različnih društev, tudi planinske sekcije SPD v Žalcu.

Ob letošnji proslavi Piparjev na Stolu se spominimo brzojavke, ki so jo Piparji poslali ob otvoritvi koč na Mrzlici: »Iskreni pozdrav in slava častilcem zaslužnega rodoljuba Hausenbichlerja.«

V prvotni Hausenbichlerjevi koči je bil en prostor, zasilno ognjišče, pograd za pet oseb, na podstrešju je bilo seno, tu je lahko prenočilo šest oseb.

Kočo je 25. novembra 1928 prevzela Trboveljska sekcija SPD; 1. januarja 1931 je koč postala njihova last.

Trbovci so 20. septembra 1931 dogradili novo kočo, ki je bila požgana. Dokončna otvoritev koč na Mrzlici je bila 30. avgusta 1964.

Anton Petriček je leta 1899 pozdravil planince na Savinjskem Triglavu; Mrzlica je ostala naš Triglav, kjer se Savinjčani in Zasavci srečamo v mesecu septembru.

Letos so nas Trbovci povabili že 15. avgusta, ob 80-letnici obstoja. Prepričan sem, da se je veliko Savinjčanov udeležilo tega srečanja, čeprav je marsikdo odšel na Okrešelj, kjer je bila blagoslovitev Frischaufovega doma.

Franc Ježovnik

Transverzala skozi vinograde

Sobota, 11. maja 1991, bo v spominu Planinskega društva Maks Meško iz Ormože ostala zapisana z velikimi črkami. Tega dne se je v Lahoncih na Meškovi kmetiji zbralo približno 300 planincev in zelo prav je bilo, da so prav tam, pri Meškovem domu, ki je središče planinstva v Prlekiji, organizirali slovesnost in da je **dr. Matjaž Kmecl**, član predsedstva Republike Slovenije, prerezal vrvico in s tem simbolično odprl Ormoško planinsko pot.

Ta najnovejša planinska transverzala v Sloveniji pelje skozi gozdove, polja, travnike in vinograde. Da, vinograde! Kdor želi videti in doživeti razkošje lepih vinogradov, naj se sprehodi po trasi Ormoške planinske poti. Za hojo mimo devetih kontrolnih točk potrebujemo približno 17 ur, seveda brez daljših zadrževanj pri gostoljubnih kletih.

Takrat sem z nekaterimi varaždinskimi planinci šel po tej planinski poti. Pa bom spet šel! Jeseni, ko se bodo vinogradi in gozdovi oblekli v rumeno zlate barve in ko se bo na obronkih Litmerka, prleškega Triglava (331 m), Huma

(302 m), Koga (325 m) in drugih vinskih goric Prlekije pesem obiralcev v vinogradih prepletala s klopotanjem klopotcev. Če bi Prlekija imela svoj grb, bi v njem nujno morala biti grozd in klopotec.

Hoja po Ormoški planinski poti ne zahteva veliko truda. To je pravzaprav lep planinski sprehod za vse starosti. V Ormožu je hotel Jeruzalem, kjer je v recepciji mogoče kupiti transverzalo knjižico. Žigi in vpisne knjige na devetih kontrolnih točkah so v skrinjicah, do katerih lahko pride vsakdo, ker so pod milim nebom.

*Tomislav Jagačić
(Hrvatski planinar)*

Prenovljena Češka koč ohranja staro podobo

Planinsko društvo Jezersko se je v letošnji poletni sezoni (ob pomoči PZS in KS Jezersko) odločilo za kar precejšen gradbeni poseg: za obnovo dimnika in strehe na Češki koči. Dimnik je zaradi svojih skoraj stotih let že resno ogrožal

Sporočilo dopisnikom

V uredništvo dobivamo veliko pisem z vprašanji, kako to, da določen prispevek še ni bil objavljen, čeprav ga je avtor poslal že pred časom. Vsem tistim dopisnikom, ki bi seveda želeli čimprej zagledati svoj članek, moramo sporočiti, da traja od oddaje rokopisa v tiskarno do izida Planinskega vestnika kakšne mesec dni, temu pa je treba dodati še nekaj dni, da v uredništvu članke pripravimo za tisk. Seveda nam je izredno žal, da ne moremo biti bolj aktualni, kot smo, in da lahko objavimo vest o dogodku šele precej po tem, ko se je stvar zgodila. Zato prav aktualnih vesti sploh ne moremo objavljati, ker do izida že izgubijo vso takšno vrednost. Dopisnike torej prosimo, da nam novice sporočajo čimprej, da bi bile čimprej objavljene.

Hkrati vnovič prosimo dopisnike, posebno občasne (stalni to že vedo), naj prispevke za PV napišejo na pisalni stroj ali na računalnik, pri čemer naj bo na vsaki strani natipkanih okoli 30 (in ne več) vrstic, besedilo pa naj bo natipkano samo na eni strani lista. Ker uredništvo nima strojepiske, ki bi pretipkavala na roko ali drugače napisane članke, bomo odslej take morali zavračati in jih ne bomo objavljali, čeprav nam je vsak prispevek zelo dobrodošel, ker odkriva nove poglede na gorski svet.

Uredništvo

leseno kočo in smo ga zato odstranili, nadomestit pa ga je dobro armiran dimnik s tuljavami in obodom.

Prav tako so tudi skodle enake starosti - čeprav so bile macesnove - odslužile. Zahtevna zamenjava - tokrat s smrekovimi skodlami, izdelanimi v Črni na Koroškem - je bila opravljena v pičlem tednu. Tudi način kritja so domači mojstri obdržali tak, kot je bil prvoten.

Kljub visoki starosti ene od najbolj priljubljenih planinskih postojank v Sloveniji ter zahtevnemu in dragemu vzdrževanju ostaja Češka kočica še naprej (na žalost vse bolj in bolj osamljena) najstarejša od začetkov nespremenjena kočica v naših gorah.

Od Češke kočice so speljane najzahtevnejše planinske poti v Kamniških Alpah in tudi te je PD Jezersko ob pomoči Komisije za pota pri PZS letos do konca uredilo. Popolni lanskoletni obnovi znane Kremžarjeve poti na Kočno in poti skozi Dolsko škrbino na Grintovec so tokrat (9 markacistov v 10 dneh pod vodstvom **Francija Vesela**) v celoti in popolnoma obnovili poti Češka kočica-Žrelo-Vadine, Češka kočica-Zg. Ravni in Zg. ravni-Ml. sedlo (Frischaufova pot), ki vodi na Skuto, Dolgi hrbet in Grintovec.

Ta velik projekt je pomenil ogromno investicijo tako za PD Jezersko kot za PZS. Zato je pri tej zahtevni preventivni akciji sodelovala tudi Zavarovalna družba Adriatic, ki je v letošnjem letu prevzela zavarovanje vseh članov planinske organizacije in gorskih reševalcev.

Tako prijazna Češka kočica z nekaj nove obleke in lepimi, dobro zavarovanimi potmi čaka, da prijazno ponudi zavetje - od spomladi do konca oktobra.

Skoraj stoletje se zbirajo gorniki v nespremenje-

ni leseni izbi, oskrbnik **Andrej Karničar** pa je že tudi 35 let najboljši poznavalec poti, plezalnih smeri, vremena, pa tudi utrujenih in zvedavih gorskih duš.

Luka Karničar

Koncert za kapelo na Kredarici

Marsikdo med planinci je med turo na Triglav želel prisostvovati maši. Vendar doslej to ni bilo mogoče; le če ste imeli srečo, da je bil z vami duhovnik, ste mašo organizirali kar na prostem.

Zdaj takih problemov ne bo več, k temu pa so delček prispevali mengeški krščanski demokrati v sodelovanju z župnijo Dovje-Mojstrana, ki so organizirali koncert z naslovom Slovenski ansambli, zbori in kulturniki za kapelo na Kredarici. Z denarjem, ki so ga dobili s to prireditvijo, so pomagali graditi najvišje ležeči sakralni prostor v Sloveniji.

Mengšani so že letošnjega junija stopili v stik z g. **Urbanijo**. Vstopnica za koncert ni bila vstopnica v pravem pomenu besede, pač pa prispevek, saj so se vsi nastopajoči odpovedali honorarju v korist kapele. Nastopajoči so bili iz različnih koncev Slovenije, vendar so se združili v temi pesmi - vse so bile posvečene goram, Triglavu ali pa so celo Aljaževe.

Nastopali so pevska zbor Te Deum in zbor Glasbene matice, okteti Tosama, bratov Pirnat, Ribniški, Škofjeloški in Logaški oktet, vokalni kvintet bratov Zupan, moški zbor Lek, Trio Svetlin, Slovenski kvintet iz Mengša, narodnozabavni ansambel Stoparji, Trio Venturini, citrar **Miha Dovžan** z igralcem **Borisom Cavazzo**, zabavni ansambel Obvezna smer, Mengeška in Logaška godba, **Marcos Bajuk** in **Andrej Jarc**. Voditelja večera sta bila **Alenka Hofferle**

in **Janez Dolinar**, scenarist in pisec veznega besedila pa **prof. dr. Janez Marolt**.

Generalni sponzor prireditve je bila Zavarovalnica Triglav, pokrovitelji pa Melodija Mengeš, Lek Mengeš, Filc Mengeš, Stol Kamnik, Napredek Domžale, Graditelj Kamnik, Pečarstvo Košak, Vinoteka Mengeš, Helios Domžale, Belinka, Petrol Ljubljana, **Roman Seljak**, domžalski župan **Schwartzbartl**, Color Medvode, P. D. Ljubljana Matica, Občina Domžale, Induplati Jarše, LIP Bled, Pivovarna Union, Kanal A d. d., VIP Trend, VIP Tours Kranj, Vipava 1894 - klet Vipava, KS Mengeš, Radio Triglav, Slovenec, Inter Ina in KLI Logatec.

Št. žiro računa, kamor še vedno lahko nakažete denar po svojih zmožnostih:

Župnijski urad Dovje-Mojstrana

64281 Mojstrana

51530-621-37 - 05 1610112 13009/54

Tatjana Sivec Strmšek

Šmarnogorski teki

Šmarna gora (669 m) s Šmarnogorsko Grmado (676 m) kljub majhni višini stoji kot mogočen osamelec nad Ljubljano proti gorenjski ravnici. Nanjo vodijo številne markirane, pa tudi nemarkirane poti, ki jih vsakodnevno uporabljajo planinci, rekreativci, športniki, ljubitelji narave, veliko pa je tudi takih, ki nimajo ravno najboljšega odnosa do narave.

Za nekatere je Šmarna gora že kar zahteven podvig, za druge pa pomeni to samo kratek sprehod, tek ali običajen vsakodnevni trening. Nekateri se povzpnejo na Goro tudi večkrat na dan. Pred leti so kar tekmovali, kdo bo večkrat v enem letu na vrhu Šmarne gore; nekateri so bili kar čez tisočkrat.

Na Šmarni gori so večkrat številne športno-rekreativne, kulturne, zabavne, humanitarne in druge prireditve. Za to in za množičen obisk tudi takrat, kadar ni prireditev, ima nedvomno največ zaslug vsestranski gostilničar **Miha Ledinek** s svojo družino in sodelavci.

Že nekaj let organizirajo tudi teke na Šmarno goro. Letošnji tek je bil že trinajsti, ki pa je istočasno veljal tudi za drugo državno prvenstvo v gorskih tekih, katerega častni predsednik organizacijskega odbora je bil predsednik republike Slovenije **Milan Kučan**. Glavna organizatorja tekov sta bila **Miha Ledinek** in **Tomo Šarf**, seveda s pomočjo sodelavcev in sponzorjev, ker drugače take prireditve ne bi bilo mogoče izpeljati.

Enajst tekov je bilo običajnih po 5-kilometrski progi z višinsko razliko 400 metrov, ki se je začela v Tacnu in potekala mimo gostilne Grad do Spodnje Kuhinje, od tu proti Zatrepu, nato pa desno po sprehajalni poti okoli Šmarne gore

na vrh. Lanskoletni, 12. tek, so organizirali kot tekmovanje za uradno najhitrejši čas za vzpon do vrha, imenovan »Rekord Šmarne gore«. Proga (1850 m, višinska razlika 360 m) je bila speljana direktno iz Tacna, z vznožja Šmarne gore, čez Spodnjo Kuhinjo in prek Sedla na vrh. Najhitrejši je bil **Roman Hojak** iz Ljubljane s časom 11.54, kar je bilo veliko presenečenje, saj ni nihče pričakoval tako dobrega rezultata.

Proga letošnjega, 13. teka na Šmarno goro je bila nekoliko spremenjena, ker so jo morali prilagoditi pogojem mednarodne zveze za gorske teke. Proga je bila zahtevna, a lepo speljana. Dolga je bila 8,5 km z višinsko razliko 650 m in spustom 290 m. Start teka je bil v Športnem parku na Rocnu v Tacnu, nato pa je bila proga speljana po asfaltu do gostilne Grad, od tu po normalni poti navzgor in nato po Mazijevi poti na vrh Grmade. Sledil je spust proti sedlu in po romarski poti do kapelice, kjer je pot zavila desno navzdol do Spodnje Kuhinje, od tu pa zopet navzgor po normalni poti do razpotja s sprehajalno potjo. Po njej so tekači nato tekli okrog Šmarne gore po običajni trasi teka do Sedla in nato do cilja na vrhu.

Progo je najhitreje pretekel **Drago Paripovič** iz Zagreba s časom 40.02, seveda pa ni mogel sodelovati v državnem prvenstvu Slovenije.

Na 2. državnem prvenstvu v gorskih tekih je sodelovalo točno 200 tekačev, od tega je bilo 17 predstavnic nežnejšega spola. Zmagovalci po kategorijah so bili naslednji:

Pri veterankah je bila najboljša **Olga Grm** (50.47), pri članicah **Silva Vivod** (46.58) in pri mladinkah **Petra Majdič** (58.11). Pri veteranih se je najbolje odrezal jekleni **Jože Rogelj** (42.29), pri članih **Roman Hojak** (41.18) in pri mladincih **Igor Bašelj** (45.56).

Za tekače, redne in občasne obiskovalce Šmarne gore se je popoldne tek nadaljeval ob pijači, jedači in glasbi. Proga 2. državnega prvenstva v gorskih tekih je ostala označena in tako se lahko planinci in drugi obiskovalci kdaj pa kdaj tudi po njej povzpnejo na Goro. Lahko pa tudi tečete in svoj čas teka primerjate z najboljšimi. Trening ne bo nikomur škodoval, kajti drugo leto bo zopet tek na Šmarno goro. Mogoče bosta Miha in Tomo poiskala novo pot - ali pa bosta iskala nov rekord Šmarne gore.

Franci Erzini

Varne poti na Triglav

Markacijski odsek PD Ljubljana-Matica je letos organiziral markacijsko akcijo v okolici Triglava.

Prvi del akcije je potekal na grebenu Triglava. Na poti od Kredarice prek vrha Triglava do stare vojašnice na poti proti Doliču smo zamenjali 30 metrov jeklenih vrvi, ki so bile natrgane, ter pritrtili kline, ki niso služili svojemu namenu. Stare jeklenice, ki so bile v dobrem stanju, pa

smo ponovno napeli. Največ škode na grebenu povzročijo strele, ki 'razstreljujejo' skale, v kate-re so zabiti klini.

Drugi del akcije je potekal na poteh od Vrat na Kredarico. Na Tominškovi poti smo zamenjali nekaj jeklenih vrvi in skupni dolžini 35 metrov, druge pa smo ponovno napeli. Klini na celotni poti so v dobrem stanju. Obnovili smo tudi markacije, ki so močno obledele. - Veliko več dela je bilo na poti čez Prag. Odsek med Medvedovo skalo in Begunjskim studentcem ni bil potreben posebnega popravila. Pritrdili smo le nekaj novih jeklenih vrvi, ki so bile pretrgane. Veliko več dela pa je bilo potrebno na Medvedovi skali. Popravili smo kline, ki so se majali, stare jeklenice, ki so bile natrgane ali celo pretrgane, pa smo v celoti zamenjali in pritrdili tako, da je sedaj pot prek najtežjega dela na tej poti varnejša in lažja.

Vse opisane poti so sedaj v dobrem stanju in varne tudi za manj izkušene obiskovalce gora. Seveda pa je še vedno potrebna previdnost in predvsem primerna osebna oprema. Veliko obiskovalcev naše najvišje gore je neprimerno obutih in oblečenih.

Med akcijo smo bivali v Triglavskem domu na Kredarici. Z oskrbo smo bili zelo zadovoljni.

Med delom na poti so nas planinci opozarjali na izredno slabo stanje poti čez Plemenice. Vendar ta pot ni v naši oskrbi. Zato naprošam planince, ki redno obiskujejo naše vrhove, da morebitne poškodbe na poteh javijo planinskemu društvu, ki skrbi za pot, ali pa na PZS. V opisu naj natančno opišejo mesto, kjer je pot poškodovana in vrsto poškodbe (pretrgana jeklena vrv, izruvan klin,..). Le s sprotnim in točnim obveščanjem bomo lahko skrbeli za dobro stanje vseh poti.

Boštjan Rigler

Planinski tabor pod Mangartom

Skoraj po 20 letih smo planinci občine Sežana organizirali skupaj s postojnskimi planinci planinski tabor v Logu pod Mangartom, in sicer od 1. do 8. avgusta letos. Na taboru je bilo 45 mladih planincev iz osnovnih šol občine Sežana v starosti od 10 do 15 let.

Kot smo že omenili, smo bili gostje PD Postojna, ki ima na področju mladinskega taborjenja dolgoletne izkušnje. Enakopravno in pristržno so nas sprejeli v svojo veliko družino. Taborjenje je potekalo po načrtanem programu. Izvedli smo tri daljše visokogorske ture z najvišjim vzponom na Mangart (2678 m). Izhodišče vseh vzponov je bil tabor na nadmorski višini 700 metrov.

Pohode smo organizirali vsak drugi dan, vmesni dnevi pa so bili namenjeni gibalnim aktivnostim in plavanju v bližnjem vodnem zajetju.

Velika večina otrok se je vživela v življenje

tabora in je brez večjega navora osvojila gorske vršace. Po 14-urni turi so se planinci pomerili še v odbojki in prepevali pozno v noč, čeprav smo pred turami vstajali že pred 4. uro. Tako so v tednu dni mladi planinci spoznali skromno življenje v naravi, odrekanje, tovarištvo, kar je še posebna vrednota za današnje čase.

Starši so za planinski tabor prispevali samo po 4.000 SIT. Cena je bila nižja, ker so nam velikodušno priskočili na pomoč Casino Portorož, Občina Sežana, Zveza prijateljev mladine Sežana, Preskrba Sežana, Nanos Sežana, Market Živila, Agrooskrba, Trgovina Barbara Križ, Kompas Fernetiči, Mitol Sežana, Mavrica Divača, Pralnica Mikuž, Taborniki Sežana in Civilna zaščita.

Zahvala gre tudi mentorjem in mladinskim vodnikom Mirjam, Mariji, Marici, Tatjani in Bogdanu, ki so spremljali planinski tabor, in vsem drugim, ki so kakorkoli pomagali pri organizaciji in pripravi.

Tabor PD Dolga pot iz Dravograda

Od 23. do 25. avgusta je Planinsko društvo Dolga pot iz Dravograda pod vodstvom **dr. Franca Hebra** organiziralo svoj osmi planinski tabor. Tokrat smo zanj izbrali Dom Petra Skalarja na Kaninu.

Skupina je bila številna, saj se nas je zbralo več kot 70, in sicer od zadnjih koticov Koroške do Velenja in Maribora. Izhodišče je bil Bovec, od koder smo se z gondolsko žičnico peljali do postaje D.

Prvi dan je bil nekoliko kisel, pa smo se kljub temu popoldne napatili na Veliki Kanin, najbolj zagnani pa so po prečenju sosednjih grebenov kar žareli od navdušenja. Cilj drugega dne je bil Rombon. Primernejšega vremena si niti naročiti ne bi mogli, saj bi bil za deveturno pot dež ravno taka nadloga kot huda pripeka. Naši najstniki so se tega dne še posebno izkazali. Zadnji dan smo obiskali še Prestreljenik, potem pa smo sestopili v dolino - nekateri peš, drugi z žičnico, Branko pa kar s padalom.

Večere smo popestrili s prispevki o gorskem cvetju in o zgodovini ter značilnostih kaninskega pogorja, pri čemer nam je prijazen priskočil na pomoč oskrbnik koč. Tudi lepe koroške pesmi ni manjkalo.

Tabor nam bo ostal v najlepšem spominu zaradi svojevrstnega okolja, ki ga ponuja Kanin očem in nogam, zaradi čudovitih razgledov, zaradi ubranega vzdušja ter zaradi prijaznih in prizadevnih oskrbnikov. Menda sta se nas kar malce prestrašila, ko smo zagomazeli po domu, pa smo se kar kmalu lepo ujeli. Le kaščo smo jima izpraznili do dna. Upamo, da smo jima malce poživili samotne ure, ki jih ob redkih obiskovalcih preživljata na Kaninu poleti.

Draga Vavče

Annapura '92

SLOVENIAN HIMALAYAN EXPEDITION

Odprava KANČ 91 je uporabljala vitaminske napitke ENERGETIC in MEVIT. Med bivanjem v Katmanduju in na večini pristopa je bilo sadje pomemben del prehrane, medtem ko so bili na sami gori glavni vir vitaminov in mineralov napitki. Učinek je bil opazno dober, saj je bilo počutje večine alpinistov kljub veliki višini baze (5400 m) in vrhov (8586 m) dobro. Tudi kvaliteta in trajnost samih napitkov sta bili ustrezni.

Odprava ANAPURNA 92 je vzela s seboj MEVIT in CEDEVITO z okusi pomaranče, grenivke in limone. Pri velikih telesnih naporih se izguba in s tem potreba telesa po vitaminih in mineralih močno poveča.

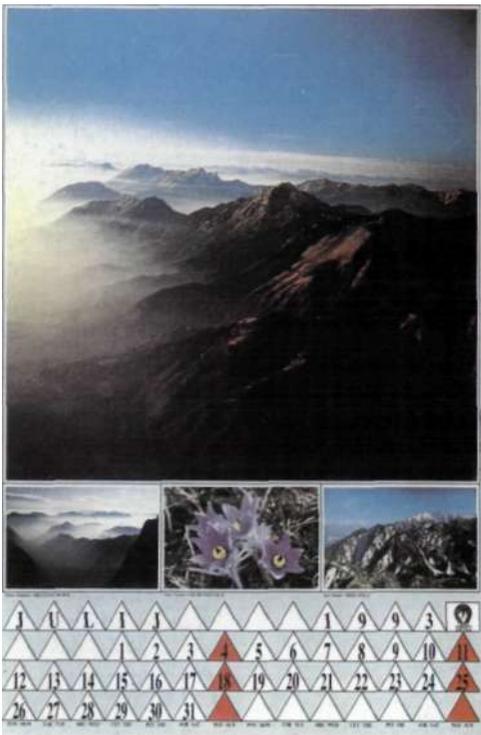
PLIVA LJUBLJANA
Poljanski nasip 28
61000 LJUBLJANA
Tel.: 061/322660
Fax: 061/302 850

Planinski vestnik že skoraj celo stoletje beleži zgodovino slovenskega gornišva, spremlja največje dosežke domačega in tujega udejstvovanja v hribih, opisuje iskrive prebliske hribolazniškega duha in srca, odkriva globoke misli izpod visokih vrhov gora in pameti ter seznanja še z drugimi dogodki, ki bi lahko zanimali planinsko dušo.

Tiha, pa velika želja slovenske planinske organizacije je, da bi do stoletnice Slovenskega planinskega društva bila vsaka slovenska planinska družina naročena na slovenski Planinski vestnik, najstarejši slovenski mesečnik. Na koncu koncev smo Slovenci rojeni med gorami, planinstvo je naša identiteta in Triglav je kar od nekdaj slovenski simbol. Povejte to svojim znancem - in poskušajmo skupaj doseči ta cilj!

PLANINSKI KOLEDARJI 1993

Za jubilejno leto 1993 smo pripravili dve izvedbi tradicionalnega planinskega koledarja.

100 LET SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA

Prihodnje leto bomo praznovali 100-letnico organiziranega planinstva na Slovenskem (1893-1993). Slovensko planinsko društvo je bilo ustanovljeno iz narodnoobrambnih razlogov, da bi naše gore ohranile slovenski značaj in jih ne bi tujci prepredli s svojimi potmi in posejali s svojimi kočami. V počastitev tega za vse Slovence pomembnega jubileja Planinska zveza Slovenije izdaja koledar s 13 velikimi in 36 manjšimi barvnimi fotografijami vrhunske kakovosti. Na zadnjem listu so v slovenskem in angleškem jeziku nanizani najpomembnejši dogodki iz naše planinske zgodovine. Posnetki in podatki o našem planinstvu dostojno predstavljajo in utemeljujejo Slovenijo kot zgodovinsko deželo in kot samostojno evropsko državo, zato je koledar zelo primeren tudi za tujino.

Format koledarja je 34 x 47 cm s podaljškom 5 cm za dotisk firme naročnika.

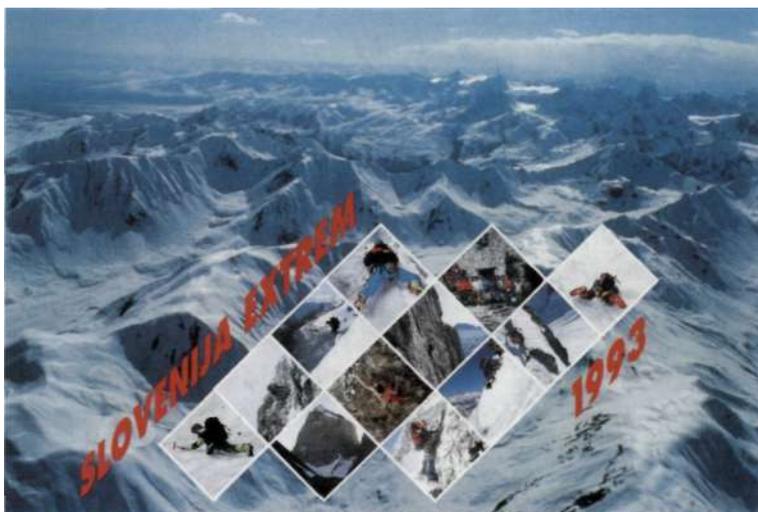
Prodajna cena koledarja je 7 DEM v tolarški protivrednosti s popusti 10, 15 in 20 % pri večji količini. Cena je 380 SIT z enakimi popusti. Dotisk firme po 25 SIT. Koledar je že na voljo.

SLOVENIJA EXTREM 1993

Ekskluzivni koledar s 25 umetniškimi posnetki alpinističnih vzponov, prostega plezanja, ekstremnega smučanja v svetovnih gorstvih, kjer je naš alpinizem dosegel največje uspehe: Himalaja, Alpe, Alaska, Andi, Patagonija. Koledar je tiskan na najboljšem papirju in je reprezentančno darilo Vašim poslovnim partnerjem doma in na tujem, saj bo spremljal tekst o zgodovini našega alpinizma tudi v angleškem jeziku.

Format: 45 x 42 cm + 5 cm za dotisk.

Cena je 560 SIT z običajnimi popusti. Koledar je že na voljo.

Vabimo Vas, da nas pokličete, saj že vrsto let pripravljamo značilne, vedno lepe in vedno drugačne koledarje. Sporočite nam svoje želje o količini in roku dobave ter dotisku firme. Koledarje si lahko ogledate in jih naročite pri Franju Zupančiču (061/315493 ali 061/312553, fax. 061/122140) na Planinski zvezi Slovenije, 61000 LJUBLJANA, Dvoržakova 9.

5% davek ni vračunan v ceni.

**PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
LJUBLJANA, DVORŽAKOVA 9**